

Bu kitaba sığmayan daha neler var!

eba
www.eba.gov.tr

Karekodu okut, bu kitapla ilgili EBA içeriklerine ulaş!

Teknoloji Yolculuğumuz

**BU DERS KİTABI MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA
ÜCRETSİZ OLARAK VERİLMİŞTİR.
PARA İLE SATILAMAZ.**

ISBN: 978-975-11-7052-1

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin Beşinci Maddesinin İkinci Fıkrası Çerçevesinde Bandrol Taşınması Zorunlu Değildir.

KONAKLAMA VE SEYAHAT HİZMETLERİ ALANI

ÇOCUKLA İLETİŞİM

11-12

DERS MATERYALİ

MESLEKİ VE TEKNİK
ANADOLU LİSESİ

KONAKLAMA VE SEYAHAT
HİZMETLERİ ALANI

ÇOCUKLA | 11
İLETİŞİM | 12

**DERS
MATERYALİ**

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ
KONAKLAMA VE SEYAHAT HİZMETLERİ ALANI

ÇOCUKLA İLETİŞİM

11-12

DERS MATERYALİ

YAZARLAR

HEDİYE MİNE KÜÇÜK
NİLCAN İNAN
UYUM ALBAYRAK

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI .....: 8464

YARDIMCI VE KAYNAK KİTAPLAR DİZİSİ .....: 2356

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Ders materyalinin
metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir suretle alınıp yayımlanamaz.

HAZIRLAYANLAR

DİL UZMANI
AYSEL ASLAN KEPENEK

PROGRAM GELİŞTİRME UZMANI
ERGÜL SİRKINTI

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME UZMANI
TÜLAY ENGİN

REHBERLİK UZMANI
HÜSEYİN ÇALIKUŞU

GÖRSEL TASARIM UZMANI
MERVE YILDIZ

ISBN: 978-975-11-7052-1

Millî Eğitim Bakanlığınının 24.12.2020 gün ve 18433886 sayılı oluru ile Meslekî ve
Teknik Eğitim Genel Müdürlüğünce ders materyali olarak hazırlanmıştır.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahlâh eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlahî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

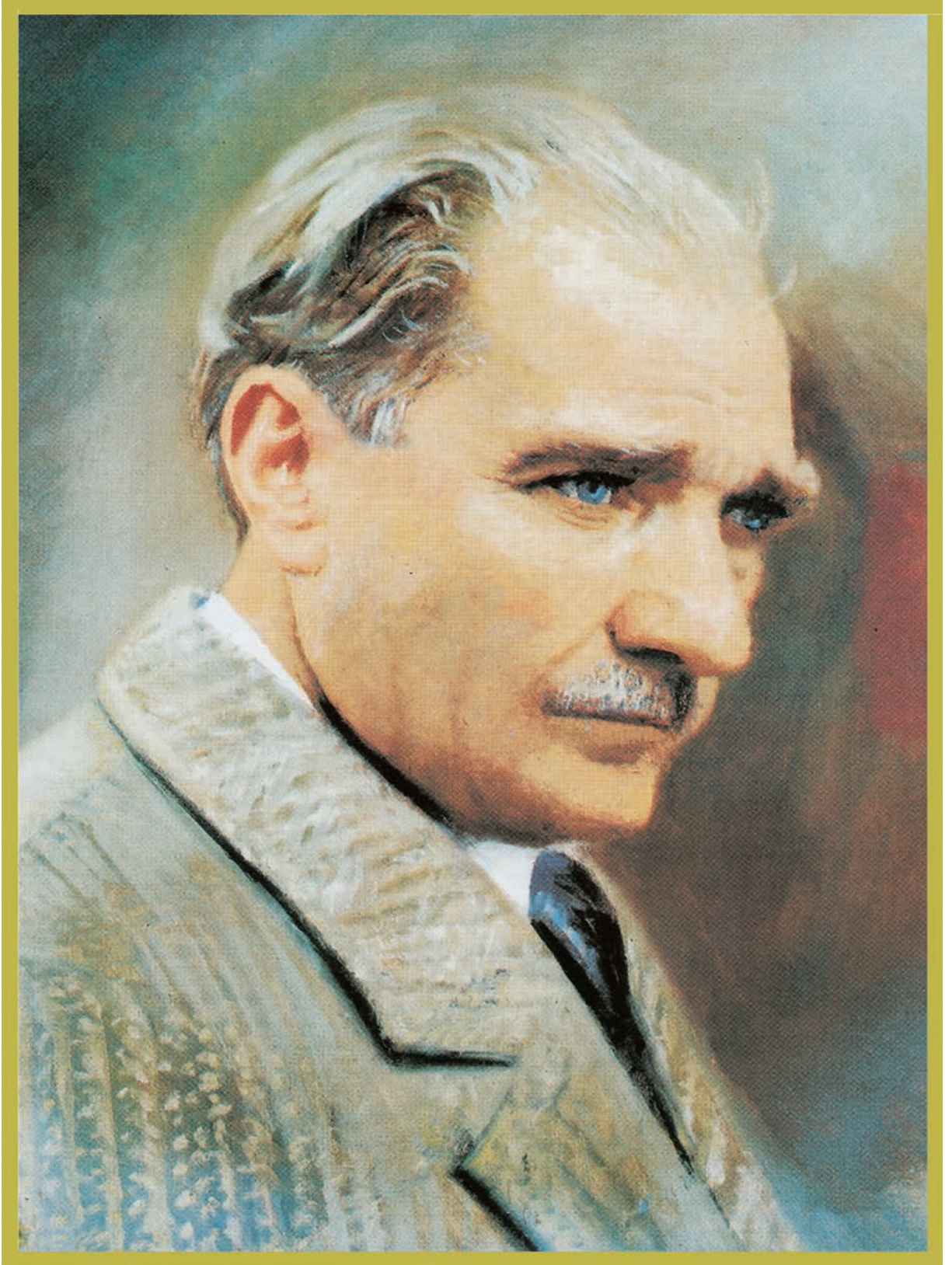
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

DERS MATERYALİNİN TANITIMI	11
----------------------------------	----

1. ÖĞRENME BİRİMİ

ÇOCUKLARIN TEMEL İHTİYAÇLARINI KARŞILAMA	15
---	----

1.1. ÇOCUKLARIN FİZİKSEL İHTİYAÇLARI	16
--	----

1.1.1. Beslenme	16
-----------------------	----

1.1.2. Temizlik	20
-----------------------	----

1.1.3. Giyim	30
--------------------	----

1.1.4. Uyku ve Dinlenme	31
-------------------------------	----

1.2. ÇOCUKLARIN PSİKO-SOSYAL İHTİYAÇLARININ KARŞILANMASI	35
--	----

1.2.1. Oyun	37
-------------------	----

1.2.2. Sevme-Sevilme	42
----------------------------	----

1.2.3. Güven İçinde Olma	45
--------------------------------	----

1.2.4. Serbest Hareket Etme	47
-----------------------------------	----

1.2.5. Ait Olma	48
-----------------------	----

1.3. ÇOCUKLARI TANIMA TEKNİKLERİ	50
--	----

1.3.1. Çocukları Tanıma ve Değerlendirmenin Önemi	50
---	----

1.3.2. Çocukları Tanıma ve Değerlendirmede Dikkat Edilmesi Gereken Özellikler	52
--	----

1.3.3. Çocukları Tanıma ve Değerlendirmede Kullanılan Teknikler	53
---	----

1.3.3.1. Gözlem ve Gözleme Dayalı Teknikler	54
---	----

1.3.3.2. Erken Çocukluk Döneminde Kullanılan Gözleme Dayalı Teknikler	57
--	----

1.3.3.3. Görüşme Tekniği	59
--------------------------------	----

1.3.3.4. Oyun Temelli Tanıma ve Değerlendirme Tekniği	60
---	----

1.3.3.5. Gelişimsel Tanıma ve Değerlendirme Tekniği	62
---	----

1.3.3.6. Rubrik	62
-----------------------	----

1.3.3.7. Portfolyo	62
--------------------------	----

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	66
------------------------------	----

1. ÖĞRENME BİRİMİ ÇOCUKLARIN TEMEL İHTİYAÇLARINI KARŞILAMA

KONULAR	TEMEL KAVRAMLAR
1. Çocukların fiziksel ihtiyaçları	1. Beslenme
2. Çocukların temizlik ihtiyaçları	2. Temizlik
3. Çocukların giyim ihtiyaçları	3. Giyim
4. Çocukların uyku ve dinlenme ihtiyaçları	4. Uyku ve dinlenme

Her gün ve her hafta çocukların fiziksel ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak için...

Her gün ve her hafta çocukların öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak için...

İÇİNDEKİLER

2. ÖĞRENME BİRİMİ

ÇOCUKLARLA İLETİŞİM	69
2.1. İLETİŞİM TEKNİKLERİNE VE YAŞ GRUBUNA UYGUN OLARAK ÇOCUKLA İLETİŞİMDE TEMEL KURALLAR	70
2.1.1. Çocukla İletişimin Önemi	70
2.1.2. Sağlıklı İletişimin Temel İlkeleri	71
2.1.3. Sağlıklı İletişimin Temel Kuralları	74
2.1.4. Çocukla İletişim Kurarken Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar	75
2.1.5. İletişim Türleri	79
2.2. ÇOCUKLA İLETİŞİMDE KULLANILAN YAKLAŞIMLARA GÖRE DİSİPLİN, ÖDÜL VE UYARI SİSTEMLERİ	90
2.2.1. Disiplin	90
2.2.2. Ödül	92
2.2.3. Uyarı ve Yaptırımlar	95
2.2.4. Otel ve Eğlence Merkezlerinde Aile ile İletişim	97
2.3. YAŞ GRUBU VE İLETİŞİM TEKNİKLERİNE UYGUN OLARAK ÇOCUKLARIN SORUNUNU ÇÖZME	99
2.3.1. Problem Çözme Aşamaları	99
2.3.2. Çocuğun Problemine Çözüm Bulmada Kullanılan Teknikler	103
2.3.3. Çocuklarda Problem Çözme Stratejileri	105
2.3.4. Çocuklarda Problem Çözme Becerisinin Geliştirilmesi	107
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	109
KAYNAKÇA	111
CEVAP ANAHTARI	112

2. ÖĞRENME BİRİMİ ÇOCUKLARLA İLETİŞİM

KONULAR	TEMEL KAVRAMLAR	ÖZEL
2.1. İletişim	2.1.1. İletişim	2.1.1.1. İletişim
2.2. Çocukla iletişimin önemi	2.2.1. Sağlıklı iletişim	2.2.1.1. Sağlıklı iletişim
2.3. Çocukların sorunlarını çözme	2.3.1. Çocukların sorunlarını çözme	2.3.1.1. Çocukların sorunlarını çözme

NELER ÖĞRENECEĞİZ?
Bu bölümde, çocuklarla iletişim teknikleri ve çocukların sorunlarını çözme yöntemleri hakkında bilgi edinilecektir. Ayrıca, çocukların sorunlarını çözme yöntemleri hakkında bilgi edinilecektir.

Öğrenme birimi karekodunu gösterir.

Öğrenme birimi adını gösterir.

Öğrenme biriminde anlatılan bazı temel kavramları gösterir.

Öğrenme birimi numarasını gösterir.

Öğrenme birimi konularını gösterir.

Öğrenme biriminin amaçlarını gösterir.

1. ÖĞRENME BİRİMİ ÇOCUKLARIN TEMEL İHTİYAÇLARINI KARŞILAMA

KONULAR

- 1.1. Çocukların fiziksel ihtiyaçları
- 1.2. Çocukların psiko-sosyal ihtiyaçları
- 1.3. Çocukları tanıma teknikleri

TEMEL KAVRAMLAR

- Anekdot
- Aşırı sevgi gösterisi
- Betimsel ölçek
- Dengeli beslenme
- Grafik ölçek
- Gözlem
- Koşullu sevgi
- Melatonin hormonu
- Oyun hakkı
- Psiko-sosyal gelişim
- Portfolyo
- Sevgide ayırım
- Sevgi yetersizliği
- Rubrik

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Yaş grubu ve çocukların özelliklerine göre çocukların fiziksel ihtiyaçlarını karşılama
- Yaş grubu ve çocukların özelliklerine göre çocukların psiko-sosyal ihtiyaçlarını karşılama
- Yaş grubu ve çocukların özelliklerine uygun olan tanıma tekniklerini tespit etme

SAVFA 15

Öğrenme birimi numarasını ve adını gösterir.

1. ÇOCUKLARIN TEMEL İHTİYAÇLARINI KARŞILAMA

ÇOCUKLA İLETİŞİM

Ders materyalinin adını gösterir.

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

Çocukların fiziksel ve psiko-sosyal ihtiyaçlarını zamanında karşılamak neden önemlidir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Konu başlıklarını gösterir.

1.1. ÇOCUKLARIN FİZİKSEL İHTİYAÇLARININ KARŞILANMASI

İnsanların varlığını sürdürebilmesi için fiziksel ihtiyaçlarını karşılaması gerekir. Beslenme, barınma, temizlik, giyim ve uyku temel fizyolojik ihtiyaçlardır. Yeterli ve dengeli beslenme insan yaşamının her dönemi için önemlidir. Sağlıklı bir hayat sürdürebilmek için dengeli beslenmek gerekir. Çocuklarda yeterli ve dengeli beslenme bir yaşam kaynağıdır.

Öğrenme birimi konularına yönelik hazırlık çalışmasını gösterir.

Temizlik, sağlıklı bir bedene sahip olmanın temelini oluşturur. Giyim, insan bedenini soğuga ve sığa karşı korur. Çocukların sağlığına ve bedenine uygun seçilmiş giysiler, temizlik ve beslenme kadar önemlidir. Çocukların sağlıklı büyümesinde dikkat edilmesi gereken özelliklerden biri de yeterli uyku ve dinlenmedir. Gün içerisinde sürekli hareket hâlinde olan çocuklar yeterli kadar dinlenmediğinden iştahsızlık olabilir, duygularında değişkenlik görülebilir.

1.1.1. Beslenme

Büyüme, gelişme, sağlıklı ve üretken olabilmek, yaşam kalitesini iyileştirebilmek ve üretkenliği için gerekli olan besin öğelerinin tüketmesine **beslenme** denir.

Beslenmede 4 temel amaç vardır:

- Büyüme
- Vücut ısısını aynı düzeyde tutma
- Yıpranan hücrelerini onarma
- Günlük hareket etme

Yetersiz ve dengesiz beslenme nedeni ile karşılaşılabilecek sağlık sorunları, ilerleyen yaşlarda sağlık durumunu, bireylerin üretkenliğini ve verimliliğini etkiler.

Her yaş döneminde yeterli ve dengeli beslenme gerekir. Yemek yeme, çocuğun kendi kendini yönetebilmesi yönünde ilerlediği en önemli adımlardan biridir. Özellikle 1-6 yaş çocuklarında beyin ve sinir sisteminin; kemik, diş, kas, dolaşım ve diğer organların sağlıklı büyüüp gelişebilmesi için tüketilen besinlerin yüksek içeriğe sahip olması gerekir. Özellikle bebeklik, erken çocukluk, okul çağı ve ergenlik döneminde sağlıklı beslenme bireylerin yaşam kalitesini arttırmaktadır (Şema 1.1).

Şema 1.1: Sağlıklı ve doğru beslenme alışkanlığı kazandırma dönemleri

Sayfa numaralarını gösterir.

16

Konuyla ilgili şemaları gösterir.

ÇOCUKLARIN TEMEL İHTİYAÇLARINI KARŞILAMA

ÇOCUKLA İLETİŞİM

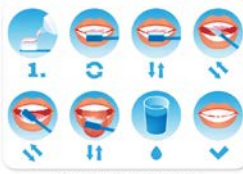
Doğru Diş Fırçalama Tekniği

- Diş fırçalamanın ilk adımı doğru fırça seçimidir. En uygun fırça naylon ve orta sertlikte olan fırçalardır. Fırçanın ağız içinde kolay hareket ettirilmesi ve arka dişlere rahat ulaşabilmesi için fırçanın kafasının fazla büyük olmaması gerekir.
- Nohut tanesi büyüklüğünde diş macunu kullanımı diş fırçalama için yeterlidir. 6 yaşından küçük çocuklara diş macunu kullanımı önerilmemektedir.
- Fırça uçları diş etine bakacak yönde 45° açıyla tutulmalıdır.
- Dişler, fazla baskı uygulanmadan dairesel hareketlerle fırçalanmalıdır.
- Dişlerin çiğneme kısmı denilen üst bölgelerinde fırça, ileri geri hareket ettirilerek kullanılmalıdır.
- Diş fırçalama işlemi bittikten sonra dil yüzeyi temizliği yapılmalıdır.
- Diş macunu artışı kalmaması için ağız içi, bol su ile çalkalanmalıdır.
- Gün içerisinde en az 2 defa ikişer dakika dişlerin fırçalanması alışkanlık hâline getirilmelidir (Görsel 1.12).

BİLİYOR MUSUNUZ ?

22 Kasım 1908'de ilk "Dişçi Mektebi" açılmıştır.

1996 yılından itibaren 18-24 Kasım "Toplum Ağız Diş Sağlığı Haftası" olarak kutlanmaktadır.

Görsel 1.12: Diş fırçalama aşamaları

SIRA SİZDE

Çevrenizdeki bir çocuğa doğru diş fırçalama aşamalarını öğretiniz. Uygulama yaparken yaşadığınız deneyimi ve öğretimi sürecini arkadaşlarınızla paylaşınız.

Saç ve Vücut Bakımı ile Temizliği: Banyo yapımı kişiyi rahatlatır ve dinlendirir. Yaşa uygun bakım ve vücut temizliği yapılmalı ve temizlik, alışkanlık hâline getirilmelidir.

Bebeklik Dönemi: Bebeğin sağlığı ve gelişimi açısından vücut temizliği ve banyo, çok önemlidir. Bebeğin ilk banyosu göbek kordonu düştükten sonra yapılmalıdır. Bebeğe sık banyo yaptırıldığında iştahı artar, uykusu düzene girer. Banyo dışında bebeğin vücudu, silinerek de vücut temizliği yapılabilir. Bebeğin banyosu mutlaka beslenmeden önce yapılmalıdır. Banyo süresi 5 dakikanın altında olmalıdır ve 10 dakikanın üzerine çıkmamalıdır (Görsel 1.13).

Görsel 1.13: Banyo yaptırılan bebek

25

Konuyla ilgili yapılabilecek alıştırmaları gösterir.

Konuyla ilgili bilinmesi gereken ilgi çekici bilgileri gösterir.

ÇOCUKLARIN TEMEL İHTİYAÇLARINI KARŞILAMA

ÇOCUKLA İLETİŞİM

Sevgi Yeterliliği: Toplumda bazı anne ve babalar sevginin çocuğu şımartacağı inancına sahiptirler. Bu nedenle ailelerde çocuğa yeterince sevgi gösterilmez. Örneğin çocuk kucaklanmaz, çocuğa "Seni seviyorum." denilmezse çocukla anne veya baba arasında bir sevgi seti çekilir (Görsel 1.39). Kimse kimseye o sınırların dışında yaklaşmaz. Anne, baba "Çocuk dediğin anne babadan korkmalı, çekinmeli." gibi benzer düşüncelere sahip olmamalıdır. Oysa çocuğun anne babasının sevgisini duyma ve hissetme ihtiyacı çok fazladır.

Görsel 1.39: Yeterli sevgi gösterilmeyen çocuk

Görsel 1.40: Kardeşini seven çocuk

Çocukta ruh ve beden eğitimi ve gelişimi beraber yürütülmelidir.

İbn-i Sina

Sorguldu Ayrımı: Çocuğun ilk sosyal çevresi ailesidir. Hayata karşı ilk izlenimlerini ve ilk tecrübelerini kardeşleriyle deneyimler. Kardeşler arasındaki ilişki pekiştirilmeli, birbirleriyle yarışmak yerine kardeşler arası destek verici bir tutum sergilenmelidir.

Her çocuk farklı alanlarına, yeteneğe, görünüşe ve farklı kişilik yapılarına sahiptir. Kardeşler arasında kıyas ve baskı yapılarak onların yaşam alanları kısıtlanmamalıdır. Bir kardeşte takdir edilen yetenek ve davranışların diğer kardeşte de olması beklenilmemelidir. Bireysel farklılıkları anlayışla karşılanmalıdır.

Çocuklara eşit sevgi ve ilgi verilmesi kardeş ilişkilerini olumlu yönde etkilemektedir. Aksi takdirde çocuklar arasında; öfke, kıskançlık, birbirlerinin eşyalarına zarar verme, içine kapanma, nefret gibi duygular oluşur.

Anne babaların çocuklarına yönelik sıklıkla yaptığı hatalar şunlardır:

- Çocukların birbirleriyle kıyaslanması
- Çocukların davranışları sonucunda daha az sevmekle tehdit edilmesi
- Kardeşler arasında girilerek haklı haksız ayrımının yapılması
- Kardeşin, aileye yeni katılan bebekten uzak tutulması ve bebeğe dokunulmasına izin verilmemesi (Görsel 1.40)

44

Konuyla ilgili görselleri gösterir.

Konuyla ilgili özlü sözleri gösterir.

Öğrenme birimi uygulamalarını gösterir.

2. SINIF
ÇOCUKLARLA İLETİŞİM

ÇOCUKLA İLETİŞİM

2.3 UYGULAMA

Probleme Çözüm Bulmada Kullanılan Teknikler ile İlgili Rapor Hazırlama

SÜRE: 1 hafta

Derste edindiğiniz bilgiler doğrultusunda **"Probleme Çözüm Bulmada Kullanılan Teknikler ile İlgili Rapor Hazırlama"** faaliyetini hazırlarken aşağıda verilen işlem basamaklarını göz önünde bulundurunuz.

İŞLEM BASAMAKLARI

- Probleme çözüm bulmada kullanılan teknikler ile ilgili kitabınız dışında internet ve basılı yazım araçlarını kullanarak araştırma yapınız.
- Raporunuzda yazı, tablo, grafik, şekil vb. en az üç farklı materyale yer veriniz.
- Raporunuzda Türkçenin doğru kullanımına, yazım kurallarına dikkat ediniz.
- Raporunuzu A3 boyutunda bir kâğıt üzerine hazırlayınız.
- Raporunuzu dikkat çekici ve özgün bir şekilde hazırlayınız.
- Raporunuzu öğretmeninize belirlediği tarihte teslim ediniz.
- Hazırladığınız raporu teslim tarihinden sonraki ilk ders öncesinde arkadaşlarınızla paylaşınız.

Hazırladığınız bu uygulama faaliyetinin değerlendirilmesi, aşağıdaki uygulama değerlendirme ölçeğinde yer alan ölçütere göre yapılacaktır.

PROBLEME ÇÖZÜM BULMADA KULLANILAN TEKNİKLER İLE İLGİLİ RAPOR HAZIRLAMA UYGULAMASI DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

YÖNERGE: "Probleme Çözüm Bulmada Kullanılan Teknikler ile İlgili Rapor Hazırlama" uygulama faaliyeti tamamlanmasında aşağıda listelenen ölçütlere göre ne kadar başarıya ulaştığınızı değerlendirmek üzere aşağıdaki dereceleri göz önünde bulundurarak puanlayınız.

Çok İyi: 4   Orta: 2   İyi: 3   Çok İyi: 4

Öğrencinin Adı-Soyadı: _____ **Tarih:** _____

Sınıf	No:	Genel Değerlendirme Puanı:			
		ÖLÇÜTLER		DERECELER	
		1	2	3	4
A) UYGULAMAYA HAZIRLIK					
1.	Probleme çözüm bulmada kullanılan teknikler ile ilgili internet ve basılı yazım araçlarını kullanarak araştırma yapt.				
2.	Rapordaki bilgileri tablo, grafik, şekil, yazı vb. farklı materyaller ile destekledi.				
3.	Raporu dikkat çekici ve özgün bir şekilde hazırladı.				
B) UYGULAMA					
4.	Raporda Türkçeyi doğru kullandı; yazım ve imla kurallarına dikkat etti.				
5.	Raporu A3 boyutundaki kâğıtlara hazırladı.				
C) UYGULAMANIN SONLANDIRILMASI					
6.	Hazırladığı raporu teslim tarihinden sonraki ilk ders öncesinde arkadaşları ile paylaştı.				
7.	Raporu verilen süre içerisinde tamamladı.				
		SÜTUN TOPLAMLARI		ÖLÇEK PUANI	

ÖLÇEK PUANINI 100'LÜK SİSTEME DÖNÜŞTÜRME İŞLEMİ: Her bir ölçüt için belirlenen en yüksek puanın 4 olduğu bu ölçme aracında toplam 7 ölçüt vardır. Bu nedenle bu ölçme aracından alınabilecek en yüksek puan $7 \times 4 = 28$ 'dir.

PUAN: [(Öğrencinin ölçek puanı x 100) / 28]

DEĞERLENDİRME:

UYGULAMA İLE İLGİLİ NOTLAR:

108

2. SINIF
ÇOCUKLARLA İLETİŞİM

ÇOCUKLA İLETİŞİM

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A Aşağıda verilen cümlelerin başındaki boşluğa cümlede yer alan ifade doğru ise "D" yanlış ise "Y" yazınız.

1. ( ) Problem çözme konusunda çocuklara iyi bir model olmak ilk ve en önemli aşamadır.
2. ( ) Aşırı koruyucu ve aşırı baskıcı ve disiplinli ebeveyn tutumları, çocuklarda problem çözme becerilerinin gelişmesini engeller.
3. ( ) Problem çözme, belli bir durum çerçevesinde düşünme, ne yapılacağına ve nasıl yapılacağına karar verebilme, eldeki imkânları kullanabilme ve bu yolla çözüme ulaşmaktır.
4. ( ) Aile içinde tutarsız iletişim varsa çocuklarda problem çözme becerisi daha çabuk kazanılır.
5. ( ) Problem çözme basamaklarının en önemli çözümü hemen uygulamaktır.
6. ( ) Tümöyle sorunsuz geçen çocukluk, ileride çocuğun daha başarılı olmasını sağlar.
7. ( ) Beden dilinin kullanımı, küçük yaşlarda az; büyük yaşlarda fazladır.
8. ( ) Çocukla iletişim kurarken amaç anne ve babanın kendi fikirlerini çocuğa kabul ettirmesi veya istediklerini yaptırmasıdır.
9. ( ) Disiplin, çocuğun kendi yeteneklerinin farkına varmasını sağlar.

B Aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları uygun ifadelerle doldurunuz.

10. Çocukları daha iyi anlayabilmek, onların sorunlarına çözüm bulmalarına yardımcı olabilmek iyi ve etkili bir _____ ile mümkündür.
11. Çocuklarda problem çözme başarıları yaşandığında _____ gelişimleri desteklenir.
12. Problem çözmenin bir _____ yoktur ancak bir süreci vardır.
13. Çocukların ilk hatası, çok büyük sonuç doğurmayacak şekildeyse ebeveyn _____ ile cezalandırılmaldır.
14. Aileler, çocuğun olumlu davranışlarını desteklemeli ve beğendiklerini _____ ifade etmelidir.
15. İletişim becerilerinde _____ ve kendini uygun biçimde ifade etmek önemlidir.

109

Öğrenme birimi sonundaki ölçme ve değerlendirme sorularını gösterir.

Bu ders materyalinde ölçü birimlerinin uluslararası kısaltmaları kullanılmıştır.

1. ÖĞRENME BİRİMİ

ÇOCUKLARIN TEMEL İHTİYAÇLARINI KARŞILAMA

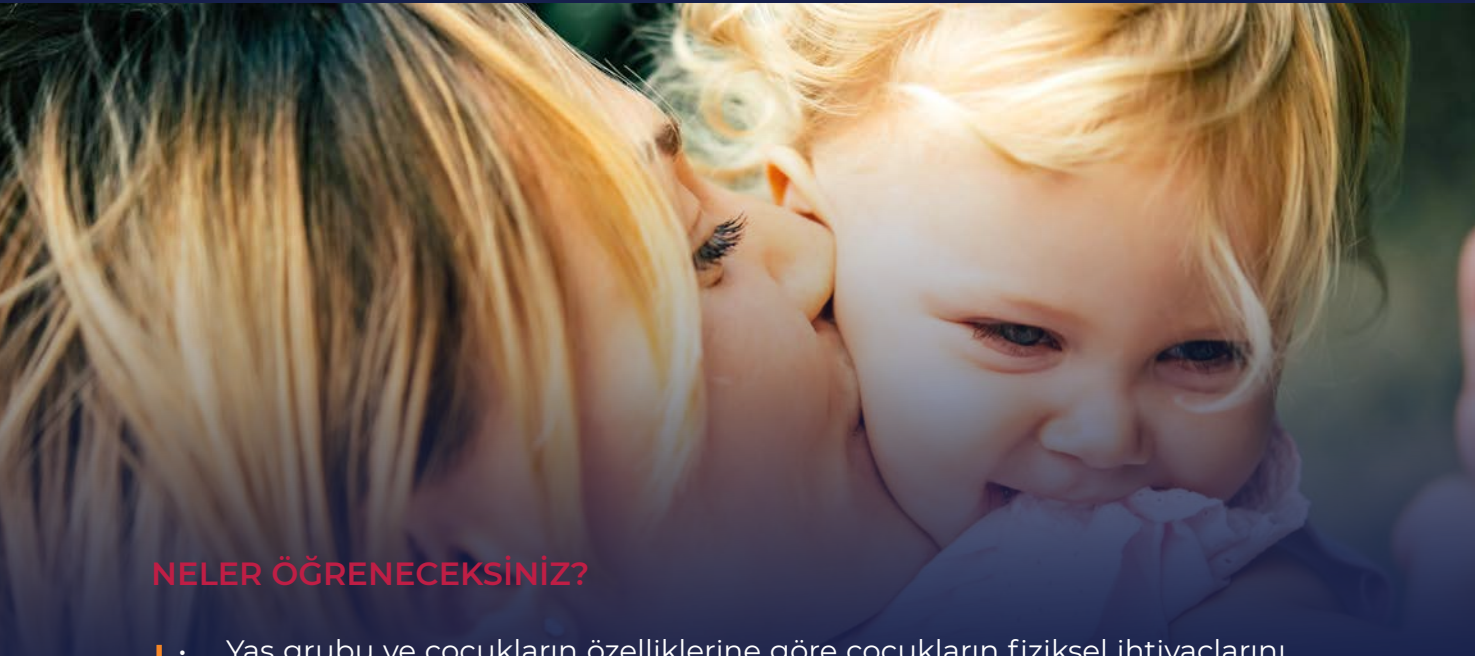

KONULAR

- 1.1. Çocukların fiziksel ihtiyaçları
- 1.2. Çocukların psiko-sosyal ihtiyaçları
- 1.3. Çocukları tanıma teknikleri

TEMEL KAVRAMLAR

- Anekdot
- Aşırı sevgi gösterisi
- Betimsel ölçek
- Dengeli beslenme
- Grafik ölçek
- Gözlem
- Koşullu sevgi
- Melatonin hormonu
- Oyun hakkı
- Psiko-sosyal gelişim
- Portfolyo
- Sevgide ayırım
- Sevgi yetersizliği
- Rubrik

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Yaş grubu ve çocukların özelliklerine göre çocukların fiziksel ihtiyaçlarını karşılama
- Yaş grubu ve çocukların özelliklerine göre çocukların psiko-sosyal ihtiyaçlarını karşılama
- Yaş grubu ve çocukların özelliklerine uygun olan tanıma tekniklerini tespit etme

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

Çocukların fiziksel ve psiko-sosyal ihtiyaçlarını zamanında karşılamak neden önemlidir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.1. ÇOCUKLARIN FİZİKSEL İHTİYAÇLARININ KARŞILANMASI

İnsanların varlığını sürdürebilmesi için fiziksel ihtiyaçlarını karşılaması gerekir. Beslenme, barınma, temizlik, giyim ve uyku temel fizyolojik ihtiyaçlardan bazılarıdır. Yeterli ve dengeli beslenme insan yaşamının her dönemi için önemlidir. Sağlıklı bir hayat sürdürebilmek için dengeli beslenmek gerekir. Çocuklarda yeterli ve dengeli beslenme bir yaşam kaynağıdır.

Temizlik, sağlıklı bir bedene sahip olmanın temelini oluşturur. Giyim, insan bedenini soğuk ve sıcağa karşı korur. Çocukların sağlık ve bedenine uygun seçilmiş giysiler, temizlik ve beslenme kadar önemlidir. Çocukların sağlıklı büyümesinde dikkat edilmesi gereken özelliklerden biri de yeterli uyku ve dinlenmedir. Gün içerisinde sürekli hareket hâlinde olan çocuklar, yeteri kadar dinlenmediğinden çocuklarda iştahsızlık olabilir. Çocukların duygularında değişkenlik görülebilir.

1.1.1. Beslenme

Büyüme, gelişme, sağlıklı ve üretken olabilmek, yaşam kalitesini iyileştirebilmek ve üretkenlik için gerekli olan besin öğelerinin tüketilmesine **beslenme** denir.

Beslenmede 4 temel amaç vardır:

- Büyümek
- Vücut ısısını aynı düzeyde tutmak
- Yıpranan hücrelerini onarmak
- Günlük hareket enerjisini karşılayabilmek

Yetersiz ve dengesiz beslenme nedeni ile karşılaşılabilecek sağlık sorunları, ilerleyen yaşlarda sağlık durumunu, bireylerin üretkenlik ve verimliliğini etkiler.

Her yaş döneminde yeterli ve dengeli beslenmek gerekir. Yeme alışkanlığı, çocuğun kendi kendini yönetebilmesi yönünde attığı en önemli adımlardan biridir. Özellikle 1-6 yaş çocuklarında beyin ve sinir sistemi ile kemik, diş, kas ve dolaşım sistemlerinin gelişimi, diğer organların gelişim ve büyümesi için tüketilen besinlerin yüksek içeriğe sahip olması gerekir. Özellikle bebeklik, erken çocukluk, okul çağı ve ergenlik döneminde sağlıklı beslenme bireylerin yaşam kalitesini artırmaktadır (Şema 1.1).

Şema 1.1: Sağlıklı ve doğru beslenme alışkanlığı kazandırma dönemleri

1. Bebeklik Dönemi (0-2 Yaş): Çocuğun sağlıklı yetişkin bir birey olabilmesi, anne karnından başlayarak sağlıklı bir ortamda büyümesine bağlıdır. Bebeğin ilk yıllarındaki beslenme şekli, onun yaşam boyu sağlığını ve üretkenliğini etkiler. Yeni doğan bebek için en uygun besin, ilk 6 ay anne sütüdür. Anne sütü; tüm besin öğelerini içermesi, kolay sindirilmesi, hastalıklara ve enfeksiyonlara karşı bebekleri koruması yönünden önemli bir besin kaynağıdır. 6 ay süren yeterli emzirme döneminden sonra ek besinlere geçilerek bebeğin yeterli ve dengeli beslenmesine devam edilmesi gerekir (Görsel 1.1).

Görsel 1.1: Bebeklik döneminde beslenme

2. Erken Çocukluk Dönemi (3-6 Yaş): Çocuğun ilk duygusal bağlarını kendisini besleyenlerle kurduğu dönemdir. Bu nedenle çocuklara yemek yeme alışkanlığı kazandırılırken onu besleyen kişilerin gösterdiği tutum ve davranışlar çok önemlidir. Bu yaşın fizyolojik durumunun gerektirdiği enerjinin ve besin gereksinimlerinin bilinmesi ve seçme imkânının çocuğa tanınması çocuğun yemek yemede güçlük çıkarmasını önler.

3-6 yaş arasında yetersiz ve dengesiz beslenme; çocuğun fiziksel ve zekâ gelişimi ile öğrenme yeteneklerini olumsuz etkiler. Yemeğini yeterli şekilde yiyen çocuk, hem sağlıklı hem de kendisi ve çevresiyle uyumludur. Sofraya oturmayı istememek, yemek seçmek, yemekte gereksiz şekilde oyalanmak, abur cubur tarzı yiyecekler istemek gibi bazı durumlar ailelerin karşılaştıkları genel sorunlardır. Anne babanın ve çocuğun bakımını üstlenen yetişkinlerin bu tür durumlar karşısında sabırsız davranıp soruna hemen müdahale etmeye çalışması veya kaygılı ve otoriter davranışlar sergilemesi, sorunun büyümesine neden olmaktadır.

İştahsız çocuğa zorla yemek yedirmek, ceza vermek ve onu tehdit etmek olumsuz bir durum oluşturur. Böylelikle çocukta yiyeceğin türü ve yemek zamanı ile mutsuzluk arasında kurulan bağ zamanla çocuğun iştahının azalmasına da sebep olur.

Erken çocukluk döneminde çocuğa sağlıklı ve doğru beslenme alışkanlığı kazandırılması için yapılması gereken davranışlar şunlardır:

- Yemek öncesi el ve yüz temizliğine önem verilmelidir.
- Çocuğun kendi kendine yemek yemesine izin verilmelidir. Kullanılan kaşık, çatal gibi araç gereç çocuğa göre olmalıdır.
- Yemek, çocuğun tabağına az miktarda konulmalı; çocuk tekrar isterse ona ilave yemek verilmelidir.

ÇOCUKLA İLETİŞİM

- Gıdaların seçimi, yapımı ve hazırlığında çocuğun fikri alınmalı ve hazırlık sırasında ondan yardım istenmelidir.
- Yemek zamanında pozitif bir ortam oluşturulmalıdır (Görsel 1.2).

Görsel 1.2: Yemek zamanı mutlu bir çocuk

- Yemek masasının temiz, özenli ve hoş gözükmesi çocuğun iştahını açabileceğinden çocuğun yemek tabağı süslenebilir.
- Her çocuğun metabolizma hızı ve vücut yapısı aynı olmadığından çocuk başka çocuklarla kıyaslanmamalıdır.
- Öğün aralarında şekerleme, pasta, meşrubat ve hazır gıda gibi yiyecek ve içecek yerine meyve, süt ve taze sıkılmış meyve suyu verilmelidir.

Gelişim çağının en hızlı olduğu bu dönemde çocuğun enerji alabilmesi, hastalıklara karşı korunması ve sağlıklı büyüebilmesi için yeterli ve dengeli beslenmesi gerekir. Bu nedenle temel besin maddelerinden protein, kalsiyum, vitamin ve madensel maddelere ihtiyaç duyulur. Çocuklar sürekli hareket hâlinde olduğundan yeterli enerjiyi karşılamaları açısından yağ ve karbonhidratın çocuklar tarafından yeterli miktarda alınması gerekir.

Çocuğun kendi kendine yemek yiyebilmesi, bağımsız davranışlar kazanması bakımından önemlidir. Aile fertleri ve çocuk bakımından sorumlu olan kişiler; bazen çocuğun etrafı kirletmemesi, hızlı ve kontrollü olabilmesi gibi durumlardan dolayı ailenin fert ve çocuklarına müdahale edebilir. Çocuğun bağımsız hareket edebilmesi ve kendi başına yetebilmesi ailenin çocuğa gösterebileceği doğru davranışlara, olumlu model olmasına ve tanıdığı fırsatlara bağlıdır.

3. Okul Çağı Dönemi (6-12 Yaş): Büyüme ve gelişmenin hızlı olduğu ve yaşam boyu sürebilecek beslenme alışkanlıklarının büyük ölçüde olduğu bir dönemdir. Okul çocuklarının yetersiz, dengesiz veya aşırı beslenmesi sonucu büyüme ve gelişim geriliği oluşur. Bu gerilik büyüme dönemi bitinceye kadar telafi edilemezse erişkinliğe yansır ve çocuklar kısa, zayıf ve güçsüz birer yetişkin olur. Beslenme yetersizliği olan çocuklarda enfeksiyon hastalıkları da sık ve ağır seyreder. Okul çağı döneminde kalsiyumun yetersiz tüketilmesi ise ileri yaşlarda görülen kemik erimesi riskini artırır.

Sağlıklı beslenme için tüm besin öğelerinin yeterli ve dengeli alınması gerekir. Çocukların yeterli ve dengeli beslenmesi ve besin çeşitliliğinin artırılarak her öğünde farklı besin gruplarını tüketmesi gerekir. Kahvaltı yapmayan çocuk, uzun süre aç kaldığında kendini güçsüz hisseder; çocuğun dikkat, çalışma ve öğrenme yeteneği azalır.

Okul çağı döneminde sağlıklı ve doğru beslenme alışkanlıkları kazandırmak için yapılması gereken davranışlar şunlardır:

- Her sabah mutlaka kahvaltı alışkanlığı kazandırılmalıdır (Görsel 1.3).
- Öğün aralarında şekerli besinlerin tüketilmesinden kaçınılmalıdır.
- Açıkta satılan besinler tüketilmemelidir.
- Çay veya gazlı içecek yerine süt, ayran ya da taze sıkılmış meyve suyu tercih edilmelidir (Görsel 1.4).
- Televizyon ve bilgisayar karşısında yemek yenilmemelidir.
- Günde en az 8-10 bardak sıvı tüketilmelidir.

Görsel 1.3: Çocuklar için kahvaltı tabağı

Görsel 1.4: Taze sıkılmış meyve suyu içen çocuk

4. Ergenlik Dönemi (12-18 Yaş): Büyümenin çok hızlı olduğu ve vücudun şekillendiği bu dönemde enerji ve besin öğelerine olan ihtiyaç en yüksek düzeydedir. İhtiyaç duyulan enerjiyi karşılamak için tüm besin gruplarının yer aldığı gıdaların tüketilmesi gerekir. Ergenlik döneminde sağlıklı beslenme alışkanlığının kazanılması; şişmanlık, kalp, diyabet, hipertansiyon gibi birçok hastalığa karşı koruma sağlar. Bu dönemde fast food (fas fut) yiyeceklerinin tüketilmesi obezite sorunlarını ortaya çıkarır. Ayrıca ergenlik dönemi çocuklarının dış görünüşüne önem vermeleri, bu yaş grubu çocuklarının dengesiz beslenmesine neden olabilir (Görsel 1.5).

Görsel 1.5.a,b: Sağlıklı ve sağlıksız beslenen çocuklar

SIRA SİZDE

Çocuklara sağlıklı ve doğru beslenme alışkanlığının kazandırılması için dikkat edilmesi gereken kurallar ve bu kuralların ait olduğu dönemi örnekteki gibi eşleştiriniz.

SAĞLIKLI VE DOĞRU BESLENME ALIŞKANLIKLARI KAZANDIRMADA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN KURALLAR		BEBEKLIK DÖNEMİ	ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİ	OKUL ÇAĞI DÖNEMİ
1	Yeni doğan bebek için en uygun besin, ilk 6 ay anne sütüdür.	X		
2	Her sabah mutlaka kahvaltı yaptırılarak kahvaltı alışkanlığı kazandırılmalıdır.			
3	Öğün aralarında şekerleme, pasta, meşrubat, hazır gıda gibi yiyecek ve içecek yerine meyve, süt ve taze sıkılmış meyve suyu verilmelidir.			
4	Her sabah mutlaka kahvaltı alışkanlığı kazandırılmalıdır.			
5	Günde en az 8-10 bardak sıvı tüketilmelidir.			
6	Yemek, çocuğun tabağına az miktarda konulmalı; çocuk tekrar isterse ona yemek verilmelidir.			
7	Yemek zamanında neşeli ve mutlu bir atmosfer oluşturulmalıdır.			
8	Öğün aralarında şekerli besinlerin tüketilmesinden kaçınılmalıdır.			
9	Çay veya gazlı içecek yerine süt, ayran ya da taze sıkılmış meyve suyu tercih edilmelidir.			
10	Yemek masasının temiz, özenli, hoş gözükmesi çocuğun iştahını açabileceğinden yemek tabağı süslenmelidir.			
11	Açıkta satılan besinler tüketilmemelidir.			
12	Televizyon ve bilgisayar karşısında yemek yenilmemelidir.			
13	Öğün aralarında şekerli besinlerin tüketilmesinden kaçınılmalıdır.			
14	Gün içerisinde öğün atlanılmamalıdır.			

1.1.2. Temizlik

Bireylerin, sağlığına zarar verebilecek pas, toz, kir gibi her türlü olumsuzluktan korunması amacıyla yapılan uygulamalara **temizlik** denir. Temizlik, sağlığı korumanın birinci koşuludur. Kişisel temizlik, bireyin kendi sağlığını devam ettirmesi için yaptığı öz bakım uygulamalarını içerir.

Çocuğun bakımından sorumlu olan bireyler temizlik konusunda çocuğa doğru model olmalı, hastalıklardan korunmanın yollarını onlara öğretmelidir. Temizlik alışkanlıklarının davranışa dönüşebilmesi için eğitimin her ortamda sürdürülebilir olması gerekir.

Bu nedenle aileler; çocuklarının el, tırnak, diş, saç ve vücut, burun, kulak, ayak bakım ve temizliğine dikkat etmeli; çocuklara tuvalet alışkanlığı kazandırarak tuvalet eğitimi vermelidir.

El ve Tırnak Bakımı ile Temizliği: Eller, gün içinde birçok mikroorganizmaya maruz kalır. Bu sebeple hijyen ve kişisel bakımın temelinde el yıkama alışkanlığının önemli bir yeri vardır. Bulaşıcı hastalıklardan korunmanın en etkili yollarından biri, el yıkama alışkanlığının kazanılmasıdır.

Oyun oynayan, birçok yere dokunan ve hastalıklara karşı bağışıklığı yetişkinlerden daha az olan çocukların el yıkama alışkanlığı kazanmasıyla hastalıklardan korunması mümkündür.

Çocukların aktiviteye katıldığı mini kulüp gibi ortamlarda sık sık ellerini yıkamaları gerektiği onlara hatırlatılmalıdır.

Çocuklar, kişisel temizliğin henüz bilincinde olmadığından kirli ellerini yüz, ağız ve göze sürerek mikroorganizmaların vücutlarına yayılmasına neden olur. Bu nedenle çocuklara el yıkamanın önemi anlatılmalı ve onlarda alışkanlığın yerleşimi sağlanmalıdır (Görsel 1.6).

Görsel 1.6: Çocuğa el yıkama alışkanlığı kazandırma

BİLİYOR MUSUNUZ ?

ABD’de yaşayan sınıf öğretmeni Donna Gill Allen (Donna Gil Elin), öğrencileri için el hijyeninin önemini anlatmak ister ve bir deney gerçekleştirir. Bu deney için üç parça ekmekek kullanır. Öğrenciler, bir dilim ekmeği eldivenleriyle seçip poşete koyar. Yıkamış fakat eldivensiz ellerle bir dilim daha ekmekek seçip “temiz” yazılı poşete koyar. Bir parça ekmeğe de sınıftaki tüm öğrencilerin dokunmasına izin verir ve ekmeği “kirli” poşetine koyar. Sonra hep birlikte ekmekeklerin mikroplar nedeniyle nasıl değiştiğini izlemeye başlarlar.

Deney sonucunda eldivenle alınmış ve yıkamış ellerle seçilmiş ekmekek dilimleri sağlam, elden ele dolaşan ekmekek dilimi küflenmiş bir hâlde görülür. Bu deney sayesinde öğrencilerin yanında velilerin de farkındalığı artar. Çevrelerinde bulunan fırın, market gibi gıda satımı yapılan yerlere deney sonucunu anlatarak eldiven kullanımını artırır.

Eldiven ile tutulan ekmekek dilimi

Temiz el ile tutulan ekmekek dilimi

Kirli el ile tutulan ekmekek dilimi

Görsel 1.7: Ekmekek deneyi

BİLİYOR MUSUNUZ ?

El yıkamanın önemini vurgulayan Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), hastalıkları önlemede büyük önemi sebebiyle 15 Ekim tarihini **Dünya El Yıkama Günü** ilan etti. Kuruluş, 2008 yılından beri bu günü dünya çapında kampanyalarla hatırlatıyor ve el yıkamanın önemini vurgulamaya devam ediyor.

Türkiye’de T.C. Sağlık Bakanlığı ve Türk Kızılayı gibi kurum ve kuruluşlar tarafından toplumun doğru ve etkin el yıkama yönteminin önemi konusunda bilgilendirilmesi amacıyla çeşitli çalışmalar sürdürülmektedir (Görsel 1.8) ve (Görsel 1.9).

Görsel 1.8: T.C. Sağlık Bakanlığının el yıkama ile ilgili hazırlanan afişi

DOĞRU EL YIKAMANIN AŞAMALARI

Ellerin sık ve doğru yıkanması hastalıklardan korunmanın en etkili yollarından biridir.

<p>1 Ellerinizi bir miktar su ile ıslatın.</p>			<p>2 Yeterli miktarda sabunu tüm ellerinize uygulayın.</p>
<p>3 Avuç içlerinizi ovuşturun.</p>			<p>4 Sağ avucunuzu sol elinizin üstüne getirerek parmaklarınızı iç içe geçirin aynısını diğer avucunuz için de yapın.</p>
<p>5 Parmaklarınızı iç içe geçirek avuç içlerinizi ovun.</p>			<p>6 Parmaklarınızın arka tarafını avuç içlerinize getirin.</p>
<p>7 Sol baş parmağınızla sağ avuç içinizi kavrayarak ellerinizi ovun ve aynısını sağ baş parmağınızla da yapın.</p>			<p>8 Ellerinizi arka ve ön yüzünü ovun. Sağ ve sol parmaklarınızı kullanarak sol avuç içinizi yıkayın.</p>
<p>9 Ellerinizi bol su ile durulayın.</p>			<p>10 Tek kullanımlık bir havlu peçete ile ellerinizi kurulayın.</p>
<p>11 Musluğu kapatmak için havlu peçete kullanın.</p>			<p>12 TÜM BU İŞLEM SADECE 20 SANİYENİZİ ALACAK. Şimdi elleriniz tertemiz oldu.</p>

SENSİZ
OLMAZ

Görsel 1.9: Türk Kızılayının el yıkama ile ilgili hazırlanan afişi

ÇOCUKLA İLETİŞİM

El ve ayak tırnakları düzenli olarak kesilmeli ve bunların temizliğine önem verilmelidir. Çocukların gün boyu elleriyle yaptıkları aktiviteler tırnaklarının içerisinde kalıntıların bulunmasına neden olabilir.

Çocukların tırnakları ne kadar kısa ve bakımlı tutulursa o kadar az miktarda mikrop ve bakteri tırnak diplerinde birikir. El tırnaklarının kısa olması kadar ayak tırnaklarının kısa olması da önemlidir (Görsel 1.10). Ayak tırnakları kesilmez ise giyilen ayakkabı içerisinde tırnaklarda içe doğru bükülmeler, parmak etlerine batmalar olur ve parmaklarda yaralar oluşur. Bu durumlar da enfeksiyona sebep olur. Banyodan sonra veya yatmadan önce tırnak araları basit bir fırça ile temizlenmelidir.

Görsel 1.10: El ve ayak tırnak kesimi

SIRA SİZDE

Çevrenizdeki küçük bir çocuğa, doğru el yıkamanın aşamalarını gösteriniz. Uygulama yaparken yaşadığınız deneyimi ve öğretim sürecini arkadaşlarınızla paylaşınız.

Diş Bakımı ile Temizliği: Dişlerin gelişmesi doğum öncesinde başlar. Bebek dişleri çıkmaya başladığı andan itibaren diş temizliğine başlanmalıdır. Bebeklerde sabah beslenmesinden sonra ve akşam yatmadan önce temiz bir tülbent ya da gazlı bir bezle dişler temizlenmelidir. Diş fırçası kullanımına iki yaştan itibaren başlanmalıdır. Ağız sağlığı ancak düzenli diş fırçalamakla korunabilir. Diş fırçalama alışkanlığının küçük yaşlardan itibaren kazanılması oldukça önemlidir. Dişler düzenli ve doğru bir şekilde fırçalanmadığında diş çürükleri ve diş eti hastalıkları riski oluşur. Çocuklara dişlerini fırçalama alışkanlığı kazandırılmasında ailenin ve çocuklarla ilgilenen kişilerin çocuklara rol model olması gereklidir (Görsel 1.11).

Görsel 1.11: Ailede çocuğa diş fırçalama alışkanlığı kazandırma eğitimi

Doğru Diş Fırçalama Tekniği

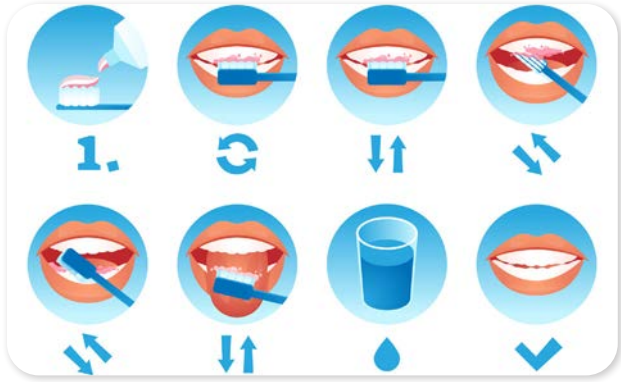
- Diş fırçalamanın ilk adımı doğru fırça seçimidir. En uygun fırça naylon ve orta sertlikte olan fırçalardır. Fırçanın ağız içinde kolay hareket ettirilmesi ve arka dişlere rahat ulaşabilmesi için fırçanın kafasının fazla büyük olmaması gerekir.
- Nohut tanesi büyüklüğünde diş macunu diş fırçalama için yeterlidir. 6 yaşından küçük çocuklara diş macunu kullanımı önerilmemektedir.
- Fırça uçları diş etine bakacak yönde 45° açıyla tutulmalıdır.
- Dişler, fazla baskı uygulanmadan dairesel hareketlerle fırçalanmalıdır.
- Dişlerin çiğneme kısmı denilen üst bölgelerinde fırça, ileri geri hareket ettirilerek kullanılmalıdır.
- Diş fırçalama işlemi bittikten sonra dil yüzeyi temizliği yapılmalıdır.
- Diş macunu artığı kalmaması için ağız içi, bol su ile çalkalanmalıdır.
- Gün içerisinde en az 2 defa, ikişer dakika dişlerin fırçalanması alışkanlık hâline getirilmelidir (Görsel 1.12).

BİLİYOR MUSUNUZ

22 Kasım 1908, Tıbbiye'de Muallimler Meclisinde "Dişçi Mektebi" kurulması için müzakerelerin başladığı tarihtir. Eğitime ise 1909 tarihinde başlamıştır.

1984 yılında ise "Türk Diş Hekimleri Birliği" ve buna bağlı olarak çalışan "Diş Hekimleri Odaları" kurulmuştur.

1996 yılından itibaren de 22 Kasım "Türk Diş Hekimliği Günü"; ve 18-24 Kasımı içine alan hafta "Toplum Ağız Diş Sağlığı Haftası" olarak kutlanmaktadır.

Görsel 1.12: Diş fırçalama aşamaları

SIRA SİZDE

Çevrenizdeki bir çocuğa doğru diş fırçalama aşamalarını öğretiniz. Uygulama yaparken yaşadığınız deneyimi ve öğretim sürecini arkadaşlarınızla paylaşınız.

Saç ve Vücut Bakımı ile Temizliği: Banyo yapımı kişiyi rahatlatır ve dinlendirir. Yaşa uygun bakım ve vücut temizliği yapılmalı ve temizlik, alışkanlık hâline getirilmelidir.

Bebeklik Dönemi: Bebeğin sağlığı ve gelişimi açısından vücut temizliği ve banyo, çok önemlidir. Bebeğin ilk banyosu göbek kordonu düştükten sonra yaptırılmalıdır. Bebeğe sık banyo yaptırıldığında da bebeğin iştahı artar, uykusu düzene girer. Banyo dışında bebeğin vücudu silinerek de vücut temizliği yapılabilir. Bebeğin banyosu mutlaka beslenmeden önce yapılmalıdır. Banyo süresi 5 dakikanın altında ve 10 dakikanın üstünde olmamalıdır (Görsel 1.13).

Görsel 1.13: Banyo yaptırılan bebek

ÇOCUKLA İLETİŞİM

Görsel 1.14: Banyo yapan çocuklar

(Görsel 1.14). Çocuk, banyo sırasında bazı durumlarda korkabilir; çocuğu korkutmadan ona sakin ve sabırlı davranılmalı, banyo sırasında çocukla yüksek sesle konuşmamaya dikkat edilmelidir. Banyoda çocuk için kullanılan sabun, lif ve keselerin kişisel olduğu unutulmamalı ve temizlik kurallarına dikkat edilmelidir.

Okul çağı döneminde çocukların haftada en az iki gün banyo yapması gerekir. Okul ortamında gün boyu zaman geçiren çocuklar terler ve farklı yüzeylere dokunur. Saçlar çabuk kirlenir. Çocuklara banyo yapmanın önemi ile saç ve vücut temizliğinin gerekliliği anlatılmalıdır. Ayrıca çocuklara temizliğin önemi anlatılarak onlara banyo yapmaları için gerekli ortam sağlanmalıdır.

Ergenlik Dönemi: Ter salgısının arttığı, terde bakteri ve mantarların üremesi nedeniyle kokunun oluştuğu bir dönemdir. Saçlar bu dönemde hormonların etkisiyle daha sık yağlanır. Yüzde yağlanmadan dolayı sivilce vb. artar. Kokunun engellenmesi ve vücutta yağlanmayı azaltmak amacı ile çocukların ergenliğe geçiş yaptıktan sonra daha sık (her gün) banyo yapmaları gerekir. Saçta kepek gibi sorunlar varsa doktora başvurulmalıdır (Görsel 1.15). Saçlar düzenli taranıp yıkandığında kıl köklerindeki yağlı ve kirli tabakadan temizlenir, tozdan arınır.

Görsel 1.15: Kepekli ve yağlı saç

BİLİYOR MUSUNUZ ?

Her ne kadar sıcak suyun saçı daha iyi temizlediği düşünülse de kaynar su saçın kurumasına, kırılmasına neden olmaktadır. Saç sağlığı için olabildiğince ılık su ile sık sık saçı yıkamaya ve nemlendirmeye özen gösterilmelidir.

Burun Temizliği: Burun; havanın nemlendirilmesi, ısıtılması, temizlenmesi, koku alma ve orta kulağın havalandırılması gibi birçok fonksiyona sahiptir. Burnun tıkalı olduğu tarafta, akciğer solunum kapasitesi düşük olur. Burnun, görevlerini tam yapabilmesi için burnun tıkalı olmaması gerekir. Bebeğin nefes alıp verirken burnundan ses geldiği duyuluyor, bebek uykuya dalmakta zorlanıyor, uyurken sık sık uyanıyor, emerken bırakıyor ya da ağlıyor ise bebeğin burun içi temizliğinin yapılması gerekir. Bebeklerde burun temizliği banyo sonrası daha rahat yapılır. Banyo sonrası bu kirler; yumuşak bir kâğıt mendil, kulak çöpü, tülbent veya burun aspiratörleri yardımıyla alınabilir (Görsel 1.16). Bunun dışında burunda tıkanıklık devam ediyorsa uzmana başvurulmalıdır.

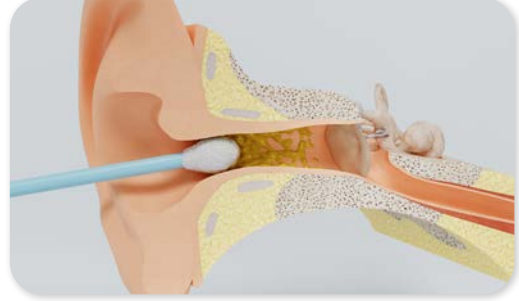
Görsel 1.16: Burun aspiratörü

3-6 yaş çocuklarının burnunda bir tıkanıklık varsa lavaboda burun temizliği yapılmalı, işleminden sonra eller sabunla yıkanmalıdır. Burun karıştırmak ele mikrop bulaştırır, mikroplu elin ağza ve yiyeceklere teması sonucu vücutta çeşitli hastalıklar görülür. Bundan dolayı çocukların ve yetişkinlerin yanında temiz bir mendil bulundurması gerekir (Görsel 1.17).

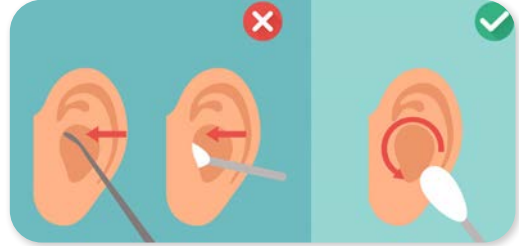
Görsel 1.17: Mendil kullanan çocuk

Kulak Temizliği: Kulak kanalı ya da dış kulak yoluna atılan ve halk arasında kulak kiri olarak bilinen salgıya ise **buşon** denir. Kulak çubuğu gibi temizlik gereci ile bilinçsiz yapılan temizlik işlemleri kulağın dış kısmında bulunan buşonun kulak zarına doğru itilmesine yol açar. Enfeksiyon riskini artırır ve kulağın doğal bir süreç içinde buşonu kulak dışına atmasını zorlaştırır. Evde yapılan kulak temizleme işlemi, kulak kepçesinde bulunan kıvrımların temizlenmesinden öteye geçmemelidir (Görsel 1.18).

Görsel 1.18: Kulak çubuğunun yanlış kullanımı

Kulak kepçesinin temizliği için kulak çubuğu, pamuk ya da yumuşak bez kullanılabilir ancak bu temizlik malzemelerinin hiçbiri kulak deliğine sokulmamalıdır. Kulak kiri aşırı görüldüğü durumda kulak burun boğaz doktoruna başvurularak muayene olunmalı ve gerekliyse ilgili kulak doktora temizletilmelidir (Görsel 1.19).

Görsel 1.19: Kulağın yanlış ve doğru temizlenmesi

Ayak Bakımı ile Temizliği: Ayak temizliğinin ve nem düzeyinin sağlanması, ayak bakımı için oldukça önemlidir. Hava alabilecek ve terlemeyi önleyebilecek ayakkabılar, ayak sağlığı için tercih edilmelidir. Her yaş grubunda olduğu gibi çocuklarda da ayak bakımına özen gösterilmemesi mantar ve ayak kokusu başta olmak üzere pek çok sorunun ortaya çıkmasına neden olabilir. Yeni doğan bebeklerin ayakları kontrol edilmeli ve ayaklarda olağan dışı bir durum fark edildiğinde mutlaka doktora başvurulmalıdır. Dar ayakkabılar alınması, çocuklarda batık tırnak sorunlarına ve nasıra neden olabilir.

Okul çağı ve ergenlik döneminde ayaklar, uzun süre çorap ve ayakkabı içinde olduğu için terler. Sağlık için ayakların her akşam su ve sabunla yıkanması gerekir. Ayaklar yıkandıktan sonra nemli bırakılmamalı, ayakların parmak araları iyice kurulanmalıdır. Her gün çorap değişimi yapılmalı, ayakkabılar ise havalandırılmalıdır (Görsel 1.20).

BİLİYOR MUSUNUZ ?

Ayakların sağlıklı olması, aktif bir yaşam için son derece önemlidir. İnsan, yaşamında ortalama 160.000 km adım atar. Ayaklar tüm vücudun ağırlığını taşır ve ulaşımı sağlar. Buna rağmen ayak bakım ve hijyeni en çok ihmal edilen hususlar arasındadır.

Görsel 1.20: Ayakkabı havalandırma

ÇOCUKLA İLETİŞİM

Tuvalet Alışkanlığı ile Temizliği: Tuvalet eğitiminin verilmesi için çocuğun belirli bir bedensel olgunluğa ulaşması gerekir. Tuvalet eğitiminin en erken 18 ay olmakla birlikte çocuğun bireysel gelişimine göre 24-48 ay arasında uygun olduğu düşünülmektedir çünkü bu dönem; çocuğun kendini tanımaya başladığı, fiziksel, psikolojik ve davranışsal olarak benliğinin ortaya çıktığı bir dönemdir.

Çocuklarda 18. aydan önce tuvalet eğitiminin verilmeye çalışılması ileri dönemlerde kabızlık, idrar tutamama gibi problemleri beraberinde getirebilir. Erken yaşta tuvalet eğitimine zorlanan çocukların bazılarında ileri yaşlarda yatağı ıslatma problemleri ile bazılarında da kişilik bozuklukları, uyum ve davranış bozuklukları görülebilir. Aynı zamanda bu çocuklarda ileriki dönemlerde güven kaybı, içine kapanıklık ya da aşırı mükemmeliyetçilik gibi psikolojik sorunlar da ortaya çıkabilir.

Görsel 1.21: Tuvalet eğitimi sırasında eğlenceli oyun oynama

Çocuğu zorlamadan ona tuvalet eğitimi vermek oldukça önemlidir. Tuvalet eğitimi verilirken düğme ya da fermuar gerektirmeyen kıyafetler tercih edilmeli; çocuk, tuvaleti geldiğinde gerekirse tek başına tuvaletini yapabilmelidir. Tuvalet alışkanlığının kazandırılmasında gösterilen özverili, sevecen ve sabırlı yaklaşım çocuğun gelişimi ve ruh sağlığı açısından önemlidir. Tuvalet zamanı eğlenceli oyunlar oynanarak çocukların tuvalete gitme isteği artırılabilir (Görsel 1.21).

Tuvalet eğitimi sırasında kazandırılması gereken bir diğer önemli alışkanlık ise temizlik ve hijyen alışkanlığıdır. Hem erkek hem kız çocukları için tuvalet eğitimi tamamlandıktan sonra tuvalet kâğıdı kullanımı, yıkama, sifon çekme ve el yıkama gibi hijyen kurallarının onlara öğretilmesi gerekir.

SIRA SİZDE

Bir eğitmen olduğunuzu düşününüz. Animasyon grubunuzda tuvalet eğitimi gecikmiş bir öğrenciniz var ve ailesi tuvalet eğitimine yeni başladığı için çocuk, istemeden altına tuvaletini yapmakta ve grubunuzdaki çocuklar da bu durumdan etkilenmektedir. Böyle bir durumda ne yaparsınız? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Etkinlik Örneği

Görsel 1.22: Davranış panosu

Davranış Panosu Hazırlama

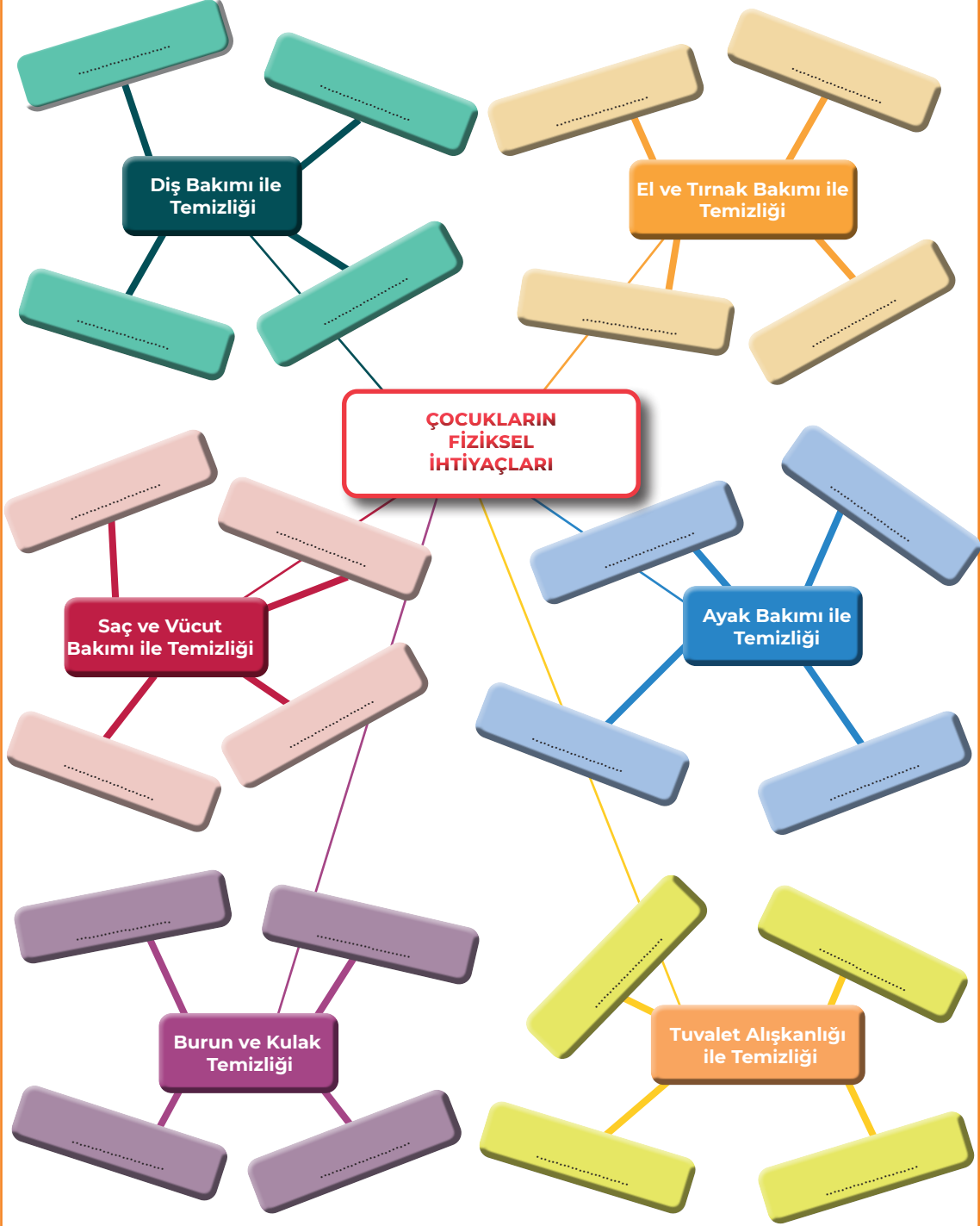
Çocuğa, kendisi için hazırlanan davranış panosu tanıtılır. Tuvaleti her geldiğinde haber verip tuvalete giden çocuğun davranış panosu doldurulur. Örneğin pano, tavşan bardaklarından yapılmışsa panonun içerisine havuç konulacağı ona söylenir.

Tuvalet ihtiyacı geldiğini gün boyu haber veren çocuğun davranış panosu, uygun bir şekilde doldurulur ve havuçları çoğalan çocuk alkışlanarak ödüllendirilir (Görsel 1.22).

SIRA SİZDE

Çocukların fiziksel (temizlik) ihtiyaçlarının karşılanmasında yer alan ve hatırladığınız bilgileri kavram haritası içinde gösteriniz.

Kavram haritasını oluşturmanız için verilen süre 20 dakikadır.

ÇOCUKLA İLETİŞİM

1.1.3. Giyim

Giyim; insan vücudunu dış etkenlerden koruyan, insana estetik bir görünüm sağlayan, kumaş ve belli maddelerden yapılmış eşyadır. En az yetişkinlerde olduğu kadar çocuklarda da önemli olan giysi seçimi, sağlıklı gelişimin bir parçasıdır. Giyimle ilgili beceriler, çocukların küçük ve büyük kas gelişimlerini olumlu yönde destekler. Çocuklar için seçilen giysilerin rahat giyilip çıkarılabilir ve onlara uygun olması gerekir.

Görsel 1.23: Giysi seçimi yapan çocuk

Çocuk kıyafetleri; sade, yıkanmaya ve ütüye dayanıklı, cildi tahriş etmeyen ve pamuklu kumaşlardan seçilmelidir. Çocuklara kendi giysilerini seçme olanağı sunulmalıdır. Ayakkabı, yürümeyi ve hareket etmeyi sağlayacak rahatlıkta olmalıdır. Çocuğun ayağına uygun olmayan ayakkabı, onların rahat oynamalarını engeller; yürümesini güçleştirir ve ayak şekline zarar verir.

Giyinme sürecine çocuğun dâhil edilmesi önemlidir. Çocuklara giysi alışverişi yapılırken onların da fikrinin sorulması kişilik gelişimi için önemlidir (Görsel 1.23).

Giyim seçiminde baskıcı olmak kısa vadede kişiyi sonuca ulaştırabilir ama çocuğun ruhunda derin yaralar açar ve iradesini ezer. Öfke ve inatlaşmanın davranışların çoğalmasına neden olacağı unutulmamalıdır.

Okul çağı ve ergenlik döneminde çocukların giyim zevklerine saygı duyulmalı, onlara karşı sabırlı ve anlayışlı olunmalıdır. Giysilerin, okul formalarının temiz olmasına özen gösterilmelidir. İç çamaşırı ve çorap her gün değiştirilmelidir.

Çocuklarda doğru bir giysi seçimi için dikkat edilmesi gerekenler şunlardır:

- Güvenlik açısından bağcıklı, düğmeli, pullu ya da uzun ipli giysiler yerine çitçitli ve sade olanlar tercih edilmelidir.
- Kimyasal maddeler içermeyen organik kıyafetler tercih edilmelidir.
- Mevsime uygun kalınlıkta ya da incelikte giysiler alınmalıdır.
- Ayak gelişimini engellemeyecek anatomik ayakkabılar tercih edilmelidir.
- Yakası ve kolu dar giysiler yerine giyip çıkarılması kolay giysiler tercih edilmelidir.

Görsel 1.24.a,b: Hareket özgürlüğünü kısıtlayan ve kısıtlamayan giysiler

- Çocuğa çok sıkı, dar giysiler giydirilmemeli; onların hareket özgürlüğü kısıtlanmamalıdır (Görsel 1.24.a,b).
- Tüylerin boğaza kaçma riski olduğundan tüylü kıyafetler alınmamalıdır.

1.1.4. Uyku ve Dinleme

Uyku, büyümede önemlidir. Uykuyla dinlenmek sağlıklı bir gelişim için gereklidir. Çocuğun yaşına göre uyku gereksinimi de değişiklik gösterir. Çocuğun tüm yaşamında olduğu gibi çocuk bakımı ile ilgilenen kişilerin tutum ve yaşına uygun uyku düzeninin sağlanması önemlidir (Tablo 1.1).

Tablo 1.1: Çocuğun Yaşına Uygun Toplam Günlük Uyku Süresi

YAŞ	TOPLAM GÜNLÜK UYKU SÜRESİ	YAŞ	TOPLAM GÜNLÜK UYKU SÜRESİ
Yeni Doğan (0-3 Ay)	14-17 Saat	Erken Çocukluk (3-5 Yaş)	10-13 Saat
Bebek (4-11 Ay)	14-15 Saat	Okul Çağı (6-12 Yaş)	9-11 Saat
Çocuk (1-2 Yaş)	11-14 Saat	Ergenlik (13-18 Yaş)	8-10 Saat

Bebeklik Dönemi Uyku Gereksinimi: Bebeklerin sağlıklı gelişimi için uyku oldukça önemlidir. Yeni doğan bebek, zamanının %80'ini uykuda geçirir. Zaman içinde çocukların uyku ihtiyacı azalır. Çocuklar, acıktığında ve bezi değiştirilmesi gerektiğinde uyanır. 1 yaşından küçük çocuklar geceleri daha sık uyanırken 1 yaşından sonra sık uyanmaları gittikçe azalır. Bazı çocuklar az, bazı çocuklar çok uyar. Bazen bebekler uyumakta zorluk çekebilir. Örneğin bebek aç ya da çok tok olabilir veya bebeğin gaz sancısı olabilir. Bu olumsuzlukları gidermek için anne babalar bebeğin tok olduğundan, gaz sancısı olup olmadığından emin olmalıdır. Sağlıklı bir uyku için oda sıcaklığı da önemlidir. Oda sıcaklığı ortalama 22-24 °C olmalıdır. Bebeklik döneminde anne babadan ayrı kendi yatağında yatma düzeni oluşturulması bebeğin gelişimi için önemlidir (Görsel 1.25).

BİLİYOR MUSUNUZ ?

Yapılan araştırmalar sonucunda bebeklerin sallanarak uyutulması kesinlikle önerilmemektedir.

Unutulmamalıdır ki beyin, yırtılabilecek hassas kan damarlarıyla dolu bir organdır. Sallama, beyin şişmesine ve kafa içi basıncının artmasına neden olabilir. Sarsılmış bebek sendromu; nöbet, beyin felci, felç ya da ölüm gibi durumlarla sonuçlanabilir.

Görsel 1.25: Kendi yatağında uyuyan bebek

ÇOCUKLA İLETİŞİM

Erken Çocukluk Dönemi Uyku Gereksinimi: Çocuğun sağlıklı büyümesinde ve duygusal gelişiminde uykunun önemli bir yeri vardır. Uyku alışkanlığı yaşamın ilk yıllarında kazanılır. Çocuklarının fiziksel ve duygusal gelişimlerinden dolayı ebeveynler uyku gereksiniminde duyarlı olmalıdır. Okula başlama yılına kadar öğle uykuları da çocukların sağlığı açısından önemlidir. Erken çocukluk döneminin sonuna kadar öğle uykusu alışkanlığı da düzenli bir şekilde sürdürülmelidir.

Çocukların akşam uykusunu etkileyen etmenler şunlardır:

- Gün içinde çok uyuması
- Gün içinde yeterince fiziksel aktivite yapmamış veya yorulmamış olması
- Evde bulunan ebeveynin uyku düzeninin olmaması
- Çocukların çalışan anne babalarını daha çok görmek için uyumak istememesi
- Çocuğun korkularının olması
- Çocuğun mekân değiştirmesi

Görsel 1.26: Çocuğuna kitap okuyan anne

Yeterli ve dengeli beslenme sağlıklı uyku için önemlidir. Banyo, çocuğı rahatlatır ve çocuğun uykuya geçişini kolaylaştırır. Gün içinde çocuğun fiziksel aktivite yapmasına fırsat sağlanmalıdır. Korkuları olan çocuk uyumak istemediğini söylediğinde bir süre çocuğun yanında kalmak, ona kitap okumak, masal anlatmak ya da sevdiği bir oyuncuğı vermek kaygının azalmasına yardımcı olur (Görsel 1.26).

Okul Çağı Dönemi Uyku Gereksinimi: Okul çağı çocuklarının sağlıklı büyüme ve gelişimini sürdürülebilmesi, fiziksel gelişimleri için kaliteli ve yeterli uyumasına bağlıdır. Geç yatma, hafta sonu uyku saatini değiştirme, uzun süre televizyon izleme ve bilgisayar, tablet, telefon kullanımı gibi nedenlerden dolayı yeterince uyunmadığı, uyku düzeninin bozulduğu görülmektedir (Görsel 1.27).

Görsel 1.27: Ödev yaparken uyuyan çocuk

Uyku düzeni bozulan çocukta; uykuya dalma da güçlük, uyku anksiyetesine (uyku kalitesinin azalması, anormal kısa ya da uzun uyku süresi veya korku, kâbus görme, gece uyanma, gibi durumlar) neden olur. Okul çağındaki çocuğun odasının tam karanlık ve sessiz olmasına, bilgisayar, cep telefonu gibi teknolojik aletlerin çocuğun odasında bulundurulmamasına dikkat edilmelidir. Çocuklarda uyku düzeni oluşturulamıyorsa ve uyku düzeni oluşturmada sorun yaşıyorsa bir uzmana başvurulmalıdır.

Ergenlik Dönemi Uyku Gereksinimi: Ergenlik döneminde beyin yapısal ve işlevsel gelişimine uygun olarak uyku ve uyku davranışlarında değişim görülür. Yeterli ve düzenli uyuyan çocukların beyinleri öğrenme ve akademik performans sergilemeye hazır hâle gelir.

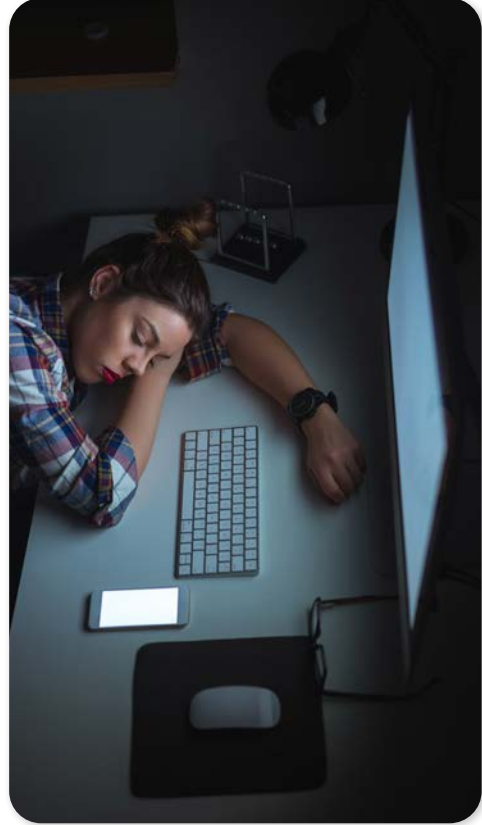
Gençlerde uyku düzenini etkileyen noktalar şunlardır:

- Okul başlangıç saati
- Uykuya dalma güçlüğü (30 dakikadan fazla olursa)
- Çay, kahve tüketimi
- Davranış bozukluğunun olması
- Kalabalık ev ortamı
- Teknolojinin uyku öncesinde uzun süre kullanılması
- Depresyon, stres, kaygı gibi psikiyatrik durumların olması
- Kilo alımı

Gençlerde uyku düzeninin oluşturulmasında problem yaşanmaması için bir uzmandan yardım alınabilir (Görsel 1.28).

BİLİYOR MUSUNUZ ?

Büyüme ve melatonin hormonlarının insan vücudunda hayati etkisi vardır. Karanlıkta salgılanan melatonin hormonu özellikle saat 23.00-05.00 ve 02.00-04.00 arasında zirve değerlerine ulaşmakta, kandaki düzeni 3-10 kat artmaktadır. Hücrelerin yenilenmesi, bağışıklık sisteminin güçlenmesi, uyku ritminin ve vücut ısısının düzenlenmesinde de melatonin hormonu önemli bir rol oynamaktadır. Uykuda salgılanan büyüme hormonu, bebekler ve çocuklar için vazgeçilmez temel bir gereksinimdir. Ayrıca uyku, başta beyin olmak üzere tüm organların yenilenmesi için önemli bir gereksinimdir. Uyku sırasında vücutta stres hormonu azalırken büyüme hormonu salgısı da artmaktadır. Ayrıca büyüme hormonu, kemikleri güçlendirir. Kas dokusunun artmasını ve vücutta yağ yakılmasını sağlar. Kan şekerini düzenler, bağışıklık sistemini destekler ve protein üretimini artırır.

Görsel 1.28: Bilgisayar başında uyuyan genç

1.1 UYGULAMA

Çocukların Fiziksel İhtiyaçları ile İlgili Pano Hazırlama

SÜRE: 1 hafta

Derste edindiğiniz bilgiler doğrultusunda “Çocukların Fiziksel İhtiyaçları ile İlgili Pano Hazırlama” faaliyetini hazırlarken aşağıda verilen işlem basamaklarını göz önünde bulundurunuz.

İŞLEM BASAMAKLARI

- Panoda yazı, resim, tablo gibi en az iki farklı materyali estetik kurallara uygun şekilde kullanınız.
- Panonun başlığını, düzenini dikkat çekici ve özgün bir şekilde hazırlayınız.
- Panoda Türkçenin doğru kullanımına, yazım kurallarına dikkat ediniz.
- Panoda çocukların fiziksel ihtiyaçları ile ilgili özet bilgilere yer veriniz.
- Panodaki açıklamalarınızı dikkat çekici materyallerle destekleyiniz.
- Panoyu öğretmeninizin belirlediği tarihte teslim ediniz.
- Panoyu teslim tarihinden sonraki ilk ders öncesinde arkadaşlarınızın görebileceği şekilde sınıfta uygun bir yere asınız.

Hazırladığınız bu uygulama faaliyetinin değerlendirilmesi, aşağıdaki uygulama değerlendirme ölçeğinde yer alan ölçütlere göre yapılacaktır.

ÇOCUKLARIN FİZİKSEL İHTİYAÇLARI İLE İLGİLİ PANO HAZIRLAMA UYGULAMASI DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ						
YÖNERGE: “Çocukların Fiziksel İhtiyaçları ile İlgili Pano Hazırlama” uygulama faaliyeti tamamlandığında aşağıda listelenen ölçütlere göre ne kadar başarıya ulaşıldığını değerlendirmek üzere aşağıdaki dereceleri göz önünde bulundurarak puanlayınız.						
Geliştirilmeli: 1		Orta: 2	İyi: 3	Çok iyi: 4		
Öğrencinin Adı-Soyadı:			Tarih:			
Sınıfı:	No.:	Genel Değerlendirme Puanı:				
ÖLÇÜTLER			DERECELER			
A) UYGULAMAYA HAZIRLIK			1	2	3	4
1. Panoda çocukların fiziksel ihtiyaçları ile ilgili konuların tamamına yer verdi.						
2. Panoda yazı, resim, tablo gibi en az iki farklı materyali estetik kurallara uygun şekilde kullandı.						
B) UYGULAMA						
3. Panonun başlığını, düzenini dikkat çekici ve özgün bir şekilde hazırladı.						
4. Panoyu hazırlarken Türkçenin doğru kullanımına, yazım kurallarına dikkat etti.						
5. Panoda çocukların fiziksel ihtiyaçları ile ilgili özet bilgilere yer verdi.						
C) UYGULAMANIN SONLANDIRILMASI						
6. Panodaki açıklamaları dikkat çekici materyallerle destekledi.						
7. Panoyu teslim tarihinden sonraki ilk ders öncesinde arkadaşlarının görebileceği şekilde sınıfın uygun bir yerine asarak sergiledi.						
8. Panoyu verilen süre içerisinde teslim etti.						
SÜTUN TOPLAMLARI						
ÖLÇEK PUANI						
ÖLÇEK PUANINI 100'LÜK SİSTEME DÖNÜŞTÜRME İŞLEMİ: Her bir ölçüt için belirlenen en yüksek puanın 4 olduğu bu ölçme aracında toplam 8 ölçüt vardır. Bu nedenle bu ölçme aracından alınabilecek en yüksek puan $8 \times 4 = 32$ 'dir.						
PUAN: $[(\text{Öğrencinin ölçek puanı} \times 100) / 32]$						
DEĞERLENDİRME:						
UYGULAMA İLE İLGİLİ NOTLAR:						

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1. Yunus Emre'nin "Sevgi gelince tüm eksiklikler biter." sözünden ne anlıyorsunuz?
2. "Güven" kelimesi sizin için ne anlama gelmektedir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.2. ÇOCUKLARIN PSİKO-SOSYAL İHTİYAÇLARININ KARŞILANMASI

Bebek, dünyaya geldiğinde kendini ailesinin içinde ve onun çevresinde bulur. Yeni doğan bebeğin sosyal gelişimi çevredeki insanlarla iletişime geçmesiyle başlar. Bebeğin ihtiyaçları giderilirken çevreyle ilk bağları kurulmaya ve sosyal ilişkiler geliştirilmeye başlanır. Sosyal gelişimin temellerinin erken çocukluk yıllarında atılması bireyin sosyal davranışlarının da temelini oluşturur. Bu durum huzurlu ve mutlu yaşamın devamı için oldukça önemlidir.

Her çocuğun duyguları vardır ve her çocuk, kendisi ve çevresi ile etkileşimde duygularını kullanarak tepkilerini gösterir. Bebekler ilk duygusal bağını anneleri ile kurar. Toplumun bir üyesi olarak katıldığı sosyokültürel yapıya uyum sağlayabilme çabalarına başlar ve bu çabalar ömür boyu devam eder. İnsanın en önemli özelliklerinden birisi de sosyal bir varlık olmasıdır (Görsel 1.29).

Görsel 1.29: Bebeğine sarılan anne

Çocuğun hayatının şekillendiği ve yaşamının temelini atıldığı en önemli dönem 0-6 yaş arasındır. Ailede başlayan sosyal etkileşim, akran ilişkileri ve sosyal ortam yaşantılarıyla devam eder.

Aileler, okul öncesi dönemde çocuğun yaşamında etkili bir sosyalleştirme görevi yapar.

Çocuk; sosyalleşmeyi, sosyal kabulü, uyum sağlamayı, başkalarının duygularını anlamayı, kendi duygularını ifade etmeyi ailesinde öğrenir.

Çocuklar güven içinde olmayı, kendini güvende hissetmeyi, sevme ve sevmeyi, duygusal olarak desteklenmeyi ilk olarak ailelerinden öğrenir. Çocuklara karşı gösterilen ilgi, sevgi, şefkat ve sabır onların da kararlı, şefkatli, sağlıklı ve bağımsız bireyler olmasını sağlar.

Aile ve eğitimci ile çocuk arasında kurulan güvenli ilişki çocuğun kendi benliğini algılamasında, çevresini tanımasında ve değerlendirmesinde en önemli etkenlerden biridir. Anne ve çocuk arasında oluşan bu güvenli ilişki, çevrenin güvenli olarak değerlendirilmesini sağlar. Böylece güven duygusunun temeli atılmış olur.

ÇOCUKLA İLETİŞİM

Görsel 1.30: Bağımsız yaşam becerileri desteklenen çocuk

Aile ve eğitimci tarafından bağımsız yaşam becerileri desteklenen çocuklarda bağımsızlık duygusu kolay gelişir (Görsel 1.30). Cezalandırıcı ve kendi kendine iş yapmasına müsaade edilmeyen çocuklarda öz güven duygusu gelişmeyebilir.

Çocukluk dönemindeki gelişim evrelerinde yaşanan olumlu ve olumsuz koşullar çocuğun yaşadığı çevresi ile ilgilidir. Olumlu koşullar olumlu özellikleri, olumsuz koşullar

ise olumsuz özellikleri kazandırır. Bu bağlamda ebeveyn ve öğretmenlerin verebileceği en iyi destek; çocuktaki olumlu özelliğin gelişmesini sağlamak, olumsuz özelliklerle de başa çıkabilmesinde ona destek olmaktır.

Ergenlik döneminde bireyin ebeveynlerine olan bağımlılığın kurtulup aile dışındaki kişilerle olumlu ilişkiler kurması, grup etkinliklerine katılması, kendine olan güveninin artması ve çevreye güvenmesi aile tutumları ile ilgilidir. Ergenin doğru kararlar verebilmesi, sosyalleşme açısından doğru adımların atılabilmesi için anne babalar onların küçük hatalarını büyütmemeli, onlara seçme hakkı tanınmalıdır. Süreç içinde gösterdiği çabayı takdir etmeli, isteklerini mantıklı açıklamalarla ona iletmelidir. Koşulsuz sevmeli, bunu ona ifade etmeli, tutarlı olmalı, ona güvenilir bir çevre hazırlamalıdır. Çocuğa fiziksel ceza vermemeli, sınırları belirli bir yaşam alanı oluşturmalıdır (Tablo 1.2).

Tablo 1.2: Yaş Dönemlerine Göre Psiko-Sosyal Gelişimi Etkileyen Faktörler, Olumlu, Olumsuz Kişilik Gelişimi ve Yapılması Gerekenler

AY-YAŞ	PSİKO-SOSYAL GELİŞİMİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER	OLUMLU KİŞİLİK GELİŞİMİ	OLUMSUZ KİŞİLİK GELİŞİMİ	YAPILMASI GEREKENLER
0-18 Ay	Aile ve eğitimi ile ilgilenen kişiler	Girişken ve kendine, aileye, çevreye güven duyan kişilik	Kendine, ailesine, çevresine karşı kaygılı, gergin ve şüphe duyan güvensiz kişilik	Aile ve bakımı ile ilgilenen kişiler tarafından tutarlı ve olumlu tutum sergilenmelidir.
18 Ay-3 Yaş	Aile ve eğitimi ile ilgilenen kişiler	Girişken, kendini güçlü hisseden, özgür ve mutlu kişilik	Kendinden şüphe, kaygı, utanç ve korku duyan, mutsuz kişilik	Başarabileceği sorumluluklar verilmeli, destek olunmalı, başarısızlıklara abartılı tepkiler verilmeden başarıları ödüllendirilmelidir.
3-6 Yaş	Aile ve akran grubu	Girişimci, kendine güvenen, öz güveni yüksek, hedefleri olan mutlu kişilik	Suçluluk duygusuna sahip kendini değersiz gören kişilik	Doğru girişimler desteklenmeli ve cesaretlendirilmeli, yanlış girişimciliğinden dolayı eleştirip cezalandırmamalı ve kararlarında seçenek sunarak doğruyu görmesi sağlanmalıdır.
6-12 Yaş	Sosyal ve okul çevresi	Kendine ve becerilerine güvenen kişilik sahibi	Kendini yetersiz hissederek becerilerine güvenmeyen kişilik	Başarı ve gayretleri desteklenerek önemsenmelidir.
12-18 Yaş	Akran grupları ve yakın hissettiği kişiler	Kendini bilen ve kendine güvenen, kimlik sahibi, özgür ve sağlıklı kişilik	Kendine güvenmeyen, rol ve kimlik karmaşası yaşayan belirsiz kişilik	Eleştirilmeden, olduğu gibi sevileceği, sevgi ve güven dolu çevrede bulunmalıdır.

Büyüme aşamasında başarılı olan çocuklar, aile içinde kurulmuş sağlıklı kişilerin ve olumlu tutuma sahip bireylerin oluşumunu sağlar. Böylece bireyler, sosyalleşme yolunda olumlu adımlar atmış olurlar. Sosyal bir birey olan insanın fiziksel ihtiyaçları karşılandıktan sonra psiko-sosyal ihtiyaçları da karşılanmalıdır (Şema 1.2).

Şema 1.2: Çocuklar için önemli olan başlıca psiko-sosyal ihtiyaçlar

1.2.1. Oyun

Çocuklar için keşfetme, öğrenme ve kendini ifade edebilmenin en iyi yolu olan oyun, vazgeçilmez bir yaşam biçimi ve doğal bir öğrenme aracıdır. Oyun, çocukların çok yönlü gelişimini destekler.

Kaliteli olarak çocukla geçirilen zamanlar çocuklar için çok değerlidir. Aile, çocuklarıyla oyun oynarken sınır koymamalı ve onlara öğretme durumuna girmemelidir.

Çocuğun babasıyla iletişiminin gelişmesinde ve sağlıklı bir birey olmasında babasıyla oyun oynamasının etkisi çok büyüktür. Çocukların ailesi arasında oyun yolu ile kurduğu doğru iletişim, çocuğun hem sosyal hem dil gelişimini olumlu yönde etkiler.

Çocukların hayal gücünü ve yaratıcı yeteneklerini geliştirmek için onlara oyuncukların alınması ya da oyun materyalleri hazırlanması gelişimlerini destekler. Çocuğun en doğal öğrenme ortamı oyundur. Oyun sırasında çocuk; kurallarını koyar, sınırlarını belirler, kendine ait bir dünya oluşturur ve dünyasında mutlu olur.

Oyun oynamanın faydaları şunlardır:

- Çocukların kurgulama duygusunu geliştirir, soyut düşünmenin çalışmasını sağlar.
- Dil ve konuşma gelişimini destekler.
- Çocukların oyunda aldığı roller onların empati duygularının gelişmesini sağlar.
- Kurallara uymayı öğretir, kurallara uymazsa neler olacağını deneyimleme şansı sunar.
- Problem çözme becerisini, paylaşım duygusunu ve iletişimi geliştirir.
- Çocuklara eğlenme fırsatı sunar.
- Bir nesne ya da aleti kullanmayı ve hayal gücünü geliştirerek kullandığı materyaller arasında transfer yapmayı öğrenir.

Çocukların eğitimi için öncelikle ana ve babanın yetiştirilmesi gerekir. Çocuk oyunla büyümelidir.

Eflatun

ÇOCUKLA İLETİŞİM

Görsel 1.31: Oyunda role giren çocuk

- Oyunda aldığı rolü canlandırırken hayatın içinde olan meslekler konusunda fikir sahibi olma şansını elde eder (Görsel 1.31).
- Kendine ve bir başkasına ait özellikleri fark eder.
- Sosyalleşme becerisini güçlendirir.
- Oyun oynarken farklı sosyal çevrelerden arkadaşlar edinir, bu sayede yeni bilgi ve kelimeler öğrenir.
- Bir gruba ait olmayı, grupta hareket etmeyi öğrenir. Oyunda çocuklar hayatın provasını yapar.
- Oyun, çocukların ince ve kaba motor gelişimlerini destekler; fiziksel, bilişsel ve duygusal gelişimini zenginleştirir.
- Oyun, çocukların kendi dünyalarını, çevrelerini ve diğer insanları tanımalarına yardımcı olur; onlara yaşamsal deneyimler kazanmasını sağlar.

Görsel 1.32: Hayal güçlerini kullanarak oyun oynayan çocuklar

- Duygularını oyun yolu ile açığa vurur. Duygusal tepkilerini oyun yolu ile yansıtan çocuk; mutluluğunu, üzüntüsünü ve gereksinimlerini ifade olanağı bulur.
- Duygusal tepkilerini kontrol altına almayı öğrenir. Kendi yaşantısını oyuna yansıtır.
- Yaşadığı çevreyi ve eşyaları keşfeder. Oyun sayesinde yaparak ve yaşayarak öğrenir, yeni yaşam becerileri kazanır.
- Oyun oynamak, çocukların yaratıcılığını ve hayal gücünü genişletir (Görsel 1.32).

BİLİYOR MUSUNUZ ?

Çocukların oyun hakkı uluslararası sözleşmelerle koruma altına alınmıştır.

20 Kasım 1989 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından onaylanan Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, taraf devletlerce onaylanarak kabul edilmiştir. Sözleşmenin 31. maddesinde şu ifadeler yer almaktadır:

Madde 31

1. Taraf devletler çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence (etkinliklerinde) bulunma ve kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanırlar.
2. Taraf devletler, çocuğun kültürel ve sanatsal yaşama tam olarak katılma hakkını saygı duyarak tanırlar ve özendirirler ve çocuklar için, boş zamanı değerlendirmeye, dinlenmeye, sanata ve kültüre ilişkin (etkinlikler) konusunda uygun ve eşit fırsatların sağlanmasını teşvik ederler.

(Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. UNICEF, Ankara, 2004)

Çocuğun kaliteli deneyimler yaşayabilmesi ve bu deneyimlerin gelişimine faydalı olabilmesi için çocuklarla oynanacak oyunların titizlikle seçilmesi ve planlanması gerekmektedir.

Çocukların gelişim alanlarını destekleyen oyunlar seçilirken dikkat edilmesi gereken durumlar şunlardır:

- Oyunlar, çocukların yaşlarına ve gelişim düzeylerine uygun olmalıdır.
- Oyun, çocuğun ilgisini çekmeli ve eğlenceli olmalıdır (Görsel 1.33).
- Oyunlar, basitten karmaşığa şeklinde düzenlenmelidir.
- Oyun, çocukların gelişim alanlarına ve özelliğine uygun olmalıdır.
- Oyunun süresi çocuğun yaş ve gelişim seviyesine uygun olmalıdır. Uzun süreli oyunların çocukların dikkatinin dağılmasına ve yorulmasına neden olacağı unutulmamalıdır.
- Oyunlar; eğitici, eğlendirici, rahatlatıcı, merak ve heyecan uyandırıcı özellikler taşımalıdır.
- Seçilen oyun çocuğun hayal gücünü zenginleştirmelidir.
- Çocuk için güvenli ortam oluşturulmalıdır.
- Seçilen oyunda kullanılacak araç gerecin çocuğa zarar vermeyeceğinden emin olunmalıdır.

Görsel 1.33: Eğlenceli oyun oynayan çocuklar

Oyunların çocuklar için heyecan verici, eğlendirici, gelişimi destekleyici ve eğitici özellikleri vardır. Gelişimi destekleyici ve eğitici oyunlar uygulanmadan önce bir hazırlık ve planlama gerekir.

Çocukların gelişim alanlarını destekleyen oyunları oluştururken dikkat edilmesi gerekenler şunlardır:

- Oyun planlanmadan önce hangi gelişim alanının destekleneceğine ve çocuğa hangi gelişimsel davranışın kazandırılacağına karar verilmeli ve oyun buna göre planlanmalıdır.
- Oynayacak çocukların yaşları, gelişim düzeyleri ve ilgileri iyi bilinmelidir.
- Oyunun oynanacağı zaman belirlenmeli, uyku öncesi gibi çocuğun yorgun olduğu zamanlarda aşırı hareketli oyunlar tercih edilmemelidir.

ÇOCUKLA İLETİŞİM

- Oyun oluşturulurken oyunun oynanacağı yerin açık veya kapalı alan olmasına, alan genişliğine, alanda bulunan eşya vb. dikkat edilmelidir (Görsel 1.34).

Görsel 1.34: Oyun ortamı

- Oyunlarda çocukların bağımsız hareket etmeleri, özgür olmaları ve yaratıcılıklarının desteklenmesi sağlanmalıdır.
- Oyunda kullanılacak araç gereç önceden belirlenmelidir.
- Oyunu oynayacak çocukların dikkat süreleri göz önünde bulundurulmalı, oyunun süresi belirlenmelidir.
- Çocukların dikkatlerinin oyuna nasıl çekileceği, oyun sırasında ve sonunda nasıl dönütler verileceği oyun oluştururken planlanmalıdır (Tablo 1.3).

Tablo 1.3: Oyun Planlama ve Uygulama Formu

OYUN PLANLAMA VE UYGULAMA FORMU
Oyunun Adı:
Oyunun Amacı:
Oyunun Süresi:
Yaş Grubu:
Oyun İçin Gerekli Materyaller:
Oyun Süreci:
Oyun Süreciyle İlgili Dikkat Edilmesi Gerekenler:

Oyuncak alırken ve oyun materyali hazırlanırken dikkat edilmesi gerekenler şunlardır:

- Oyuncak, çocuğun yaş ve gelişim seviyesine uygun seçilmelidir.
- Malzemeler alerjen yapan özelliğe sahip olmamalıdır.
- Oyuncak veya oyun materyalinde kullanılmış kumaşlar sağlık açısından yıkanabilir, kolay temizlenebilir, yumuşak ve dayanıklı olmalıdır.
- Malzemeler, kimyasal ve zehirli madde içermemeli, oyuncaklarda CE etiketi olmalı, güvenli oyuncak seçimine dikkat edilmelidir.
- Seçilen oyuncaklar sağlam ve dayanıklı olmalıdır. Kullanılan malzemelerin sivri, keskin uç ve kenarları olmamalıdır.
- Lego, yapboz gibi çok parçalı oyuncakların saklanabileceği kutuları olmalıdır.
- Çocuklara farklı türde oyuncaklar alınmalıdır.
- Oyuncaklar, çok amaçlı ve birden fazla gelişim alanını destekler nitelikte olmalıdır.
- Seçilen oyuncakların hayal gücünü ve yaratıcılığı destekleyici mahiyette olmasına dikkat edilmelidir.
- Plastik oyuncaklar, çocukların dişleri ile kolay koparabilecekleri malzemeden olmamalıdır.
- Bebek oyuncaklarının yutulmayacak kadar büyük, ele sığabilecek kadar küçük, sesli ve hareketli olmasına özen gösterilmelidir (Görsel 1.35).

Görsel 1.35: Bebek oyuncakları

SIRA SİZDE

İnternet üzerinden 4-12 yaş çocuklarının gelişimsel özelliklerine uygun üretilen, animasyon etkinliklerinde kullanılacak oyuncakları araştırınız. Araştırma sonuçlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

ÇOCUKLA İLETİŞİM

1.2.2. Sevme-Sevilme

İnsanları birbirine yaklaştıran iyi duyguların tümüne **sevgi** denir. Sevecenlik, ilgi, anlayış, acıma, bağlılık ve beğenme duyguları sevginin ürünleridir.

Her insanın sevme ve sevilme ihtiyacı vardır. Sevgi ihtiyacı anne karnında başlar. Sevgiyi hissedenden bir çocukta, tüm yaşamını etkileyen güvenin temelleri atılmış olur. Başlangıçta sadece anne babası tarafından seilmeyi isteyen çocuk; zamanla arkadaşları, öğretmenleri, komşuları tarafından seilmeyi ister.

Her çocuğun sıcak ve sürekli ilişkiler geliştirebilecekleri sevgi dolu yetişkinlere ihtiyacı vardır. Sevgi, çocuğun beceri ve yeteneklerine göre olmamalıdır. Çocuk, şartsız ve koşulsuz bir şekilde seilmelidir.

Görsel 1.36: Ailesi tarafından sevilen çocuk

Sevginin miktarı değil, kalitesi önemlidir. Bu kalite; gerektiği kadar, ihtiyaç duyulduğunda ve bağımsızlık çabalarının desteklenmesi ile oluşur. Çocuğun ailesi ve çevresi tarafından sevildiğini bilmeye ihtiyacı vardır (Görsel 1.36).

Küçük bir çocuk, bulunduğu sosyal ortamda eğitimcisinin dikkatini çekmek, ondan onay almak için sorular sorar, çeşitli davranışlarda bulunur. Çocuk böylelikle sosyal ve duygusal ilişki kurma ihtiyacını karşılar.

Ergenlik döneminde de ergenin akran grubu içinde sosyalleştiği görülür. Ergenin davranışları grup içinde pekiştirilir, değer görür, desteklenirse ergen, kendini o gruba ait hisseder.

Hatalı çocuk yetiştirme tutumlarının sonucunda çocuk, sevme anlayışını yanlış öğrenerek büyür ve bu onun tüm yaşamını etkiler.

Koşullu Sevgi

Aşırı Sevgi Gösterisi

Sevgi Yetersizliği

Sevgide Ayrım

Şema 1.3: Çocuk sevgisinde yanlış anne baba tutumları

Koşullu Sevgi: Çocuk, koşullu sevgiyi anne babasından öğrenir. Çocuğu sevgiyle tehdit etmek, anne babanın çocuklarının hayatları için yaptıkları en büyük hatadır (Görsel 1.37). Örneğin “Yemeğini yersen seni çok severim, okulda uslu çocuk olursan öğretmenin seni çok sever.” gibi cümlelerle koşullu sevgiyi öğrenen çocuk, sevme eyleminin böyle olduğunu düşünür ve zamanla anne babasını ve çevresindeki insanları birtakım şartlarla sever. “Bana istediğim oyuncuğu alırsanız sizi severim, yaramazlık yapmam ve sizi üzmem.” gibi cümlelerle karşılaşılması olasıdır. Böylece, koşullu sevgi çocuğun gençlik ve yetişkinliğine kadar uzanır ve onu bırakmaz.

Görsel 1.37: Tehdit edilen çocuk

Koşullu sevgiyle büyüyen çocuklar, iletişim kurmak ve seilmek istedikleri insanlara “Eğer benim istediklerimi yaparsan, eğer benim istediğim gibi davranırsan...” gibi koşullar öne sürer.

Aşırı Sevgi Gösterisi: Çevrenizde sevgilerini abartılı biçimde açığa vuran anne babalara rastlayabilirsiniz. Bu anne babalar, doğumunun ilk gününden başlayarak çocuğuna aşırı bir düşkünlük gösterir. “Bebek yeteri kadar besleniyor mu?”, “Gereken bakımı verebiliyor muyum?” diye sürekli kaygılanır. İlk aylarda göze çarpmayan ve olağan sayılan bu düşkünlük, çocuk büyüdükçe belirginleşir. Örneğin çocuğun dişleri çıktıktan sonra bile ona yiyecekleri ezerek yedirir. Çocuk 5-6 yaşına gelse bile kendi başına yemek yemeği öğrenemez. Oyun çağına gelen bir çocuğun serbestçe oyun oynamasına izin verilmez. Çocuk, anne baba kontrolünde oyun oynar. Yardımsız giyinemez (Görsel 1.38). Çocuğa yardım gerekçesiyle her işine karışır. Bu durum çocuğun bireysel gelişimini oldukça olumsuz etkiler.

Görsel 1.38: Yardımsız giyinemeyen çocuk

ÇOCUKLA İLETİŞİM

Sevgi Yetersizliği: Toplumda bazı anne babalar sevginin çocuğu şımartacağı inancına sahiptirler. Bu nedenle ailelerde çocuğa yeterince sevgi gösterilmez. Örneğin çocuk kucaklanmaz, çocuğa “Seni seviyorum.” denilmezse çocukla anne veya baba arasında bir sevgi seti çekilir (Görsel 1.39). Kimse kimseye o sınırların dışında yaklaşmaz. Anne baba “Çocuk dediğin anne babadan korkmalı, çekinmeli.” gibi benzer düşüncelere sahip olmamalıdır çünkü çocuğun anne babasının sevgisini duyma ve hissetme ihtiyacı çok fazladır.

Görsel 1.39: Yeterli sevgi gösterilmeyen çocuk

Çocukta ruh ve beden eğitimi ve gelişimi beraber yürütülmelidir.

İbn-i Sina

Sevgide Ayrım: Çocuğun ilk sosyal çevresi ailesidir. Hayata karşı ilk izlenim ve tecrübeyi kardeşiyle edinir. Kardeşler arasındaki ilişki pekiştirilmeli, birbiriyle yarıştırmak yerine kardeşler arası destek verici bir tutum sergilenmelidir.

Her çocuk farklı ilgi alanlarına, yeteneğe, görünüşe ve farklı kişilik yapılarına sahiptir. Kardeşler arasında kıyas ve baskı yapılarak onların yaşam alanları kısıtlanmamalıdır. Bir kardeşte takdir edilen yetenek ve davranışların diğer kardeşte de olması beklenilmemelidir. Bireysel farklılıklar anlayışla karşılanmalıdır.

Çocuklara eşit sevgi verilmesi ve ilgi gösterilmesi kardeş ilişkilerini olumlu yönde etkilemektedir. Aksi takdirde çocuklar arasında öfke, kıskançlık, birbirlerinin eşyalarına zarar verme, içine kapanma, nefret gibi duygular oluşur.

Anne babaların çocuklarına yönelik sıklıkla yaptığı hatalar şunlardır:

Görsel 1.40: Kardeşini seven çocuk

- Çocukların birbirleriyle kıyaslanması
- Çocukların davranışları sonucunda daha az sevmekle tehdit edilmesi
- Kardeşler arasında haklı haksız ayrımının yapılması
- Kardeşin aileye yeni katılan bebekten uzak tutulması ve bebeğe dokunmasına izin verilmemesi (Görsel 1.40)

- Çocuk üzerinde baskıcı ve aşırı otoriter bir tutum sergilenmesi
- Alınan kararlarda kararsız ve tutarsız bir duruş gösterilmesi
- Çocuğa karşı gösterilen davranışlarda aşırı mükemmeliyetçi olunması
- Çocuğa üstlenemeyeceği kadar büyük bir sorumluluk yüklenmesi
- Büyük ve küçük çocuklar arasında ayırım yapılması

SIRA SİZDE

Aşağıda verilen örnek ifadelerin karşısında yer alan kutucuklara anne babaların çocuklarına sevgiyi olumsuz yönde gösterme şekillerinden uygun olanı yazarak eşleştiriniz.

Koşullu Sevgi	Aşırı Sevgi Gösterisi	Sevgi Yetersizliği	Sevgide Ayırım
"Hadi yavrum bitir yemeğini. Bitirirsen seni yarın parka götüreceğim."			Koşullu Sevgi
"Ben çocuğumun hiçbir ihtiyacını eksik etmem ama onunla yüz göz de olmam. Büyük, büyüklüğünü; küçük de küçüklüğünü bilecek!"			
"O erkek çocuk yapar, sen kız çocuğusun yapamazsın."			

1.2.3. Güven İçinde Olma

Güven, çocukların en önemli ihtiyaçlarından sayılır. Çocuğun ilk iki yılında anne ile bebek arasında oluşan olumlu ilişki güven duygusunun temelini oluşturur. Çocuk, önce anne babasına daha sonra yakın çevresindeki yetişkinlere güven duyar.

Çocuğun güven duygusunun gelişmesinde anne baba tutumlarının, ailenin değer yargılarının ve yaşam tarzının rolü büyüktür. Anne babanın tutarsız davranışları, çocuğun gelişimsel ve bireysel özelliklerine uygun olmayan eğitim ile çocuktan aşırı beklentiler güven duygusunun oluşumunu engeller.

Sürekli suçlanan çocukta güven duygusu gelişmez. Güven duygusu gelişmeyen çocuklar ileriki yaşlarda insanlarla iyi ilişkiler kurmakta güçlük çeker. Güvensizlik; çocukta korkaklık, içe kapanıklık, güvensizlik, utangaçlık gibi olumsuz davranışların oluşmasına, aynı zamanda çocuğun zihinsel, sosyal, duygusal bazen de bedensel gelişimine engel olur. Tüm gelişim alanlarını dolaylı olarak etkileyen bu durum, çocuğun yaşamında kalıcı izler bırakır. Özellikle okul çağı ve ergenlik, güven sorunlarının ortaya çıkabileceği kritik dönemlerdir.

ÇOCUKLA İLETİŞİM

Çocuklarda güveni geliştirmek için yapılması gereken davranışlar şunlardır:

- Koşulsuz sevgi verilmeli
- Önemli ve değerli olduğu hissettirilmeli
- Çocuğun kendini ifade etmesi desteklenmeli, doğru davranışları onaylanmalı
- Çocuğa olumlu ve demokratik bir aile ortamı sunulmalı
- Rol model olunarak kararlı, tutarlı ve destekleyici tutum sergilenmeli
- Rol model olan kişilerin birbirleriyle etkileşimleri olumlu olmalı
- Çocuğun yaş ve becerileri dikkate alınarak ona görevler verilmeli (Oyuncaklarını toplama gibi.) (Görsel 1.41)
- Çocukların grup çalışmalarına ve yaşlıları ile olan etkinliklere katılmalarına rehberlik edilmelidir.

Görsel 1.41: Oyuncaklarını toplayan çocuklar

İnsanın kendine güveni,
büyük işlere girişmenin
ilk şartıdır.

Samuel Johnson

SIRA SİZDE

Arkadaşlarınızla birlikte iki grup oluşturunuz. Şiir yazma tekniğini kullanarak size verilen sözcükleri, grup arkadaşlarınız arasında paylaşınız. Her biriniz bir dize yazmak suretiyle çocukların temel gereksinimleri ile ilgili bir şiir yazınız. Grup olarak hazırladığınız şiiri arkadaşlarınızla paylaşınız.

Şiir içinde kullanabileceğiniz sözcükler: sevmeye ve sevilme, dokunulma, güven, sosyalleşme, kendini değerli görme, aile tutumu ve sevgide ayrım.

1.2.4. Serbest Hareket Etme

Çocukların kendilerine olan güveninin gelişip kişilik sahibi olabilmeleri için eğitimcilerin aşırı müdahalesi olmadan hareket edebilecekleri güvenli ortama ihtiyaçları vardır. Bu nedenle çocukların belirli konularda yaşlarına uygun ve serbest hareket ederek kendi davranışlarını kontrol etmesi gerekir.

Tutum ve davranışlara yönelik çocuğun verdiği karar olumlu sonuçlanırsa çocuk, kararın doğru olduğunu öğrenir. Olumsuz sonuçlanırsa bir sonraki kararı belirlemeye yön verir. Bu deneyimlerin çocukta güven ve sorumluluk duygusunun gelişmesinde önemli adımlar olduğu unutulmamalıdır.

Hangi yaşta olursa olsun herkesin toplumsal yaşamla uyumlu olabilmesine, kişisel huzuru ve dengeyi sağlayabilmesi ve belirli sınırlarının olmasına gerek vardır.

Çocuk ve gencin sınırları; esnek ama gevşek değil, belirli olan ama katı olmayan, tutarlı olan ama değişmez olmayan, yaptırım uygulayan ama zorlamayan niteliklerde düzenlenmelidir.

Sınırların belirlenmesinde çocuk ve gencin gereksinimleri, beklentileri, dilekleri de önemsenmeli; gelişen topluma göre güncel değerler göz önünde bulundurulmalıdır. Çocuk ve gencin bu oluşumda payının olmasına dikkat edilmelidir.

Hareketleri engellenen çocuğun cesareti kırılır ve kendine olan güveni azalır. Çocuğun kendine güven duyması; serbest hareket edebilmesi, bağımsız iş yapabilmesi ile yakından ilgilidir ancak bunun yanında serbest hareket imkânı verilen çocukların davranışlarına dikkat edilmelidir. Örneğin etkinlik malzemesiyle oynamasına müdahale edilmeyen çocuğun malzemeyi boğazına ya da burnuna kaçırabileceği, nefes alamaması gibi geri dönüşü olmayan çok büyük hataların oluşabileceği unutulmamalıdır (Görsel 1.42).

Görsel 1.42: Etkinlik malzemesi ile oynayan çocuk

ÇOCUKLA İLETİŞİM

SIRA SİZDE

Öğretmen, öğrencilere “Burada Herkes Öğretmen” tekniğiyle öğrendikleri bilgileri gözden geçireceklerini söyler. Öğretmen, öğrencilere küçük kartlar dağıtır ve “Yaş grubu ve çocukların özelliklerine göre çocukların fiziksel ihtiyaçları ve psiko-sosyal ihtiyaçları konularını ayrıntılarıyla inceledik. Öğrendiğiniz konularla ilgili sorulmasını istediğiniz soruları kartlara yazmanızı istiyorum.” der.

Öğrencilere düşünmeleri ve sorularını yazmaları için yeterli süre verir. Tüm öğrenciler kartlarını hazırladıktan sonra öğretmen kartları toplar ve karıştırır. Ardından kartları tekrar öğrencilere dağıtır.

Öğretmen, öğrencilerden kendilerine gelen karttaki soruları sırayla cevaplamalarını ve konuyla ilgili gerekli açıklamaları yapmalarını ister. Bütün kartlardaki sorular cevaplandıktan sonra etkinlik sonlandırılır.

BİLİYOR MUSUNUZ ?

Türk Medeni Kanunu 272. maddesine göre anne ve baba, vazifelerini ifa etmedikleri takdirde hâkim, çocuğun himayesi için gerekli tedbirleri almakla mükelleftir. Türk Ceza Kanunu'na ilişkin düzenlemeler ise Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu ve Çocuk Koruma Kanunu'nda yer almaktadır.

TCK 477 maddesine göre her kim idaresi altında bulunan çocuğu büyütmele yükümlüdür. Okutmak, bakmak, muhafaza etmek veya bir meslek ve sanatı öğretmek için kendisine verilen şahsın üzerinde taşıdığı eğitim hakkını ya da söz dinletmek yetkisini kötüye kullanıp o şahsın sağlığının bozulmasına ve bir tehlikeyle karşılaşmasına sebep olursa 18 aya kadar hapis cezası verilir.

1.2.5. Ait Olma

Ait olma ihtiyacı, herhangi bir grup tarafından kabul edilme anlamına gelen duygusal bir gereksinimdir. Sosyal ve duygusal gelişim için sonuçları oldukça etkilidir. Çocuklar, doğumlarından itibaren içinde buldukları ortamın tutarlı, düzenli ve sürekli oluşunu deneyimler; doğduğu ortamın güvenli olduğunu anlayarak, doğduğu ortama aidiyet hissederek büyür. Bu duygu onda, “Ben de değerliyim, yaşamım adına gereksinimlerim olan şeyler bana sevgiyle veriliyor, o hâlde sağlıklı büyüyebileceğim.” güveni ve duygusu oluşturur. Ait olma duygusunu hissetme, yaşama sıkı sıkıya tutunabilmenin de ön koşuludur. Ailede temeli atılan ait olma duygusu ileriki yıllarda çocuğa arkadaş, takım ve iş grubu gibi birçok toplulukta var olma gücü verir (Görsel 1.43).

Görsel 1.43: Arkadaş grubu

Ait olma duygusu kişinin kendini ruhsal olarak özgür hissetmesini, güvenle yaşamında güvenle yol alabilmesini, üretken ve yaratıcı olabilmesini sağlar. Okul çağı ve ergenlik döneminde ait olmayı etkileyen duygular ise şüphelik, aşağılanma, eleştirilme, reddedilme ve zarar görme korkusudur.

1.2 UYGULAMA

Çocukların Psiko-Sosyal İhtiyaçları İle İlgili Afiş Hazırlama

SÜRE: 1 hafta

Derste edindiğiniz bilgiler doğrultusunda “Çocukların Psiko-Sosyal İhtiyaçları İle İlgili Afiş Hazırlama” faaliyetini hazırlarken aşağıda verilen işlem basamaklarını göz önünde bulundurunuz.

İŞLEM BASAMAKLARI

- Artık malzeme ve mukavva kullanarak afişinizi 2 boyutlu hazırlayınız.
- Afişinizde temiz ve estetik çalışmaya dikkat ediniz.
- Afişinizde özet bilgilere yer veriniz.
- Afişinizi dikkat çekici ve özgün bir şekilde hazırlayınız.
- Afişinizi ... /... /... tarihine kadar hazırlayınız.
- Afişinizi son teslim tarihinden sonraki ilk ders öncesinde arkadaşlarınızın görebileceği şekilde okulun uygun bir yerine asarak sergileyiniz.
- Hazırladığınız bu uygulama faaliyetinin değerlendirilmesi aşağıdaki uygulama değerlendirme ölçeğinde yer alan ölçütlere göre yapılacaktır.

Hazırladığınız bu uygulama faaliyetinin değerlendirilmesi, aşağıdaki uygulama değerlendirme ölçeğinde yer alan ölçütlere göre yapılacaktır.

ÇOCUKLARIN PSİKO-SOSYAL İHTİYAÇLARI İLE İLGİLİ AFİŞ HAZIRLAMA UYGULAMASI DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ						
YÖNERGE: “Çocukların Psiko-Sosyal İhtiyaçları ile İlgili Afiş Hazırlama” faaliyeti tamamlandığında aşağıda listelenen ölçütlere göre ne kadar başarıya ulaşıldığını ölçmek için aşağıda verilen dereceleri göz önünde bulundurarak işaretleyiniz.						
Geliştirilmeli: 1		Orta: 2	İyi: 3	Çok iyi: 4		
Öğrencinin Adı-Soyadı:			Tarih:			
Sınıfı:	No.:		Genel Değerlendirme Puanı:			
ÖLÇÜTLER			DERECELER			
A) UYGULAMAYA HAZIRLIK			1	2	3	4
1. Afişi çocukların psiko-sosyal ihtiyaçları ile ilgili konu başlıklarına dikkat ederek hazırladı.						
2. Afişi artık malzeme ve mukavva kullanarak 2 boyutlu hazırladı.						
3. Afişi hazırlarken temiz ve estetik çalışmaya dikkat etti.						
B) UYGULAMA						
4. Afişte özet bilgilere yer verdi.						
5. Afişi dikkat çekici ve özgün bir şekilde hazırladı.						
C) UYGULAMANIN SONLANDIRILMASI						
6. Afişi verilen süre içerisinde teslim etti.						
7. Afişi son teslim tarihinden sonra okulun uygun bir yerinde sergiledi.						
SÜTUN TOPLAMLARI						
ÖLÇEK PUANI						
ÖLÇEK PUANINI 100'LÜK SİSTEME DÖNÜŞTÜRME İŞLEMİ: Her bir ölçüt için belirlenen en yüksek puanın 4 olduğu bu ölçme aracı toplam 7 ölçüt vardır. Bu nedenle bu ölçme aracından alınabilecek en yüksek puan $7 \times 4 = 28$ 'dir.						
PUAN: [(Öğrencinin ölçek puanı x 100) / 28]						
DEĞERLENDİRME:						
UYGULAMA İLE İLGİLİ NOTLAR:						

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1. İnsanın kendini tanımasının ne gibi faydaları olabilir?
2. Öğrencilik hayatınızda okulda sizi tanımak için hangi tanıma teknikleri kullanıldı?

1.3. ÇOCUKLARI TANIMA TEKNİKLERİ

İnsan sürekli gelişen ve değişen bir varlıktır. Her birey biricik ve benzersizdir. Her bireyin tanınması, kendine özgü yeteneklerinin bilinmesi gerekir. Bireyin ilgi ve yetenekleri geliştirilmelidir. Bireyi tanıma genel olarak bir insanın hangi özelliklere ne ölçüde sahip olduğunu bilmekle olur. Ayrıca bireyin kendini tanıması ve gizli güçlerini, yeteneklerini geliştirmesi için bireyin özelliklerinin ailesi ve çevresi tarafından bilinmesi gerekir.

1.3.1. Çocukları Tanımının ve Değerlendirmenin Önemi

Her bireyin zihinsel, bedensel, psikolojik gelişiminde farklılıklar görülür. Bireyi tanımının asıl amacı, bireylerin kendilerini tanımalarına yardımcı olmaktır. Bireyler arası farklılıkları ortaya çıkarmak, bireyin bu farklılıkları ile tüm gelişimine yardımcı olmak, bireyi tanımak ve değerlendirmekle mümkündür.

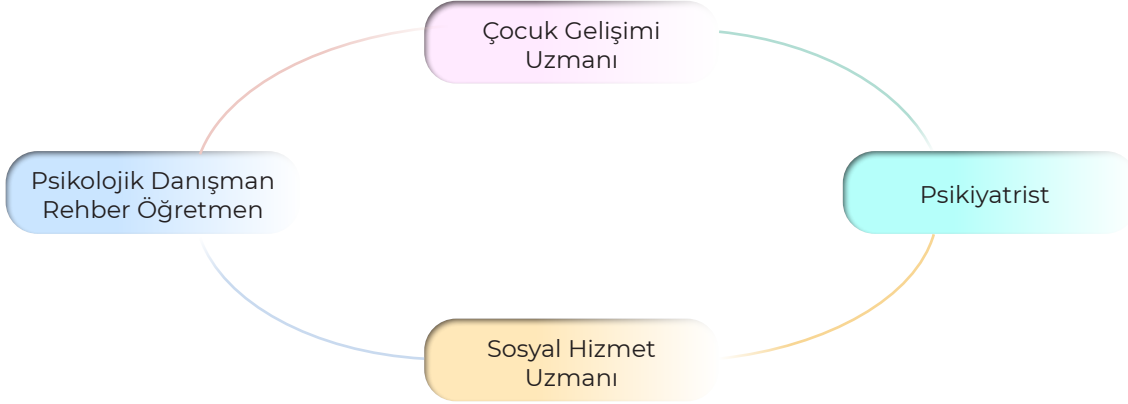
Erken çocukluk döneminde, çocukları tanıma ve değerlendirme amacı çocukların tüm gelişimleri hakkında bilgi sahibi olmak, çocuğun eğitim sürecinde gelişimini izlemek ve özel çocukları belirlemektir.

Çocukların bazı durumlarda olaylara gösterdiği tepkiler, kendi içinde yaşadığı çatışmalar, aile ve çevresi ile yaşadığı uyumsuz davranışlar olabilir. Aktivite sırasında arkadaşlarıyla ile yaşadığı uyum güçlükleri ve sosyalleşmede sorunlar yaşayabilir (Görsel 1.44). Bu gibi olumsuzlukları çözmek, çocuğa destek vermek ve rehberlik çalışması yapabilmek için çocuğu tanımak gereklidir. Çocukları tanıma süreci, önce ailede daha sonra çocuğun sosyal ve okul çevresinde bilinçli biçimde yürütülmelidir.

Görsel 1.44: Arkadaşlarıyla birlikte grup etkinliklerine katılmayan çocuk

Çocukla daha fazla zaman geçiren kişiler çocuğu ilk tanıyan kişilerdir. Ailesi, çocuğa bakan kişi ve ilk öğretmendir. Çocuğu tanımada başarılı sonuçlara ulaşmak için öğretmen ve anne babanın süreci yönetmede yetersiz kaldığı durumlarda diğer uzman kişilerle iş birliği yapılmalıdır (Şema 1.4).

Şema 1.4: Çocuğu tanıma ve değerlendirilmede iş birliği yapılabilecek uzman kişiler

Çocuğu tanımanın amacı şunlardır:

- Çocuğun eğitim ve öğretimden yararlanmasını sağlamak
- Bireysel farklılıkları ortaya çıkarmak ve bu farklılıklara uygun fırsatlar sunmak
- Çocuk ile doğru iletişime girilmesini sağlamak
- Çocukların güçlü ve zayıf yönlerini tespit etmek
- Doğru öğretim, yöntem, teknik ve araçları seçebilmek
- Gelişimlerdeki sorun ve ilerlemeleri tespit etmek
- Çocukların kendilerini tanımalarını sağlamak

Çocuklara öğretmek bir beceridir. Onları öğrenme konusunda heyecanlandırmak ise gerçek bir başarıdır.

(Anonim)

Çocukları tanımak için aşağıdaki özelliklerin bilinmesi gerekir:

- Boy ve kilo gibi fiziksel özellikler ile mevcut sağlık durumu ve geçirdiği hastalıklar
- Kişilik özellikler ve benlik algısı
- Fiziksel ve motor gelişimi

ÇOCUKLA İLETİŞİM

- Bilişsel gelişim, ilgi ve özel yetenekler (Görsel 1.45)
- Kişilik özellikleri
- Davranışsal özellikler
- Bilgi, beceri, başarı ve uyumla ilgili bilgiler
- Alışkanlıklar ve arkadaş ilişkileri

Görsel 1.45: Özel yetenekli çocuk

1.3.2. Çocukları Tanıma ve Değerlendirmede Dikkat Edilmesi Gereken Özellikler

Çocuğu tanımanın amacı, onun kendisini tanımasını sağlamaktır. Tanıma çalışmaları; sistemli, düzenli ve sürekli olmalıdır. Yapılacak çalışmalar, çocuğun yapabildiği davranışlar üzerinden başlatılmalı ve bireyler arası farklılıkların olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Bireysel özellikler dikkate alınarak her çocuğun kendine özgü olan tanıma ve değerlendirme yöntemleri seçilip uygulanmalıdır. Yapılan çalışmalar sonucu toplanan bilgilerin geçerliliği ve güvenilirliği de kesin olmalıdır (Görsel 1.46).

Görsel 1.46: Bireysel görüşme yapılan çocuk

Çocukları tanıma ve değerlendirilmede izlenecek yöntemler şunlardır:

- Bilimsel araştırmalardan haberdar olmak için MEB mevzuatı ve bilimsel yayınlar takip edilmelidir.
- Çocuk hakkında ailesinden bilgi toplanmalıdır.

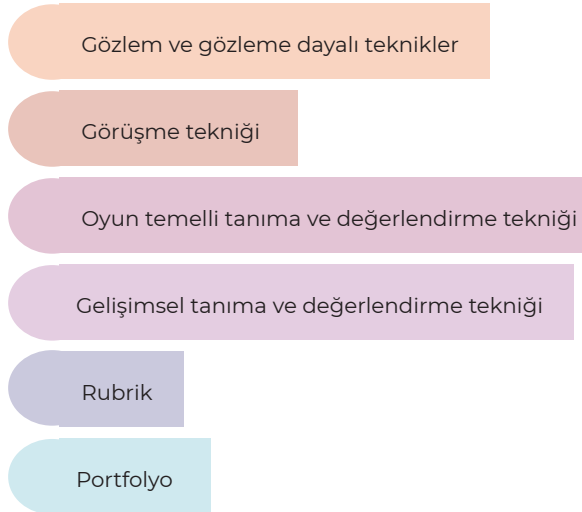
- Çocuğa ait resim ve yazılar incelenmelidir (Görsel 1.47).
- Çocuğun yaşamı hakkında bilgi toplanmalıdır.
- Çocuğun günlük yaşamı gözlenmelidir.
- Bireysel özellikler dikkate alınarak her çocuğun kendine özgü tanıma ve değerlendirme yöntemleri seçilip uygulanmalıdır.

Görsel 1.47: Çizdiği resmi gösteren çocuk

1.3.3. Çocukları Tanıma ve Değerlendirmede Kullanılan Teknikler

Çocukları tanıma ve değerlendirmede farklı yöntem ve teknikler kullanılır. Günümüzde çocukları tanıma ve değerlendirmede kullanılan tekniklerin en yaygın olanları şunlardır (Şema 1.5).

Şema 1.5: Çocukları tanıma ve değerlendirmede kullanılan teknikler

1.3.3.1. Gözlem ve Gözleme Dayalı Teknikler

Herhangi bir ortamda oluşan davranışları belirli bir amaç için ayrıntılı olarak tanımlamak amacıyla kullanılan veri toplama tekniğine **gözlem** denir. Gözlem, bir bireyin diğer bir birey hakkında duyu organları ile bilgi edinme yolu veya değişik ortamlarda, çeşitli davranışları hakkında gözlem yolu ile bilgi toplama tekniğidir.

Gözlemin kullanım amaçları şunlardır:

- Çocukların davranışlarını anlamak
- Çocukların gelişimlerini değerlendirmek
- Öğrenme sürecini değerlendirmek
- Doğru iletişim yollarını bulup iletişim kurmak
- Çocukların ihtiyaçlarını belirlemek
- Çocukların problem durumlarını ortaya çıkarıp doğru çözüm yolları bulmak

Gözlem, çocuğun ihtiyaçlarının anlaşılması ve önündeki engellerin kaldırılması açısından önemlidir. Gözlem tüm koşullarda rahatlıkla uygulanabilir. Özellikle dış ortamda yapılan gözlem daha doğru bir sonuca ulaşmayı sağlar (Tablo 1.4).

Tablo 1.4: Gözlem Çeşitleri

GÖZLEM ÇEŞİTLERİ			
Yapısına Göre	Yapıldığı Yere Göre	Uygulama Biçimine Göre	Süresine Göre
■ Yapılandırılmış gözlem	■ Doğal ortamda gözlem	■ Katılımcı gözlem	■ Sürekli gözlem
■ Yapılandırılmamış gözlem	■ Yapay ortamda gözlem	■ Katılımcı olunmayan gözlem	■ Zamanında gözlem
■ Doğrudan doğruya gözlem		■ Dışarıda uygulanan gözleme	■ Aralıklı gözlem
■ Araçla yapılan gözlem			

Yapısına Göre Gözlem Çeşitleri

Yapılandırılmış Gözlem: Sistematik bir gözlem türüdür. Belirlenen kural ve zamana göre gözlemin yeri ve uygulanma biçimi belirlenir. Bilgiler hazır bir form üzerine kaydedilir. Örneğin oyun ya da müzik etkinlikleri saatinde çocuğun gözlemlenmesinin planlanması.

Yapılandırılmamış Gözlem: Belli bir plana ve kurala bağlı olmayan belli bir zaman dilimindeki davranışların gözlenmesidir. Rastlantısal durumlar gözlenir. Örneğin sınıftaki çocukta görülen farklı bir davranışın o an gözlenmesi.

Doğrudan Doğruya Gözlem: Duyu organları ile yapılan gözlemdir. Örneğin çocuğa ilaç içirildiğinde çocukta yan etkisinin olup olmadığının gözlenmesi.

Araçla Yapılan Gözlem: Görülen davranışın daha sonrada izlenebilmesi için gözlemsel araçlar kullanılmasıyla yapılan gözlemdir. Örneğin kamera kullanımı.

Yapıldığı Yere Göre Gözlem Çeşitleri

Doğal Ortamda Gözlem: Gözlemlenen birey, kendi doğal ortamındadır ve gözlemci, bireye müdahalede bulunmaz. Örneğin çocuğun kendi odasında veya bahçede doğal gözleminin yapılması.

Yapay Ortamda Gözlem: Gözlemci tarafından oluşturulmuş bir ortamdır. Çocuğun oyun oynayacağı ortamda gözlemci tarafından seçilmiş belli materyaller düzenlenmesi yapılır. Örneğin oyun terapisi odası.

Uygulama Biçimine Göre Gözlem Çeşitleri

Katılımcı Gözlem: Gözlemci, gözlemi yapılan gruba dâhil olup oradaki grup ve etkinliklere katılım sağlar. Gözlemci, gözlenen grupla birlikte zaman geçirir ve o ortamda gözlem yapar. Onun gözlemci olduğunun bilinmemesi ideal bir tutumdur. Gözlenen kişi ya da kişiler gibi davranır ve böylece onların duygu, düşünce ve davranışlarını daha iyi anlar (Görsel 1.48).

Görsel 1.48: Sanat etkinliği saatinde gözlemci ve gözlenen çocuklar

Katılımcı Olunmayan Gözlem: Gözlem yapan kişi gözlem yaptığı grubun etkinlik ya da eylemlerine katılım sağlamaz. Gözlemlediği grubu ya da kişiyi fark ettirmeden dışarıdan izleyerek verilerini oluşturur.

Dışarıda Gözlemeleme: Gözlemcinin, gözlenen kişiye kendisini fark ettirmemesiyle yaptığı gözlem çeşididir. Örneğin ayna, cam vb. arkasından gözlem yapılması.

Süresine Göre Gözlem Çeşitleri

Sürekli Gözlem: Belirli aralıklarla çocukların kesintisiz gözlemlenmesidir. Bir davranış ya da tutum belirli zamanlarda sürekli izlenir ve bu izlemeden bir sonuç çıkarılır. Arkadaşlarına vurma davranışı gösteren bir çocuğun katıldığı tüm etkinliklerde davranışlarının gözlenmesi sürekli gözleme örnektir. Ayrıca sürekli gözlem, çocuklara da uygulattıran bir gözlem çeşididir. Örneğin çocuklarla dikilen bir bitkinin büyümesinin gözlenmesi.

ÇOCUKLA İLETİŞİM

Zamanında Gözlem: Olayın belirli bir zaman dilimi içinde gözlemlenmesidir. Örneğin beslenme saatinde yapılan gözlem (Görsel 1.49).

Aralıklı Gözlem: Rastgele ya da belirlenmiş zaman aralıklarında yapılan gözlem çeşididir. Örneğin sabah, öğle, akşamüzeri ya da gündüz, gece gözlem yapılması vb.

Görsel 1.49: Beslenme saatinde gözlem yapılan çocuklar

Gözlem Aşamaları

Gözlem üç aşamada uygulanır:

- 1. Planlama:** Gözlem yapılacak konuların belirlenerek hazırlık yapıldığı aşamadır (Tablo 1.5).
- 2. Uygulama:** Gözlemin yapılıp kaydedildiği aşamadır. Gözlem formu ve kamera gibi materyaller kullanılır.
- 3. Sonuç:** Sonuçların inceleme, yorumlama ve rapor hâline getirilip kullanıldığı aşamadır.

Tablo 1.5: Gözlem Formu Örneği

GÖZLEM FORMU				
Adı ve Soyadı:				
Doğum Tarihi: ... /... /...				
Cinsiyeti:				
Okul Adı:				
Gözlemi Yapanın Adı ve Soyadı:				
Gözlem Tarihi	GÖZLEM YAPILAN ETKİNLİKLER			
	Kültür Etkinlikleri	Spor Etkinlikleri	Sanat Etkinlikleri	Havuz Etkinlikleri
... /... /...				
... /... /...				
... /... /...				
Görüş ve Öneriler				

Gözlem yaparken dikkat edilmesi gereken durumlar şunlardır:

- Gözleme başlamadan önce gözlemin yapılma sebebi ve yöntemi belirlenmelidir.
- Belirli bir zaman sürecinde yalnızca bir kişiye gözlem yapılmalıdır.
- Gözlem, amacına uygun olmalıdır.
- Çocuk, doğal ortamında ve kontrollü olarak gözlemlenmelidir.
- Gözlemci, tarafsız ve objektif olmalıdır.
- Birden çok olay ve davranışa dikkat edilmelidir.
- Çocuk bir bütün olarak gözlemlenmelidir.
- Gözlenmiş davranışlar yorumlanırken tek bir olaya dayanılarak hüküm verilmemelidir.
- Tek bir gözlemlerle yargıya varılmamalıdır.
- Gözlem, hata payını azaltmak adına mümkünse birden çok gözlemci tarafından yapılmalıdır.

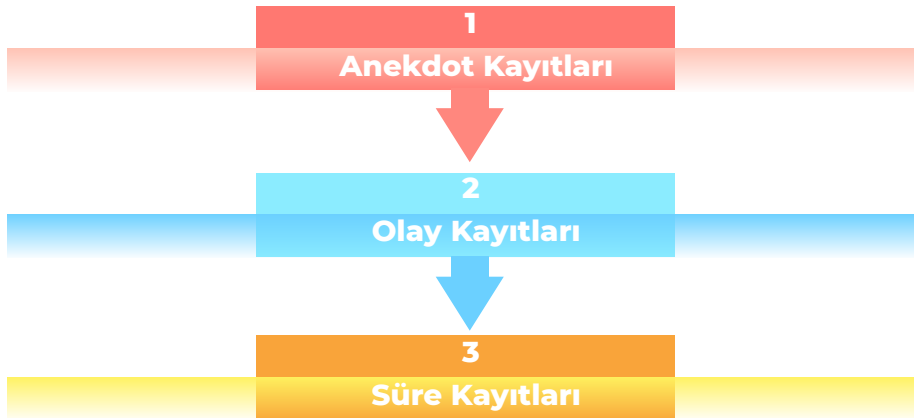
SIRA SİZDE

Konaklama işletmelerinde etkinlik sırasında seçtiğiniz bir çocuk üzerinde gözlem yapınız. Gözlemlerinizi Tablo 1.5'te verilen gözlem formuna kaydediniz.

Gözlemlerinizin sonuçlarını ve doldurduğunuz gözlem formunu arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.3.3.2. Erken Çocukluk Döneminde Kullanılan Gözleme Dayalı Teknikler

Erken çocukluk döneminde çocuğun ya da grubun davranışlarını gözlemek için kullanılan teknikler şunlardır (Şema 1.6):

Şema 1.6: Erken çocukluk döneminde kullanılan gözleme dayalı teknikler

ÇOCUKLA İLETİŞİM

1. Anekdot Kayıtları: Herhangi bir öğrencinin belli bir ortamda, bir davranışının ayrıntılı ve objektif olarak, gözlemcinin yorumu olmadan forma kaydedilmesidir. Anekdot kayıtlarında gözlenen olaylar, gözlenen kişinin davranışlarının tipik özelliklerini gösterir nitelikte olmalıdır, yani bir öğrencinin ilk defa yaptığı bir davranış kaydedilmemelidir. Bu kayıtlar; ne yaşandığını, yaşanan şeyin ne zaman ve nerede gerçekleştiğini objektif olarak anlatmaya yaramaktadır.

Anekdotların, gözlenen olayla ilgili objektif betimlemelere dayalı olması gerekir çünkü anekdotlar, doğal koşullarda ortaya çıkan gerçek davranışları yansıttığı ölçüde yararlı olmaktadır. Okul öncesi dönemde öğrenci hakkında toplanan anekdot kartları bir zarfta biriktirilip öğrencinin gelişim / tanıma dosyasında muhafaza edilmelidir. Anekdot her çocuğa özel hazırlanmalıdır. Her gözlem durumu için ayrı form hazırlanır. Dikkate değer davranışlar forma kaydedilmelidir (Tablo 1.6).

Tablo 1.6: Anekdot Kayıt Formu Örneği

ANEKDOT KAYIT FORMU ÖRNEĞİ	
Adı Soyadı:	Tarih: .... /.... /....
Gözlenen Durum:	Eda'nın, arkadaşının elinden boya kalemlerini çekerek alması
Gözlenen Mekân ve Çocuk Grubu:	Hobi alanları, 5 yaş
Detaylar:	Eda, arkadaşının elinden boya kalemlerini çekerek aldı. Eda'ya neden arkadaşının elinden boya kalemlerini çekerek aldığı sorulduğunda "O boya kalemleri ile ben resim yapmak istedim, benim kalemlerim." cevabını verdi.
Yorumlar:	İzin isteyerek alma davranışı gelişmemiş. Benmerkezci dönemin bir getirisi olan bu davranışı sergileyen çocuğa sosyal ilişkiler içerisinde nasıl davranılması gerektiği anlatılmalı, izin isteme alışkanlığı kazandırılmalıdır.

SIRA SİZDE

Sınıf içinde etik kurallara uygun olarak kişinin izni alınarak seçtiğiniz arkadaşınızın davranışlarını, anekdot yöntemiyle kaydediniz. Kaydettiğiniz anekdot formunu arkadaşlarınızla paylaşınız.

2. Olay Kayıtları: Çocuğun gözlenen bir davranışının gün içinde tekrarlandığının kaydedilmesidir. Olay kayıtları, davranışın neden ve sonuçlarını ortaya çıkarmak için kullanılır. Davranışlar hakkında daha etkili kararlar almada ve eğitimler belirlemede etkili bir yöntemdir. Örneğin gün içerisinde çocuğun kaç kez ayağa kalktığını belirlemek için olay kaydı kullanılır.

Olay Sayı Kayıtları: Önceden seçilen bir davranışın, özel bir süre içinde ne kadar sıklıkta olduğunun gözlenmesidir. Bu yöntem, davranış değiştirme amacı güdülen durumlar için kullanışlı bir yöntemdir. Olay sayı kayıtlarında çetele tutulabilir. Örneğin bir çocuğun bir gündeki ağlamalarının sayısı, izin almadan yerinden kalkma sayısını belirlemede olay sayı kaydı kullanılır.

Olay Süre Kayıtları: Bir olayın ya da davranışın ne kadar sürdüğünün önemli sayıldığı durumlarda kullanılan yöntemdir. Örneğin hiperaktif bir çocuğun sandalyede kaç dakika oturduğunun gözlenmesi ve kaydedilmesinde olay süre kaydı kullanılır.

1.3.3.3. Görüşme Tekniği

En az iki kişi arasında belli bir amaç doğrultusunda gerçekleştirilen davranış, durum, duygu ya da bakış açılarını öğrenmek için kurulan diyaloglara **görüşme** denir. Görüşmeler genellikle doğrudan gözleme dayanır. Erken çocukluk döneminde yapılan görüşmeler, eğitimcinin çocuğu daha iyi tanınması ve değerlendirmesi amacıyla çocuk, aile ya da çocuğun bakımı ile ilgilenen kişiden bilgi alınması temeline dayanır (Görsel 1.50 ve 1.51).

Görsel 1.50: Ebeveyn ile görüşme

Görsel 1.51: Çocuk ile görüşme

Görüşmelerin belirli bir amacı vardır; bunlar iş birliğini sağlamak ve sürdürmek, bireyi tanımak, çocuğun kişiliği ile ilgili ebeveyninden bilgi almaktır.

Görüşme sırasında dikkat edilmesi gerekenler şunlardır:

- Görüşme, iyi bir planlamayla rahat bir ortamda yapılmalıdır.
- Görüşmeci, alanında yetkin olmalıdır.
- Görüşme zamanı, görüşülecek kişiye göre belirlenmelidir.
- Sorulacak soru ve amaçların önceden belirlenmesi gerekir.
- Görüşmeden önce iyi ilişkiler kurulmasına önem verilmelidir.
- Görüşmeciye dikkatle dinleyip ön yargıdan uzak kalınmalıdır.
- Sorulara cevap verilmek istenmediğinde görüşmeci zorlanmamalıdır (Görsel 1.52).

Görsel 1.52: Danışmanla görüşmek istemeyen çocuk

ÇOCUKLA İLETİŞİM

1.3.3.4. Oyun Temelli Tanıma ve Değerlendirme Tekniği

Oyun temelli değerlendirme, çocukların gelişimi için kullanılan geçerli ve güvenilir bir değerlendirmedir. Oyun; çocukların bilişsel, fiziksel, sosyal ve duygusal gelişimi için gereklidir. Özellikle ergenlik dönemine kadar çocukların öğrenme sürecinde ve gelişiminde kritik önem taşır. Bu nedenle aile ve eğitimciler çocuklara oyun temelli ortamlar oluşturmalıdır.

Çocuk, oyunda özgürce davranışlar sergiler ve değerlendirme yapan kişi veya kişilere tüm gelişim alanları ile ilgili doğrudan bilgiler sunar. Oyunda kullanılan materyaller, oyun türü, oyun davranışları, oyun alanı gibi özellikler çocuk hakkında bilgi edinmeyi sağlar.

Çocukların gelişimlerini desteklemek ve aynı zamanda değerlendirmek için en ideal olanı ona oyun sunmaktır. Oyun temelli değerlendirme çocukların sorumluluk almasını ve öğrendiklerini değerlendirmesini sağlar.

Oyun temelli yöntemi kullanmadan önce düzenlenmesi ve dikkat edilmesi gereken durumlar şunlardır:

- Çocuğun sınıfta oynadığı yer takip edilmelidir.
- Çocuğun tek başına mı, başka bir çocukla mı, yoksa iki veya daha fazla çocukla mı oynadığı kayda alınmalıdır.
- Sınıftaki her çocuk için çeşitli nesne ve çeşitli etkinliklerdeki oyun aşamaları listelenmeli, her çocuğun bu aşamalarda nasıl ilerlediği not edilmelidir.
- Her çocuk için oyunda girdiği rol takip edilmelidir. Örneğin bir çocuk el becerisi gerektiren etkinliklerde zaman geçirmeyi seviyor mu, oyun sırasında arkadaşlarıyla sosyal etkileşime giriyor mu, yalnız oynamayı mı tercih ediyor gibi durumları gözlemlenerek takip edilmelidir (Görsel 1.53).

Görsel 1.53: Evcilik oynayan çocuklar

Oyun yoluyla değerlendirme yapılırken eğitimci, çocukların sosyal gelişim, duygusal gelişim ve diğer gelişim alanlarıyla ilgili bilgiler edinmek için çeşitli eylemde, elindeki verileri yorumlamada ve tahmin yürütmede bulunur (Şema 1.7).

Şema 1.7: Oyun temelli tanıma ve değerlendirme aşamaları

Oyun temelli tanıma ve değerlendirmenin faydaları şunlardır:

- Çocuk, özgürce davranışlar sergiler; bu durum öğretmene çocuğun tüm gelişim alanları ile ilgili doğrudan bilgi verebilir.
- Çocukların ilgi duyduğu alanlar fark edilir.
- Çocuklar; sınıf, park, ev gibi doğal ortamlarda değerlendirilebilir.
- Çocuklar kendi davranışlarının sorumluluğunu alabilir.
- Çocuğun farkındalığı artırılır.
- Problemler karşısında çözüm yollarını keşfedip çözümü uygulaması sağlanır.

ÇOCUKLA İLETİŞİM

1.3.3.5. Gelişimsel Tanıma ve Değerlendirme Tekniği

Çocukların içinde buldukları yaşa ait temel becerileri ve gelişim alanlarındaki özellikleri edinmesini sağlamak, olası bir gelişimsel gecikmeyi değerlendirmek amacıyla kullanılan araçlarla bu özelliklerin düzeyi hakkında bilgi toplanması sürecine **gelişimsel değerlendirme** denir.

Gelişimsel değerlendirmenin temel amacı; oluşabilecek gelişimsel gecikmenin en erken dönemde belirlenmesi, gereken gelişim destek programının oluşturulması, ailenin uygun şekilde eğitilerek çocuğun gelişiminin desteklenmesinde aktif rol almasının sağlanması ve aileyle çocuğun yaşam kalitesinin artırılmasıdır.

1.3.3.6. Rubrik

Bireysel projeler ve grup projeleri, sergiler, resimler, sanatsal ürünler ve sunum performansları gibi çocuğun belirli bir alanda, bir seviyedeki performansını diğer seviyelerden ayırabilmek için yapılan ölçüğe **rubrik** denir. Yönergelerden seçimler yapılarak değerlendirilir.

Rubrik; öğrenilmesi, anlaşılması ve geliştirilmesi kolay olan değerlendirme araçlarından birisidir. Rubriklerde kullanmak amacı ile bir seviyedeki performansı diğerinden ayırabilmek için farklı yönergeler bulunur ve bu yönergelere göre seçim yapılır. Okul öncesinde çocuğun gelişimi ve öğrenme sürecindeki ilerlemeyi değerlendirmek için kullanılır (Tablo 1.7).

Tablo 1.7: Rubrik Ölçeği Örneği

RUBRİK ÖLÇEĞİ			
Öğrencinin Adı Soyadı: Tarih: ..... / ..... /			
SUNUM PERFORMANS DEĞERLENDİRME RUBRİK ÖLÇEĞİ	NADİREN	BAZEN	ÇOĞUNLUKLA
Dinleyicilerle göz teması kurdu.	( )	( )	( )
Dinleyicilere düşündürücü ve yönlendirici sorular sordu.	( )	( )	( )
Ses tonunu etkili kullandı.	( )	( )	( )
Dinleyicileri soru sorması için cesaretlendirdi.	( )	( )	( )
Beden dili, jest ve mimik kullandı.	( )	( )	( )

1.3.3.7. Portfolyo

Görsel 1.54: Portfolyo

Zamanı ve amacı saptanmış biçimde, çocukların becerilerini, yeteneklerini, zayıf ve güçlü yönlerini öğrenme alanları ile ilişkili olarak gösterdikleri, emeklerini, gelişim ve başarı düzeylerini yansıtan ürünlerden oluşan, sistemli ve dinamik gelişim dosyalarına **portfolyo** denir (Görsel 1.54).

Teknoloji alanındaki gelişmeler ve internet, ölçme-değerlendirme konusunda, ürün dosyalarının elektronik ortamlarda oluşturulmasına ve sunulmasına da olanak sağlamıştır. Bu değerlendirme şekline **elektronik portfolyo (e-portfolyo)** denir.

Portfolyo Çeşitleri

Erken çocuk eğitiminde kullanılması önerilen portfolyo çeşitleri “belge, süreç, etkinlik portfolyoları” olmak üzere üç çeşittir:

1. Belge Portfolyoları: Belirli bir zaman içerisinde öğrencinin gelişimini ve ilerlemesini gösteren tüm çalışmaları içerir.

2. Süreç Portfolyoları: Çocukların, öğrenme sürecine ilişkin tüm kanıt ve belgeleri toplanır. Belli bir alan ya da durumda nasıl ilerleme kaydettiklerini görmeyi amaçlar (Görsel 1.55).

3. Etkinlik Portfolyoları: Çocuklar; kendilerini, yeteneklerini, bilgilerini en iyi ifade ettiklerini düşündükleri çalışmalarını hafta sonu yapılabilecek sergi alanlarında sergiler (Görsel 1.56).

4. Eğitimci-Öğrenci Portfolyoları: Öğrenci ve eğitimci arasındaki iletişimin gelişmesine yardımcı olan interaktif bir portfolyo tipidir. Yapılandırılırken öğrenci ve öğretmen portfolyonun kapsamının neler olacağına, portfolyodan nelerin çıkartılıp portfolyoya nelerin konulacağına öğretmen ve öğrenciler birlikte karar verir.

Görsel 1.55: Süreç portfolyo dosyası

Görsel 1.56: Etkinlik sergisi

Portfolyonun yararları şunlardır:

- Çocukların yeteneklerini sergilemelerine, ilgi alanlarının gelişmesine fırsat verir.
- Arkadaş dayanışması ve ekip çalışmasını öğrenmelerini sağlar.
- Gelişim alanlarının sağlıklı ve belgeli şekilde izlenmesini sağlar.
- Öğrendiklerini anne babalarına somut olarak aktarabilmelerini sağlar (Görsel 1.57).

Görsel 1.57: Portfolyo dosyasını anlatan çocuk

- Her türlü etkinliğe ait kanıtları kontrol ederek öz denetim, sorumluluk ve öz değerlendirme bilincini geliştirir.
- Kendi gelişimine yönelik sorumluluk almaya cesaretlendirir.

ÇOCUKLA İLETİŞİM

Görsel 1.58: Portfolyo dosyasını inceleyen çocuk

- Çok yönlü düşünmeyi, yaratıcılığını geliştirmeyi ve kendine güvenmeyi sağlar.
- Çocukların öğrenme sonuçlarının, gerçekçi biçimde farkına varılmasını sağlar (Görsel 1.58).
- Sürecin içinde yer alan herkesin öğretim döneminin sonunda genel ve ortak bir vizyon oluşturmalarını sağlar.

Portfolyo dosyasında bulunması gereken belgeler şunlardır:

- Çocuğun yaratıcı çalışma kağıt ve fotoğrafları
- Yapılmış yazılı gözlem kayıtları
- Fiziksel becerilerdeki etkinlikleri gösteren video kayıtları
- Dil gelişimi ile ilgili oluşturulmuş ses kayıtları
- Yeteneğini gösteren otel ya da çocuk kulübündeki ürün örnekleri
- Çocuğun büyük kas gelişimini gösteren oyun etkinliklerine yönelik tutulmuş not, video kaydı, fotoğraf ve anekdotlar
- Çocuğun müzik aktiviteleri, animasyon çalışmaları ve parmak oyunlarına yönelik yeteneklerini gösteren video kaydı, fotoğraf ve anekdot kayıtları
- Matematik çalışmalarından örnekler
- Mutfak aktivitelerinden fotoğraflar
- Yapılan gezi fotoğrafları, video görüntüleri ve gezi sonrası değerlendirme formları
- Küçük grupların fen-matematik-sosyal alanlarında yaptıkları çalışma sonuçları (icatlar, deneyler vb. fotoğraf, video görüntüleri)

Görsel 1.59: Üç boyutlu ürün çalışması

- Çocuğun yaptığı heykeller, kilden yapılmış modeller; blok, lego gibi oyu materyalleri ile yapılmış yapılar, üç boyutlu ürün ya da fotoğraflar (Görsel 1.59)
- Çocukla ilgilenen kişinin çocuğun çalışması için yazdığı anekdot ve çalışmalar üzerine eklenen notlar

SIRA SİZDE

Sınıf öğretmeniniz ve psikolojik danışman ve rehber öğretmeniniz ile iş birliği yaparak okulunuzda öğrencileri tanımak için kullanılan teknikler hakkında bilgi toplayınız. Edindiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.3 UYGULAMA

Portfolyo Dosyası Hazırlama

SÜRE: 1 hafta

Derste edindiğiniz bilgiler doğrultusunda “Portfolyo Dosyası Hazırlama” faaliyetini hazırlarken aşağıda verilen işlem basamaklarını göz önünde bulundurunuz.

İŞLEM BASAMAKLARI

- İnternet üzerinden portfolyo dosyası örnekleri araştırması yapınız.
- Sınıf içinde ikiyeşerli gruplara ayrılarak ön hazırlık olarak portfolyo dosyası içinde yer vereceğiniz belgelerin listesini hazırlayınız.
- Hazırladığınız portfolyo dosyasının içinde belirlediğiniz formları uygun formatta yazınız.
- Hazırladığınız portfolyo dosyasının içinde kullandığınız etkinlikleri görseli ile destekleyiniz.
- Portfolyonun yazımında Türkçenin doğru kullanımına, yazım kurallarına dikkat ediniz.
- Hazırladığınız portfolyoyu öğretmeninizin belirlediği tarihte teslim ediniz.
- Hazırladığınız portfolyoyu son teslim tarihinden sonraki ilk ders öncesinde arkadaşlarınızın görebileceği şekilde sınıfınızdaki bir panoda sergileyiniz.

Hazırladığınız bu uygulama faaliyetinin değerlendirilmesi aşağıdaki uygulama değerlendirme ölçeğinde yer alan ölçütlere göre yapılacaktır.

PORTFOLYO DOSYASI HAZIRLAMA UYGULAMASI DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ						
YÖNERGE: “Portfolyo Dosyası Hazırlama” faaliyeti tamamlandığında aşağıda listelenen ölçütlere göre ne kadar başarıya ulaşıldığını ölçmek için aşağıda verilen dereceleri göz önünde bulundurarak işaretleyiniz.						
Geliştirilmeli: 1		Orta: 2	İyi: 3	Çok iyi: 4		
Öğrencinin Adı-Soyadı:			Tarih:			
Sınıfı:	No.:		Genel Değerlendirme Puanı:			
ÖLÇÜTLER			DERECELER			
A) UYGULAMAYA HAZIRLIK			1	2	3	4
1. İnternet üzerinden portfolyo dosyası örnekleri araştırması yaptı.						
B) UYGULAMA						
2. Sınıf içinde ikiyeşerli gruplara ayrılarak ön hazırlık olarak portfolyo dosyası içindeki belgelerin listesini hazırladı.						
3. Hazırladığı portfolyo dosyasının içinde kullandığı etkinlikleri görseli ile destekledi.						
4. Portfolyonun yazımında Türkçenin doğru kullanımına ve yazım kurallarına dikkat etti.						
C) UYGULAMANIN SONLANDIRILMASI						
5. Hazırladığı portfolyoyu verilen süre içerisinde teslim etti.						
6. Hazırladığı portfolyoyu son teslim tarihinden sonraki ilk ders öncesinde arkadaşlarının görebileceği şekilde sınıfın uygun bir yerinde sergiledi.						
SÜTUN TOPLAMLARI						
ÖLÇEK PUANI						
ÖLÇEK PUANINI 100'LÜK SİSTEME DÖNÜŞTÜRME İŞLEMİ: Her bir ölçüt için belirlenen en yüksek puanın 4 olduğu bu ölçme aracında toplam 6 ölçüt vardır. Bu nedenle bu ölçme aracından alınabilecek en yüksek puan $6 \times 4 = 24$ 'dür.						
PUAN: [(Öğrencinin ölçek puanı x 100) / 24]						
DEĞERLENDİRME:						
UYGULAMA İLE İLGİLİ NOTLAR:						

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıda verilen cümlelerin başındaki boşluğa cümlede yer alan ifade doğru ise “D” yanlıştır, yanlış ise “Y” yazınız.

1. (.....) Çocukları tanıma ve değerlendirilmede tek yöntem kullanmak yeterli olmaz.
2. (.....) Anekdote tutulurken öğretmen öznel bakış açısıyla anlatmaya önem vermelidir.
3. (.....) Çocuğu tanıma çok yönlü olmalıdır.
4. (.....) Portfolyo, her çocuk için farklı ve özeldir.
5. (.....) Portfolyo çocuğun sadece zayıf yönlerini gösteren bir gelişim dosyasıdır.
6. (.....) Çocukların kendilerini tanımaları, çocukları tanıma ve değerlendirmenin amaçlarından biri değildir.
7. (.....) Yeni doğan bebekler için ilk 6 ayda en uygun besin anne sütüdür.
8. (.....) Dişler, biri yatmadan önce olmak üzere günde 2 kez fırçalanmalıdır.
9. (.....) Çocuklara tuvalet alışkanlığı, 24-48 aylar arasında kazandırılmalıdır.

Aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları uygun ifadelerle doldurunuz.

10. İnsanların davranış, düşünce ve duygularının çoğu ..... ihtiyacından kaynaklanmaktadır.
11. Diş sağlığı için diş hekimi kontrolü ..... ayda bir yapılmalıdır.
12. Ergenlik döneminde kalsiyumun yetersiz tüketimi, ileri yaşlarda görülen ..... riskini artırmaktadır.
13. Çocuk kıyafetleri kimyasal maddeler içermeyen ..... kıyafetlerden seçilmelidir.
14. 4-11 ay arasındaki bebeklerin uyku süresi ..... saattir.
15. Gençlerde teknolojik aletlerle geçirilen sürenin çokluğu; depresyon, kahve tüketimi ve ..... uyku düzenini etkiler.
16. Sevgi vermek için karşısındakine bazı şartlar koşmaya ..... denir.

C Aşağıdaki soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

17. Aşağıdakilerden hangisi fiziksel ihtiyaçlardan biri değildir?

- A) Beslenme
- B) Giyim
- C) Sevme-sevilme
- D) Temizlik
- E) Uyku

18. Aşağıdakilerden hangisi oyuncak alırken dikkat edilmesi gereken kurallardan değildir?

- A) Oyuncaklar çocukların yaşına uygun olmalıdır.
- B) Oyuncaklar çocukların ilgisini çekmelidir.
- C) Oyuncaklar kolaylıkla kırılıp bozulmamalıdır.
- D) 0-1 yaş çocuklarına karmaşık zekâ oyunları alınmalıdır.
- E) Oyuncaklar sağlıklı malzemeden yapılmış olmalıdır.

19. Aşağıdakilerden hangisi güven içinde olmayı pekiştiren histir?

- A) Sevgi ve yakın temas
- B) Kızgınlık ve öfke
- C) Mutluluk ve paylaşma
- D) Sevgisizlik
- E) Oyun oynama

20. Aşağıdakilerden hangisi hareketleri kısıtlanmayan bir çocuğun gösterdiği davranış şeklidir?

- A) Asi ve hırçın olmak
- B) Huzursuz olmak
- C) Kendine güvenmek
- D) Girişimci olmak
- E) Oyun oynamak

21. Anne ve babanın tutarsız davranışı çocukta aşağıdaki hangi duygunun gelişiminin gerilemesine neden olur?

- A) Ait olma
- B) Aşâğılık
- C) Birlikte olma
- D) Güven
- E) Merhamet

22. Aşağıdakilerden hangisi gözlemin kullanım amaçlarından biri değildir?

- A) Çocuk davranışlarını anlamak.
- B) Çocukların ihtiyaçlarını belirlemek.
- C) Öğrenme sürecini değerlendirmek.
- D) Çocukların gelişimlerini değerlendirmek.
- E) Arkadaş dayanışması sağlamak.

ÇOCUKLA İLETİŞİM

23. Aşağıdakilerden hangisi çocuğu tanıma ve değerlendirmede sürecin içinde olması gereken uzman kişilerden değildir?
- A) Sosyal hizmet uzmanı
  - B) Çocuk gelişimi uzmanı
  - C) Sosyolog
  - D) Psikiyatrist
  - E) Psikolojik danışman rehber öğretmen
24. Aşağıdakilerden hangisi 3-6 yaş çocuklarında beslenme sorunu hâline gelen davranış şeklidir?
- A) Sofraya oturma
  - B) Yemek seçmeme
  - C) Yemekte oyalanma
  - D) Abur cubur yiyecekler yememe
  - E) Öğün atlamama
25. Aşağıdakilerden hangisi okul çağı döneminde sağlıklı ve doğru beslenme alışkanlığı kazandırır?
- A) TV, bilgisayar karşısında yeme
  - B) Kahvaltı yapmama
  - C) Çay, gazlı içecek vb. tüketme
  - D) Açıkta satılan yiyecekleri tüketme
  - E) Uygun diyet yapma
26. Aşağıdakilerden hangisi çocukların akşam uykusunu etkileyen etmenlerden biri değildir?
- A) Gün içerisinde hiç uyumaması
  - B) Fiziksel aktivite yapmamış olması
  - C) Ailenin uyku düzeninin olmaması
  - D) Korku, kaygı vb. durumların bulunması
  - E) Anne babanın çocukla yeteri kadar ilgilenmemesi

2. ÖĞRENME BİRİMİ ÇOCUKLARLA İLETİŞİM

KONULAR

- 2.1. Çocukla iletişim
- 2.2. Çocuklara sergilenen yaklaşımlar
- 2.3. Çocukların sorununu çözme

TEMEL KAVRAMLAR

- Beden dili
- Disiplin
- Empati
- Etkin dinleme
- İletişim
- Otokontrol
- Ödül
- Problem
- Saydamlık
- Somutluk
- Uyarı
- Yaptırım

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- İletişim tekniklerine ve yaş grubuna uygun olarak çocukla iletişimde temel kurallar
- Çocukla iletişimde kullanılan yaklaşımlara göre disiplin, ödül ve uyarı sistemleri
- Çocukların sorunlarını yaş grubu ve iletişim tekniklerine uygun biçimde çözme

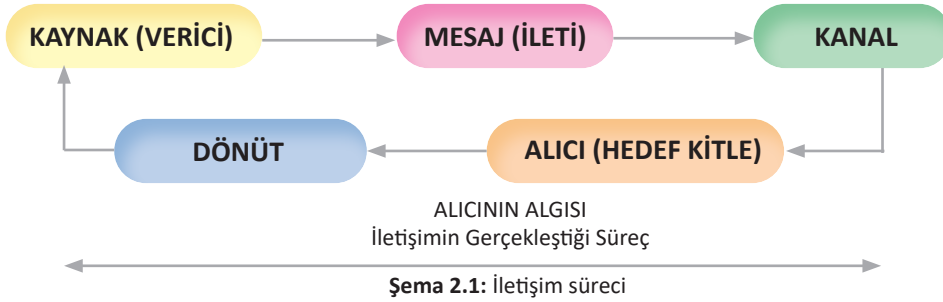
HAZIRLIK ÇALIŞMASI

“Tatlı yiyelim, tatlı konuşalım”, “Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.” deyim ve atasözü sizce ne anlama gelmektedir?

2.1. İLETİŞİM TEKNİKLERİNE VE YAŞ GRUBUNA UYGUN OLARAK ÇOCUKLA İLETİŞİMDE TEMEL KURALLAR

Kişiler arasında duygu, düşünce, bilgi, olay ve durumların aktarılmasına **iletişim** denir. İletişimde mesajı bir taraf gönderirken diğer taraf alır. Mesaj iletilmesine rağmen diğer taraf mesajı almazsa iletişim tek taraflı olarak gerçekleşir. Bu durum, sağlıklı bir iletişim için yeterli değildir. İletişim hâlindeki bireyler, karşılıklı mesajlar ile birbirlerini etkiler ve öğrenme gerçekleşir (Şema 2.1). Kişiler, iletişim ile çevrelerinde olan durumlardan haberdar olur. Psikolojik ve fiziksel ihtiyaçlarını karşılar.

İletişimin sağlıklı yürüyebilmesi ve öneminin bilinmesi için bazı kuralların uygulanması gerekir.

2.1.1. Çocukla İletişimin Önemi

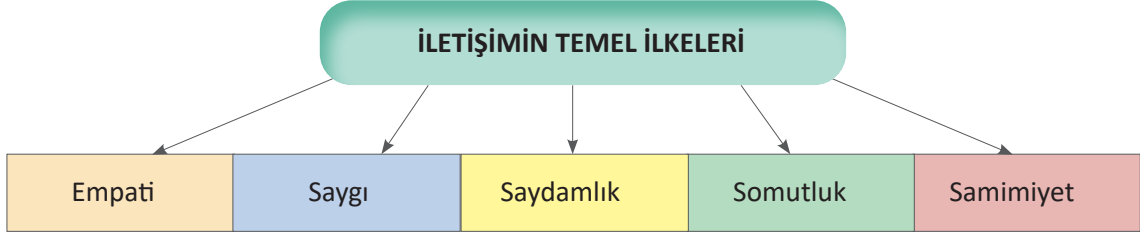
Görsel 2.1: Çocuğuna kızarak isteklerini yaptırmaya çalışan anne

Çocukların sorunlarına çözüm bulmak ve onları doğru anlamak, etkili bir iletişimle mümkündür. Anne baba ve çocuk arasındaki iletişim, karşılıklı olmalı; çocuğu dinlemek ve anlamaya çalışmak öncelikli olmalıdır. Yetişkinler, çocuklara anlatmak istediklerini genellikle bağırarak veya kızarak gerçekleştirilmeye çalışırlar (Görsel 2.1). Öğüt vermek, yapılması gerekeni sürekli dile getirmek tek taraflı bir iletişimdir. Çocuğu dinlemek, çocuğun sağlıklı iletişim kurmayı öğrenmesine yardımcı olur. Değer gördüğünü hisseden çocuk, ileride kendi

problemlerini başkalarından yardım almadan çözebilir ve kendine saygı duyar. Çocuk, iletişim kurmayı anne babasından öğrenir. Anne babalar, kendi yaşamlarında gördüğü iletişim türlerini çocuğuna da uygulamaya çalışır. Çocuklar, gördükleri bu iletişim türlerini kendi yaşamlarına yansıtarak ileride kuracağı insan ilişkilerine yön verir. Sağlıklı iletişim kurmayı öğrenen çocuk, toplum içindeki rollerinde başarılı bir birey olur.

2.1.2. Sağlıklı İletişimin Temel İlkeleri

İletişimin temel ilkeleri şunlardır:

Şema 2.2: İletişimin temel ilkeleri

Empati: Bireylerin karşısındaki insanların hissettiklerini ve düşündüklerini, onların bakış açısıyla bakarak anlaması; kendilerini başkalarının yerine koyarak hissettiği duygularla davranışlarına yön vermesidir (Görsel 2.2).

Görsel 2.2: Arkadaşının duygularını anlamaya çalışan çocuk

Empati kurabilen bireyler toplumda daha duyarlı ve sorumluluk sahibi olur. Var olan ön yargılardan kurtularak karşılıklı anlayışla iletişim kurma, sağlıklı ve başarılı bir iletişimin temel ögesidir. Kişilere karşı ön yargılı olmak başarılı bir iletişimin kurulmasına engeldir.

BİLİYOR MUSUNUZ ?

Yapılan araştırmalara göre empati yeteneği gelişmiş insanların daha sağlıklı ve yaratıcı biçimde düşündükleri ve empati eğitimi verilen okullarda öğrenci başarısının yükseldiği tespit edilmiştir.

SIRA SİZDE

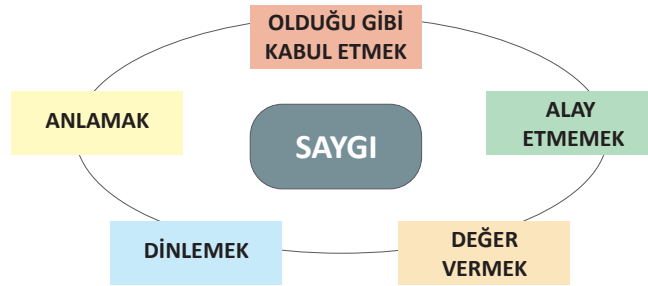
“Yiğit, arkadaşları ile ilişkileri iyi, aynı zamanda başarılı bir öğrenciydi. Yardımsever ve sevecen bir gençti ama Yiğit’in boyu yaşitlarına göre kısaydı. Küçük yaşta, aile ve çevresine sevimli gelen bu özelliği yaşı büyüdükçe sorun oldu. Bir gün Yiğit, arkadaşları ile birlikteyken Mehmet adlı sınıf arkadaşı Yiğit’in boyu ile ilgili bir şaka yaptı. Herkes çok güldü, Yiğit ise gözleri dolu dolu çevresine baktı ve oradan uzaklaştı.”

Yukarıda belirtilen durumu yaşayan Yiğit’in yerine geçerek verilen soruları cevaplayınız.

1. Yiğit neler hissetmiş olabilir?
2. Siz Yiğit’in yerinde olsaydınız ne yapardınız?
3. Yiğit’in arkadaşı Mehmet’in yerinde siz olsaydınız, siz de Mehmet gibi davranır mıydınız?

Saygı: İnsanların düşüncelerini, milliyetini, yaşam tarzını, inancını, gelenek ve göreneklerini, değer verdiği ilkeleri, fiziksel görünüşünü olduğu gibi kabul edip o kişiye değer vermedir.

Saygı, iletişimde diğer kişiyi kabul ve takdir etmek için kullanılır. Bireyin iletişim içinde bulunduğu diğer kişilerin farklı bir karakter ve düşüncelere sahip olduğunu bilerek onlara saygı göstermesi gerekir. Karşılıklı olarak saygı duyulan bir ortamda bulunan bireyler, kendini ifade etmekte zorluk yaşamaz; birbirini anlamaya ve dinlemeye çalışır. Karşılıklı saygının ve başarılı bir iletişimin oluşabilmesi için kişinin karşısındakinin kusurlarıyla alay etmemesi, ona değer vermesi, onu dinlemesi ve anlaması gibi özelliklerin olması gereklidir (Şema 2.3).

Şema 2.3: Saygının özellikleri

Aile bireylerinin birbirlerine karşı iletişimde seviyeyi muhafaza ederek davranışlarda bulunması saygıyı oluşturur.

Ailede model, anne babadır. Anne babanın attığı her adım çocukların karakterlerini etkilemektedir. Saygının önce ailede daha sonra da okulda çocuklara öğretilmesi çok önemlidir.

BİLİYOR MUSUNUZ ?

Öz saygı, kişinin kendine karşı olumlu ya da olumsuz gösterdiği tavidir. Yüksek öz saygıya sahip kişiler; mutlu, sağlıklı, üretken ve başarılı olmak için eğilim gösterir ve güçlükleri yenmek için daha uzun süre çaba harcar. **Düşük öz saygıya sahip kişiler**; kendilerini yetersiz ve değersiz görür, çevreden çabuk etkilenir, inanç ve tutumlarını kolaylıkla değiştirir, günlük yaşamda karşılaştığı zorluklarla başa çıkmada güçlük çeker ve duygularını kontrol etmekte zorlanır.

Eğer sevgi bir çiçekse saygı onu koruyan saksıdır. Çiçek solmaya başlamışsa dikkat edin saksı mutlaka çatlamıştır.

Erich Fromm
(Eriç From)

Çocukların saygı duyması gereken unsurlar şu şekildedir:

- Kutsal değerlere
- Çevre ve doğaya
- Hak ve özgürlüklere
- Farklı düşüncelere
- İnançlara
- Emeğe
- Toplumsal ve bireysel farklılıklara
- İnsan haklarına
- Bağımsızlık sembollerine
(İstiklâl Marşı ve Türk bayrağı)
- Anne babaya
- Büyüklere
- Öğretmenlere
- Şehit ve gazilere

Görsel 2.3: Yaşlı ve engelli büyüğüne yardım eden çocuk

SIRA SİZDE

Saygı ile ilgili atasözü ve deyim araştırınız. Bulduğunuz atasözü ve deyimleri tahtaya yazarak düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Saydamlık: Kişinin düşüncesini olduğu gibi ifade etmesi, karşısındakiler tarafından düşüncelerinin olduğu gibi anlaşılması, düşünce ve davranışlarının birbiri ile tutarlı olmasıdır.

Davranış ve söylemlerinde saydam olan biri, karşı taraftaki bireyler tarafından güvenilir olarak görülür. Karşıdaki kişinin güvenilir olduğunun hissedilmesi, kişiler arası iletişimde güven ortamı oluşturur. İletişim sırasında karşısındakine güven duyan kişi, kendini rahatlıkla açık ve net bir şekilde ifade edebilir. Güven ortamı oluşmayan ortamlarda kişi kendini rahat, açık ve net bir şekilde ifade etme konusunda tedirginlik yaşayabilir. Böyle bir durumda sağlıklı bir iletişimin oluşması beklenemez. Çocukların karşısındaki bireye güven duyması, problemlerini ve ifade etmek istediklerini içtenlikle aktarmasına yardımcı olur.

Somutluk: Söylenmek isteneni ve çözüme kavuşturulması gereken sorunu açık ve net bir şekilde dile getirme, duygu ve düşünceleri dolaysız yolla ifade etmedir.

Karşıdaki bireyin söylemek istediklerinin net bir şekilde anlaşılması, başarılı bir iletişimin önündeki engellerden biridir. Somutluk, anlatılanların belirgin bir şekilde ifade edilmesidir. Söylenenlerde açık ve net olmamak karşı tarafta yanlış anlaşılmalara sebep olur.

Samimiyet: İnsanların düşüncelerini olduğu gibi ifade etmesi, farklı yüz ve ifadeler takınmaması, oldukları gibi görünüp dışa dönük olmasıdır.

Samimiyet ve dürüst olmak birbirini tamamlayan kavramlardır. Kendini ifade ederken kişinin yapmacık olmaması, kendi duygu ve düşüncelerini doğru aktarması, etkili bir iletişimin ortaya çıkmasına yardımcıdır.

2.1.3. Sağlıklı İletişimin Temel Kuralları

Her çocuk özel ve biriciktir. Onların zihni, hayal dünyası ve dünyayı algılayış biçimi yetişkinlerden çok farklıdır. Cinsiyet, milliyet, bireysel ve kültürel farklılık, yaş gibi özellikler iletişim kurulurken dikkat edilmesi gereken unsurlardır. Bu özelliklere dikkat edilerek her çocuğa farklı yaklaşılmalı, çocuğun anlık ruhsal durumu göz önüne alınmalıdır. Örneğin yapısı gereği inatlaşan bir çocuğa bağırarak, küsmek, ceza vermek ve onunla inatlaşmak çocuğun daha çok öfkelenmesine neden olur. Bunun yerine, sakin ve merhametli olmak, anlaşıldığını hissettirerek sabırlı bir şekilde çocuğa yaklaşmak ilk adım olmalıdır.

Çocuğu dinlemek; kendine değer verildiğini hissetmesini, öz güvenin desteklenmesini, sağlıklı iletişim kurmayı öğrenmesini ve kendi sorunlarını çözebilmesini sağlar. Böylelikle çocuk, birey olarak kabul gördüğünü anlar ve çocuğun öz saygısı ve güveni gelişir.

**Samimiyetin dili yoktur;
o, gözlerden anlaşılır.**

Mustafa Kemal Atatürk

Çocuk, bulunduğu gelişim evresinden kaynaklı benmerkezci düşünce yapısındadır. Bu nedenle çocuklarla erişkin merkezli değil, çocuk merkezli iletişim kurulmalıdır. **Benmerkezci düşünce**; kişinin her durumu kendi bakışıyla ele alması, her olay veya duruma kendi bakış açısıyla yaklaşması ve her yaşananı kendine indirgemesidir. Bu durum; çocukların bencil düşünmesine, söylediğinin yanlış olduğu kanıtlanırsa bile buna inanmamasına yol açar. Onlara göre kendi bakış açısı herkese göre doğru olmak zorundadır. Örneğin kaydırdan kayan bir çocuk, ilgisini çeken başka bir oyuncuğa yönelmiştir. Bir süre oynadıktan sonra kaydırağa dönmek ister ancak kaydırdan başka bir çocuğun kaydığını görür. Çocuk bunu gördükten sonra bağırıp ağlamaya başlar (Görsel 2.4).

Görsel 2.4: Kaydırdan kayan çocuğa bağırarak tepki veren çocuk

Çevresindeki yetişkinler ne olduğunu sorduğunda “Benim kaydırağımdan bir çocuk kayıyor!” diye cevap verir. Bu durumda çocuğun benmerkezci düşünerek kaydırağın sahibinin kendisi olduğunu düşündüğü görülebilir. Böyle durumlarda “Ağlama! O senin kaydırağın değil!” diyerek çocuğa kızmak, çocuğun bu durumu anlamamasına, daha fazla tepki göstermesine ve öfkelenmesine yol açar ancak sabırla ve şefkatle başka çocukların da o kaydırdan kayabileceğinin, kaydırağın sahibinin kimse olmadığını, paylaşmanın herkese mutluluk verdiğinin çocuğa anlatılması, çocuklarda olumlu davranış değişikliklerini sağlayabilir çünkü çoğu çocuk, olumlu iletişime tepki verme ve potansiyelini geliştirme yeteneğine sahiptir.

2.1.4. Çocukla İletişim Kurarken Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar

Çocuklarla etkin bir iletişim kurabilmek için ilk adım, çocuğu bir birey olarak kabul etmektir. Birey olarak saygı duyulmasının, sözünün yetişkinlerde olduğu gibi dinlenmesinin, fikirlerine değer verilip değerlendirilmesinin çocukla iletişimde önemi çok büyüktür. Bir problem yaşadığında, problemin neden ve sonuçlarını sorgulamadan, hangi duygular sonucunda problemin yaşandığı öğrenilmelidir. Çocuk, anlayışla dinlenmeli ve çocuğa kendini açıklamasına fırsat verilmelidir.

Ortam: İletişimin etkili olabilmesi için bulunulan yerin özellikleri iletişime uygun olmalıdır. Kalabalık, gürültülü, çocuğun ilgisini çeken nesne ve olayların bulunduğu ortamlarda çocukların dikkati çabuk dağılır. Bu tür ortamlarda çocuklarla sağlıklı bir iletişim kurmak mümkün değildir. Bu sebeple çocukla iletişimin kurulacağı ortamın sakin, çocuğun dikkatini dağıtmayacak şekilde düzenlenmiş olması gerekir.

Çocuk sayısının fazla olduğu bir sınıfta, ortamın ne kadar sesli ve dikkat dağıtıcı olabileceği tahmin edilebilir. Etkinlik yapılırken çocuklarla iletişim kurmak istendiğinde, çocuğun etkili bir şekilde dinleyemediği ve ilgisini etrafına aktardığı görülebilir. Etkili bir iletişim kurabilmek için ortamın sakinleşmesi beklenmeli veya koşulların uygun olduğu bir ortamda iletişim kurmak denemelidir (Görsel 2.5).

Görsel 2.5: Uygun düzenleme yapılmayan etkinlik ortamı

ÇOCUKLA İLETİŞİM

Etkin Dinleme: İletişimin etkili olabilmesi için söyleme şekli söylenilenden çok daha önemlidir. Dikkatli bir şekilde dinlendiğini hisseden çocuk, kendini değerli hisseder. Karşısındakine güven duyar, duygu ve düşüncelerini paylaşmaktan kaçınmaz. Ebeveynler çoğunlukla çocuklarının onları dinlemediğinden yakınırlar. Aslında ailelerin çocuklarını etkin biçimde dinlemediği çok daha gerçekçidir. Dinlendiğini hisseden çocuk, karşısındakini dinlemeyi de öğrenir. Can kulağı ile dinlenen bir çocuk ile dinleyen arasında olumlu bir bağ oluşur.

Görsel 2.6: Öğretmenini dinleyen çocuklar

Çocukla iletişim kurmaktaki amaç; çocuğun söylenenlere itaat etmesi, ondan istenen davranışları hemen uygulaması değildir. Etkin bir şekilde dinlendiğini ve düşüncelerine değer verildiğini bilen çocuk, karşısındakini dinlemeyi ve söylediklerine değer vermeyi öğrenir. Çocuklarla bu şekilde sağlıklı bir iletişim kurulabilir (Görsel 2.6).

Çocukları etkin bir şekilde dinleyebilmek için onların anlatımı sırasında herhangi bir işle uğraşılmamalıdır. Tüm dikkat çocuklara yoğunlaştırılmalı, çocuğun dinlendiğini fark etmesi için çeşitli söz, jest ve mimiklerde bulunulmalıdır. "Seni dinliyorum, anlattıkların çok ilgimi çekti, sonra neler olduğunu çok merak ediyorum." gibi sözler söyleyerek çocuğun iletişim kurma konusundaki isteği desteklenmelidir.

Kişiyi etkin bir şekilde dinlemenin çeşitli yöntemleri vardır. Bunlar; konuşma hızını ve ses tonunu ayarlamak, jest ve mimikler, konuşulan dilin anlaşılabilirliği, beden konumlanması ve dinleme hâlinde iken bulunulan ruhsal durumdur. Bu unsurların denge içinde olması, kurulan iletişimin kalitesini etkiler. Çocukların bu unsurlardaki en küçük dengesizliği sezmesi, kendini ifade etme isteğini olumsuz bir şekilde etkileyebilir. Çocuklarla iletişim hâlindeyken sakin, olumlu bir ruh hâli içinde konuşma ve dinlemeye istekli olunmalıdır.

Görsel 2.7: Çocuğuyla göz teması kuran anne

Çocuğu dinlemenin temel özellikleri şunlardır:

- Onunla göz teması kurmak
- İstek ve ilgiyle dinlediğini hissettirmek
- İlgili çekici yerlerde başı sallayarak, jest ve mimikleri kullanarak dinlendiğini göstermek
- Aynı göz hizasında bulunarak ona değerli olduğunu hissettirmektir (Görsel 2.7).

Dinlemenin Çocuğun Gelişimine Yararları

- Dinlenen çocuk, hırçın ve saldırgan olmaz. Vurarak, kırarak, ağlayarak annesinin dikkatini çekmeye çalışmak yerine, kendini rahat bir şekilde ifade eder. Böylece çocuğun duygusal olarak sağlıklı bir gelişim göstermesine fırsat verilmiş olur.
- Dinlenen çocuğun aynı zamanda kendini ifade ederken konuşma yeteneği artar ve çocuk kendini daha iyi ifade etmeyi öğrenir.
- Dinlenen çocuk bir sorunla karşılaştığında bu sorunla nasıl baş edebileceğini öğrenir ve çocuğun kendine güven duygusu gelişir.
- Dinlenen çocuk, dinlemeyi öğrenir. Genellikle anneler, çocuklarının onları dinlemediklerinden yakınıdır. İşte bu konuda çocuğa örnek olunmalı ve ona, konuşan kişilerin nasıl dinlenmesi gerektiği gösterilmelidir.
- Anne baba, çocuğunun her sorununu çözmek zorunda olmadığını fark ederek rahatlar. Her durum veya olayı kontrol etmek zorunda olmadığını anlar. Böylelikle çocukla olan iletişim gelişir.

Konuşma Dili: İletişimde kullanılan dil, sade ve kolay anlaşılır olmalıdır. Bilinmeyen bir dili konuşanın dedikleri nasıl anlaşılıyorsa çocuklar da anlamayacağı türden konuşan biriyle etkili iletişim kuramaz. Farklı uluslardan çocukların bulunduğu bir ortamda çocuğun kullandığı dili bilmek, sağlıklı bir iletişim kurmada önemlidir.

Konuşma Hızı: Çocuklarla kurulan etkili iletişimde dilin nasıl kullanıldığı önem taşır. Çok hızlı konuşulduğunda çocuk takip edemeyebilir. Yavaş konuşulduğunda ise konuşmadan kopabilir ve ilgisi başka yöne çevrilebilir. Bunlar, çocuğun dinlemesini ve anlamasını güçleştirir. Kullanılan dilin hızı, takip edilebilir bir düzeyde ve akıcı olmalıdır.

Beden Dili: Çocuklar, karşısındaki yetişkinin sözlü olarak anlattıkları kadar beden diliyle anlattıklarından da etkilenir. İnsan ilişkilerinde sözlü iletişim %40'lık bir düzeyde, beden dili ise kalan %60'lık kısımda etkindir. Bu sebepten beden dilini iyi kullanmayı öğrenmek gerekir. Çocuklarla konuşurken kullanılan beden dilinde hassas davranılmalıdır. Çocuklara fiziksel olarak çok yakın veya çok uzak olmak, ayakta veya çocukla aynı hizada konuşmak, el ve kol hareketleri, bakışlar gibi unsurlar çocuklarla kurulan iletişimi etkiler.

Duygular: Çocukların sezgisel yetenekleri çok kuvvetlidir. Onlarla olan iletişimde yansıtılan duyguları çabucak sezebilir. Çocuğun kendisi de o anda olumsuz duygular içinde olabilir. Sinirli, öfkeli veya üzgün bir çocukla olan iletişimde öncelikle sakin bir ruh hâlinde olunmalı ve onun anlaşıldığını belirten beden dili, jest ve mimik kullanılmalıdır.

Yaşadığı bir problemden dolayı sinirli, öfkeli veya üzgün olan ya da kalabalık ortamlardan tedirgin olup içe kapanan çocuklar iletişim kurmak konusunda isteksiz davranabilir. Böyle durumlarda çocuğa ulaşmak veya onunla iletişim kurmak konusunda ısrarcı olmak süreci olumsuz yönde etkileyebilir. Yapılması gereken sakin olmak ve sabırsız davranmamaktır.

ÇOCUKLA İLETİŞİM

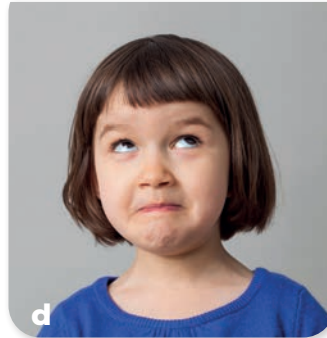
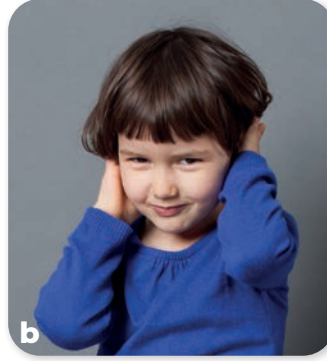
Jest ve Mimik: Yüzde yer alan kasların duygu durumuna göre şekillenmesine **mimik**, özellikle el ve kol olmak üzere bedensel hareketlerin duyguya göre şekil almasına **jest** denir. Jest ve mimikler her ülkede farklı anlama gelebilir. Örneğin Türkiye’de kaşları kaldırarak başı sağa sola sallamak, “Hayır.” anlamına gelir. Başparmağı kaldırarak eli yumruk yapmak ise “Tamam.” anlamına gelir.

Çocuklarla iletişim hâlindeyken jest ve mimikler, o anki duygu durumuna uygun olmalıdır. Örneğin çocuğun yaptığı doğru bir davranış tebrik edilirken yüzde kızgın bir ifade olursa aktarılmak istenen duygu doğru ifade edilemez. Çocuğun yanlış bir harekette bulunduğu durumlarda ise onaylayan, memnuniyet belirten jest ve mimikler kullanılırsa mesaj doğru bir şekilde ifade edilmez ve çocuklarda dikkate alınmayan, umursamaz bir tavır oluşabilir.

Ses: İletişim hâlindeyken kullanılan ses, karşıdakinin anlayabileceği düzeyde olmalıdır. Ses tonu çok yüksek veya alçak olmamalıdır. Sadece önemli yerlerde ve vurgu yapılması gereken noktalarda ses yükseltilmelidir. Vurgusu olmayan bir konuşma karşısında çocuğun dikkati bir süre sonra kaybolabilir. Bu durumda da anlatılmak istenen konu, karşı tarafa istenildiği gibi aktarılamamış olur.

SIRA SİZDE

Aşağıdaki fotoğraflarda bir kız çocuğunun; beden dilini, jest ve mimiklerini kullanarak duygularını anlatmaya çalıştığı görülmektedir (Görsel 2.8.a, b, c, ç, ve d). Sizce çocuğun anlatmak istediği duygular nelerdir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 2.8. a, b, c, ç, ve d: Çocuklarda görülen beden dili, jest ve mimik ile duygu ifadeleri

2.1.5. İletişim Türleri

İletişim türleri; sözlü, sözsüz (beden dili), araçla iletişim ve grup iletişimi olmak üzere dört çeşittir.

1. Sözlü İletişim

Konuşmak ve dinlemek, insanların hayatının büyük bir bölümünü oluşturur. Duyguları ifade etme biçimi olarak en çok tercih edilen iletişim türü sözel iletişimdir. Bireyler, kendilerini en doğru ve rahat şekilde sözlü olarak ifade eder.

Sözlü iletişim kurarken dikkat edilmesi gereken unsurlar; sesin hacmi, perdesi, hızı ve tonlaması, dinleme ve dinlenen kişiye geri bildirimde bulunma ve konuşma esnasındaki beden dilidir. Sesi kullanırken yapılan hatalar yanlış anlaşılmalara sebebiyet verebilir. Örneğin yüksek ve sert tonda “Buraya gel!” demek ile bunu yumuşak sesle söylemek birbirinden farklıdır. Aynı cümleler kullanılır ancak farklı anlamlar aktarılabilir. Çocuklarla olan iletişimde bu unsurları dengede tutmak, sağlıklı bir iletişim süreci oluşturur.

Sözlü iletişimin önemli unsurları şunlardır:

Ses Hacmi: Sesin gücü ve rengidir.

Ses Perdesi: Sesin alçak veya yüksek kullanılması durumudur.

Hız: Konuşma hızı dinleyiciler tarafından kolay ve rahat bir şekilde takip edilebilir hızda olmalıdır. Hızlı konuşmada dinleyici açısından takip zorlaşır. Hızlı konuşan kişi için vurgu ve tonlamada hatalar yapılabilir. Yavaş konuşulduğunda dinleyicinin dikkati farklı yönlere kayabilir ve bu durum, iletişimde kopukluklara neden olabilir. Konuşmaların tekrarlanması istendiğinde konuşma hızı kontrol edilemeyebilir.

Vurgulama ve Tonlama: Sözlü iletişimde bazı kelimelerin veya kelime gruplarının, anlam bütünlüğünü korumak ve konuşmaya dikkat çekmek amacıyla bazı kelimelerin diğerlerinden daha baskılı ve vurucu söylenmesine **vurgulama**; konuşma esnasında aynı amaçlarla sesin incilmesi, kalınlaşması, yükselmesi ve alçalmasına **tonlama** denir.

Dinleme: İletişim sırasında karşıdaki bireyin anlattıklarını etkin bir şekilde işitip anlamak amacıyla yapılan davranıştır.

Geri Bildirim: Sözlü iletişim durumunda söylenenlerin karşı tarafta nasıl bir etki oluşturduğunu anlamak veya dinlenenlerin nasıl bir etki oluşturduğunu karşı tarafa aktarmak adına yapılır. Örneğin söylenenler karşı tarafta kızgınlık hissi yaratıyor ise geri bildirim yoluyla bunu kavramak, iletişim sürecine yön vermeyi kolaylaştırır.

Beden Dili: Sözlü iletişimde bedenin konumlanması, jest ve mimiklerin kullanımınıdır.

İletişim öncesi kişiler;

Ne söylemeliyim?

Nasıl söylemeliyim?

Nerede söylemeliyim?

Ne zaman söylemeliyim?

sorularına cevap verilebiliyorsa kurulacak iletişimde başarıya ulaşmak mümkündür.

ÇOCUKLA İLETİŞİM

Sen Dili ve Ben Dili

Yetişkinler ve çocuklar arasındaki anlaşmazlıklar genellikle çocukların yaptığı olumsuz davranışlar üzerine gerçekleşir. Çocukların yaptığı olumsuz davranışlara verilen tepkiler, onların psikolojik ve fiziksel durumlarında çok büyük değişikliklere sebep olur. Verilen tepkilerin bazıları problemlerin çözülmesini sağlarken bazıları daha da büyümesine neden olur.

Sen Dili ile Konuşma

“Neden laftan anlamıyorsun?”, “Kaç kere söyledim oraya gitme diye!”, “Sen zaten hep böyle beni üzersin!” gibi sözlerin sıklıkla çocuklara ifade edildiği görülür. Bu şekilde sürekli çocuğu yaptığı davranışlar üzerinden yargılama, eleştirme, azarlama gibi söylemler çocuğun öz güvenine zarar verir. Sürekli “sen” ifadesi üzerinden duyguları dile getirmek, sağlıklı bir iletişim sürecinde başvurulmaması gereken bir söylemdir.

Görsel 2.9: Sen dili kullanarak konuşan bir kişi

Sen dilini kullanmak; eleştirmeyi, yargılamayı ve küçük düşürmeyi içinde barındırır. Sen dili ile konuşmak çocuğun davranışlarının altında yatan sebeplere değil, davranışların sonuçlarına odaklanır. Sonuç odaklı bir ifadenin, şikâyet edilen durumun düzelmesi üzerinde hiçbir yararı bulunmaz. Çocuğun kendine olan güveninin sarsılmasına, mutsuz olmasına, yaptığı davranışa neden kızıldığını ve eleştirildiğini anlamamasına yol açar. Bu söylem sonucunda çocukta anlayış ve olumlu davranış değişiklikleri gözlenemez. Bazı çocuklarda asabiyet, inatlaşma, öfkelenme gibi olumsuz davranışlara yol açabilir (Görsel 2.9).

Ben Dili ile Konuşma

Kişinin kendi duygu ve düşüncelerini karşısındaki kişiyi eleştirmeden, suçlamadan ve yargılamadan dile getirmesidir. Duygu ve düşünceleri samimi bir şekilde ifade eden kelimelerdir. Her zaman yapıcıdır. Kişinin karşılıklı iletişim durumunda kendini doğru bir şekilde açıklamasını sağlar. Örneğin bir süredir bulunulan yerden uzakta oynamak isteyen bir çocukla aynı ortamda bulunulduğunda “Uzakta oynama, burada aynı yerde olman gerekiyor, kaç kere söyledim sana!” denildiğinde, “Bir şey olmaz!” veya “Ben uzakta oynayacağım!” gibi geri dönüşlerle karşılaşılabilir ancak, “Uzakta oynarken başına bir şey gelebilir, sana yardımcı olamayabilirim. Hem başına bir şey gelmesinden korkarım hem de sana yardımcı olamamak beni çok üzer.” gibi gerçek duyguları ve çocuktan beklenen davranışlar ve sebepleri aktarıldığında çocukta olumlu anlamda davranış değişiklikleri gözlemlenir. Bunun sebebi, uyarıları ve yol açacağı durumları çocuğa olduğu gibi aktarmaktır. Ben dili kullanıldığında çatışmaların ve başkaldırıların önüne geçilmiş olur. Çocukla saygı ve sevgi çerçevesinde, sağlıklı bir iletişim kurulmasının önü açılır.

Ben dili ile konuşmak, duygu ve davranışların karşı tarafa aktarımının dolaysız yoldan yapılmasını sağlar. İletişim hâlindeyken yansıtılan duyguların yalın ve net olmasının çocuklar üzerinde etkisi daha fazladır (Şema 2.4).

DAVRANIŞ	YETİŞKİN ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	DUYGUNUN İFADESİ
Bağırarak konuştuğunda	→ Ne söylediğini anlayamıyorum.	→ Çaresiz hissediyorum.
Eşyalarını dağıttığında	→ Ben düzenlemek zorunda kalıyorum.	→ Sinirleniyorum.
Çok fazla ses çıkardığında	→ Rahatsız oluyorum.	→ Sinirleniyorum.
İstediğin olmadığı için sürekli ağladığında	→ Ne yapmam gerektiğini bilemiyorum.	→ Üzülüyorum.
Başkalarıyla konuşurken sürekli sözümü kestiğinde	→ Söyleyeceklerimi şaşırıyorum.	→ Sinirleniyorum.

Şema 2.4: Ben dili ile konuşmanın yansıttığı duygular

İletişimde ben dilini kullanmak, ifade edilmek istenenleri karşı tarafı yargılayarak veya eleştirerek değil; kişinin kendi hissettiklerini dile getirerek aktarmasıdır (Tablo 2.1).

Sen dili ve ben diline örnek cümleler şunlardır:

SEN DİLİ	BEN DİLİ
<ul style="list-style-type: none"> ■ Devamlı koştuğun için hasta oluyorsun. ■ Sözümü dinlemiyorsun. ■ Devamlı düşüyorsun. ■ Bana her zaman saygısızlık yapıyorsun. ■ Söylediklerimin hiç birini yapmamışsın. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Hastalandığımda çok endişeleniyorum. ■ Söylediklerimi umursamaman beni üzüyor. ■ Kendine dikkat etmediğimde üzülüyorum. ■ Bu tavrın kalbimi kırıyor. ■ Beraber yapmamızı ister misin?

Ben Dili (Kendini İfade Etme) İle Sen Dili (Suçlayıcı) Mesajlarının Arasındaki Farklar**Tablo 2.1:** Sen Dili ve Ben Dili ile Kurulan Cümlelerde Verilen Mesajlar Arasındaki Farklar

SUÇLAYICI MESAJLAR	KENDİNİ İFADE ETME MESAJLARI
Karşı tarafa odaklıdır.	Kişinin kendisine odaklıdır.
Davranışların sonuçlarına odaklıdır.	Davranışların hangi hisleri uyandırdığına odaklıdır.
Karşı tarafı eleştirmeyi ve yargılamayı içerir.	Hissedilen duyguların ifade edilmesidir.
Olumsuz duyguların ortaya çıkmasına sebep olur.	İletişimin başarılı bir sonuç vermesini sağlar.
İletişimin kalitesini düşürür.	İletişimde olumlu bir hava hakim olur.
Kişi davranışlarının sonuçlarını umursamaz.	Davranışlarının neden olduğu durumları keşfeder.
Kişileri birbirinden uzaklaştırır.	İki kişi arasında orta yolun bulunmasına destek olur.
Utangaç ve empati yoksunu kişilikler ortaya çıkarır.	Empati kurabilen kişiler ortaya çıkarır.
Karşıdaki kişinin kendine olan güvenini olumsuz etkiler.	Kişi kendine güvenir.
Tartışma, kavga gibi olumsuz durumların ortaya çıkmasına sebep olur.	Karşılıklı anlayışı ve ortak bir çözüm üretmeyi sağlar.

SIRA SİZDE

İletişimde "sen dili, ben dili" kullanmayla ilgili bir drama etkinliği hazırlayınız.

Drama etkinliğini hazırlamak için iki grup oluşturunuz. Grup içinde anne, baba ve çocuk rol dağılımı yapınız. 1. grup, çocuklarıyla sen diliyle konuşan bir aileyi, 2. grup, çocuklarıyla ben diliyle konuşan bir aileyi canlandıracaktır. Canlandıracağınız dramanın metnini grup arkadaşlarınızla birlikte hazırlayınız.

Hazırlamış olduğunuz dramayı sınıf ortamında arkadaşlarınıza ve öğretmenize sununuz. Drama etkinliğinin sonunda aşağıda verilen soruları cevaplayarak değerlendirme yapınız.

- Rol oynama sırasında neler yaşadınız?
- Canlandırdığınız rolde kullanılan dilde (sen dili, ben dili) ne hissettiniz veya ne gözlemlediniz?

2. Sözsüz İletişim (Beden Dili)

İletişim esnasında yapılan el, kol ve beden hareketleri, jest ve mimikler, anlatılmak istenenleri ve o anda içinde bulunulan duyguları yansıtır. Yansıtılan bu duygular, iletişim sürecinin daha samimi ve gerçekçi bir şekilde gerçekleşmesini sağlar. Beden dilinin kullanılmaması, anlatılmak istenenlerin etkili bir şekilde dinleyiciye aktarılamamasına neden olur. Beden dili ile beraber sesin kullanımı, giyim, dinleyiciyle araya koyulan mesafe, iletişim esnasında kullanılan aksesuarlar, ayakların konumu, oturuş şekli, oturma düzeni de sözlü iletişime dâhil olan unsurlardır. Sesin yüksekliği, konuşulanları vurgulamak amacıyla ayarlanır. Heyecanlı bir konuşmada veya hararetle bir tartışmada ses istemsiz bir şekilde yükselir. Bu yükseklik ayarına dikkat edilmediğinde, istenmeyen duyguların yansıtılması söz konusu olabilir. Giyim ve kullanılan aksesuarlar, karşıdaki kişi veya kişiler ile kurulan iletişime değer verildiğini gösterir. Örneğin katılmanız gereken önemli bir toplantıya özensiz bir giyim ile katılmanız, o toplantıya yeteri kadar önem vermediğinizi hissettirebilir. Oturuş şekli ve oturma düzeni, iletişim kurulan kişiye olan yakınlık, samimiyet ve saygıyı ifade eder.

Beden Dilinin (Sözsüz İletişim) Özellikleri

Her durumda iletişim gerçekleşir: İletişimde kullanılan beden dili, sözlü iletişim kurulmadığı zamanlarda gerekli duygu akışını sağlar. Bulunulan durumdan rahatsız olma veya memnun olma, mutluluk, üzüntü, kızgınlık, öfke gibi duygular sadece bir bakışla bile ifade edilebilir. Beden dilini kullanmamak, iki kişinin karşılıklı olarak bulunduğu ortamlarda sözlü iletişim kurulsa bile iletişimsizliği olanaksız kılar.

Duyguların aktarılmasını sağlar: Sözlü iletişim, iletilmek istenen mesajların içeriği ile ilgilenir ancak beden dili, özellikle duygusal içerikli konuşmalarda ifadelerin doğru bir şekilde karşı tarafa aktarılmasında ve dinleyici tarafından bu duyguların hissedilmesinde önemli bir rol oynar. Sözlü iletişimle beraber beden dilini etkin kullanmak, duyguları başarılı bir şekilde ifade etmede etkilidir.

Sesin doğru kullanımı anlam üzerinde etkilidir: Kullanılan ifadelerin söyleniş tarzının farklılığı, ses tonundaki değişiklikler, ifadelerin anlamlarında da değişikliğe yol açar. “Nerelerdesin?” sorusunu sert ve yüksek bir tonda söylemek kızgınlık duygusunu, yumuşak ve sevecen bir tonda söylemek ise özlem duygusunu ifade eder. Aynı ifadelerin söyleniş tarzlarından ve kullanılan farklı beden dillerinden hangi duyguyu yansıttığı hissedilebilir.

Kişiler arası ilişkilerin fark edilmesini sağlar: Ses tonu, giyim ve kullanılan aksesuarlar, oturuş şekli, kişilerin arasındaki mesafe gibi unsurlar, ortamda bulunan kişilerin arasındaki ilişkileri belirler, ilişkilerin ve kişilerin fark edilmesini sağlar. Örneğin sert bir ses tonu kullanan kişilerin arasındaki ilişkinin resmî, daha yumuşak bir ses tonu kullanan kişilerin arasındaki ilişkinin ise samimi olduğu söylenebilir. Ses tonundaki küçük bir değişiklik, anlatıcının dinleyici hakkındaki düşüncelerinin farklı yönde ilerlediğini düşündürebilir. Kullanılan mesafe, kişilerin arasındaki resmiyet veya samimiyet arasındaki dengeyi belirlemede önemlidir. Samimi olunan ve hakkında olumlu düşünceler beslenen birine uzak oturmak yerine yakın oturmak tercih edilir. Aynı ayırım, karşılaştıklarında el sıkışan ya da kucaklaşan iki kişi arasında da yapılabilir.

Sözsüz iletişim her zaman güvenilirdir: Sözlü iletişimde anlatılmak istenenler, her zaman düşündüğümüz ve istediğimiz gibi karşı tarafa aktarılamayabilir. Yanlış kelimelerin seçimi, ifade edilmek istenen cümlelerin o anda bulunulan ruhsal durumdan kaynaklı, farklı bir şekilde kurulması sonucu karşı tarafta yanlış anlamalar meydana gelebilir ancak jest ve mimikler, ses

tonunun ayarı, el ve kol hareketleri gibi unsurlar duyguları olduğu gibi yansıtır; karşı tarafa daha doğru mesajlar iletir.

Sözlü iletişim kültürlerine göre farklılıklar gösterebilir: Sözsüz iletişim şekilleri, konuşma ve yazı diline göre daha evrenseldir ancak uluslara göre farklılık gösterebilir. Örneğin “Evet, hayır.” anlamında Türkiye’de “Evet.” derken kafa öne doğru sallanır, “Hayır.” derken arkaya doğru itilir. Diğer ülkelerde “Hayır.” derken kafa sağa sola sallanır.

Beden Dilinin (Sözsüz İletişim) Temel Unsurları

Göz Teması: Çocuklar ile iletişim hâlindeyken göz teması kurmaya dikkat etmek, iletişim sürecinin ilk kurallarından biridir. Göz teması kurulan çocuk, eğitiminden sorumlu kişinin kendisini dinlediğini, kendisine değer verdiğini, kendisinin söylediklerini önemsendiğini hisseder. Hissettiklerinin yönlendirmesi ile çocuk, kendini güvende hisseder ve bütün duygularını karşı tarafa aktarır. Bu şekilde iletişimin kalitesi artırılmış olur ancak göz teması kurmada dikkat edilmesi gereken bazı unsurlar vardır. Bu unsurlardan biri göz temasının aralıksız olmamasıdır. Sürekli gözleri farklı yerlere kaçırmadan karşı tarafa bakmak rahatsızlık hissi verebilir. Bunun için arada çevreye kısa bakışlar atmak karşıdakini daha rahat hissettirir. Başka bir unsur ise çocuklar ile konuşurken aynı göz hizasında olunmasıdır. Aynı göz hizasında iletişim kurmak, çocuğun kendini değerli hissetmesine olanak sağlar. Aksi takdirde kendini küçümsenmiş ve değersiz hissedebilir.

Bedenin Konumlanması: İletişim sırasında beden hareketleri, oturuş şekli gibi unsurlar, kurulan iletişimin yönünü belirler. Rahat bir oturuş şekli, karşı tarafın dikkate alınmadığı düşüncesini oluşturabilir. Yakın bir mesafede oturmak veya ayakta iken yaklaşmak ise fazla yakınlık gösterildiğini düşünen kişiyi rahatsız edebilir. Bedenin iletişim hâlindeyken ne uzak ne de yakın bir konumda olması, hem karşıdaki kişiye güven verir hem de onda tedirginlik oluşturmaz.

Mesafe: Çocuklarla iletişim sırasında belirlenen mesafenin ayarlanması, iletişimi kolaylaştırır. Mesafenin yakın olması çocukların daha sağlıklı bir iletişim kurmasını sağlar.

Yapılan araştırmalar sonucunda iletişim hâlindeki bireyler arasındaki ilişkilere göre değişen, aynı zamanda onları tanımlayan dört temel mesafe belirlenmiştir.

1. **İçli dışlı mesafe:** Kişiler arasındaki 35 cm ve daha az kullanılan mesafeler, çok yakın kişiler için kullanılır.
2. **Samimi mesafe:** Kişiler arasındaki 40-80 cm arasında değişen mesafeler, yakın arkadaşlar, samimi görülen kişiler arasında kullanılır.
3. **Toplumsal mesafe:** Kişiler arasında resmiyetin bulunduğu durumlarda 80-200 cm arasında bir mesafe bulunur.
4. **Yabancı kişiler için mesafe:** Tanınmayan veya iletişim kurulmak istenmeyen kişiler arasında kullanılan mesafedir.

Yüz İfadeleri: İletişim hâlindeyken kullanılan yüz ifadeleri, o anda hissedilen duyguları karşı tarafa yansıtır. Sevecen, onaylayan, anlattıklarıyla ilgilenen yüz ifadelerini kullanmak çocuklarla olan iletişimde altın kuraldır.

Oturma Düzeni: Beden dilinde oturma şekilleri, kişiler hakkında bazı ipuçları vermektedir. Kişiler arasında oturma mesafesindeki yakınlık, kişilerin birbirleriyle olan samimiyet derecesini, oturma mesafesindeki uzaklık ise aralarındaki samimiyetsizliği gösterir. Bireyler yakın olmadıkları, aralarında sorun bulunan kişilerle konuşurken uzak mesafede veya arkasını dönerek oturabilir. Bu oturuş şekli o kişiyle iletişime tamamen kapalı olduğunu gösterir. Otururken herhangi bir kişiye doğru eğilmek, o kişiye ilgi gösterildiğini ifade eder. Kişiler ilgi duydukları kişilere doğru eğilerek oturmayı tercih ederler ancak bu durum her zaman için iletişime geçilmek istendiği veya ilgi duyulduğu anlamlarına gelmeyebilir. Başkalarının söylediklerinin duyulmamasını isteyen kişiler de eğilerek konuşabilir.

BİLİYOR MUSUNUZ ?

Los Angeles Kaliforniya Üniversitesinde Emekli Psikoloji Profesörü Albert Mehrabian (Albert Mehrabian) 1960'lı yıllarda yaptığı araştırmalarda ve 1971 yılında kaleme aldığı "Sessiz Mesajlar" kitabında 7-38-55 teorisini ortaya çıkarmıştır. Prof. Mehrabian çalışmalarında iki önemli sonuca varır.

1. Yüz yüze iletişimde üç unsur vardır. Bunlar **kelimeler, ses tonu** ve **sözsüz davranışlar**.
2. Sözlü olmayan davranışlar ise **duygu** ve **tavrı** iletmek için önemli bir araçtır. Eğer kelimeler ile sözlü olmayan davranışlar uyumsuz ise dinleyiciler kelimelerden çok tonlamaya ve davranışlara inanma eğilimindedir.

3. Kişiler Arası İletişim

İki kişinin yüz yüze gerçekleştirdiği iletişim türüne **kişiler arası iletişim** denir. Çocukla yetişkin arasında yüz yüze doğrudan bir iletişim kurulur. Bu iletişim türünde ses tonu, beden dili, iletişim teknikleri, iletişime geçen yetişkinin çocuğa karşı tavırları önemlidir.

4. Araçla İletişim

Çocuklarla sağlıklı bir iletişim kurmak için sadece sözlü olarak bağ kurmak yetmeyebilir. Çekingen, utangaç, içe kapanık veya çok hareketli çocuklara çeşitli araçlarla ulaşılabilir. Bu yollar arasında resim yapmak, oyun ve aktivitelere katılmak, çeşitli sanat etkinlikleri planlamak olabilir. Kendini ifade etmede zorluk yaşayan çocuklar, kullanılan araçlar sayesinde eğitimden sorumlu olan kişi ile bir bağ kurabilir.

Araçla İletişim Türleri

Resim Yoluyla İletişim: Bazı çocuklar hissettiklerini ve düşündüklerini resim aracılığıyla aktarmaktan daha çok hoşlanır. Çocukların resimlerine bakarak o anki ruh hâlini, iç dünyasını, hissettiklerini anlayabilmek mümkündür. Çocukların yaptığı resimler üzerinden sohbet etmek, sağlıklı bir iletişimin başlangıcıdır.

Görsel 2.10: Resim yapan çocuk

Ancak yaptıkları resimleri yorumlamak yerine, onların anlatmasını istemek daha doğrudur. Yetişkinler çocukların çizdiklerini anlamakta güçlük çekip yanlış yorumlayabilir. Yapılan yorumlar çocukları etkileyip asıl anlatmak istediklerini aktaramamaya sebebiyet verebilir. “Burada ne çizdin?”, “Bana ne çizdiğini anlatmak ister misin?” diyerek çocuklar yüreklendirilebilir (Görsel 2.10).

Oyunlar ve Aktiviteler Yoluyla İletişim: Oyun, çocukların günlük yaşamlarında büyük rol oynar. Yaşadıkları deneyimleri, etrafında olan olayları oyun aracılığı ile pekiştirirler. Çocuklar yaşitlarıyla oyun aracılığı ile daha iyi iletişim kurarlar.

Görsel 2.11: Oyun oynayan çocuklar

Çekingen, utangaç ve içe kapanık çocuklarla iletişim kurmada oyun çok önemli bir araçtır ancak çocuğun da bu oyunlara gönüllü ve istekli olarak katılması gerekir. Çocuğu oyuna katılması için zorlamak, çocuğa baskı yapmak onun daha çok içine kapanarak hem çocuğun eğitimden sorumlu olan kişiden hem de oyundan uzaklaşmasına sebep olur. Çocuğun nelere ilgi duyduğunun bilinmesi, çocuğa sevecen ve güler yüzle yaklaşılması bu süreci kolaylaştırır (Görsel 2.11).

5. Grup İletişimi

Görsel 2.12: Grup iletişimde bulunan çocuklar

Aktivite yapılan ortamlarda birden fazla çocuk bulunur. Birden fazla çocuğun bulunduğu ortamlarda iletişim kurmanın, tek bir çocukla iletişim kurmadan farklılıkları bulunur. Aynı anda tüm çocuklara hitap etmek ve onların ilgilerini çekmek daha fazla emek ve beceri ister. Grup etkinlikleri çocukların sosyalleşmesine yardımcı olmaktadır. Grup etkinlikleri olumlu bir ortamda gerçekleştirilmeli, grup lideri çocukların bu etkinliklerden mutlu ve memnun bir şekilde ayrılmasını sağlamalıdır (Görsel 2.12).

Grup İletişiminde Çocuklara Sergilenen Yaklaşımlar

Çocukların bulunduğu ortamlarda çeşitli sorunların çıkması çok doğaldır. Bu sorunlar çocukların kendi aralarında ya da çocuğun eğitiminden sorumlu olan kişilerin arasında da olabilir. Bir sorunla karşılaşıldığında ilk yapılması gereken şey soğukkanlı olmaktır. Sorunun ne olduğu anlaşılmalı ve objektif bir biçimde çözümüne odaklanılmalıdır. Sorun çözme becerisinde net ve kararlı olunmalıdır. Yetişkinin tereddütte kaldığı, ne yapacağını bilemediği anları çocuklar kısa sürede fark edebilir.

Bu durum çocukların karşısındaki yetişkini ciddiye almamalarına yol açabilir ancak karşılarında net ve kararlı bir yetişkin gören çocuklar, içlerinde buldukları durumun ciddiyetini algılayabilir. Organizasyonlarda, toplu etkinliklerde, çocuk kulüplerinde aktiviteler gruplarla yapılır ve bu aktivitelerde sözlü iletişime geçilerek grupta iletişim sağlanır.

Grup iletişimde uyulması gereken önemli kurallar şunlardır:

- Gruptaki her çocuğa ulaşılması, ismi ile hitap edilmesi gerekir.
- Grupta yer alan çocuk sayısının azlık veya çokluğuna göre ses tonu ayarlanmalıdır.
- İletişim sürecinde her çocukla göz teması kurulmalıdır.
- Sadece belli çocukların grup içinde ön plana çıkması engellenmeli, gruba eşit ve objektif bir şekilde yaklaşılmalıdır.
- Çocukların aktivitelerde gönüllü olması sağlanmalı, çocukları katılıma zorlama gibi davranışlardan uzak durulmalıdır.
- Yapılan etkinliklerde her çocuğa görev ve fırsatlar verilmelidir.
- İletişimde kullanılan ifadeler her zaman çocukların seviyesinde, anlaşılır ve net olmalıdır.
- Beden dili ve sözlü iletişim arasında denge kurulmalıdır.

Grup İletişimde Karşılaşılan Sorunlar

Çocuğun Yetişkini Dinlememesi: Çocuğun yetişkinin söylediklerini dinlemesi gerektiği, sevecen ve anlayışlı bir dille çocuğa anlatılmalıdır. Çocuğun bulunduğu ruhsal durum göz önünde bulundurulmalıdır. İletişim kuramama veya tamamen iletişimsiz olma hâli, bu sorunlara sebebiyet verebilir. Çocukla bu sorun üzerine konuşulurken onun seviyesine uygun bir dil kullanılmalıdır. Bağırarak, öfkelenmek, tehdit etmek çocuğun yetişkini dinlememesi gibi sorunları ortadan kaldırmaz. Karşısındaki yetişkinin sakin kaldığını hisseden çocuk kendini güvende hisseder ve yetişkine karşı anlayışlı olur (Görsel 2.13).

Görsel 2.13: Anne babasını dinlemek istemeyen çocuk

ÇOCUKLA İLETİŞİM

Çocuğun İsteddiği Olmadığında Huzursuz Olması veya Ağlaması: İstedğini yaptırmak amacıyla öfkelenen çocuğu sakinleştirme yoluna gidilmemelidir. Kolay bir çözüm gibi görünse de aslında bu durum çocuğun ağlamak, huzursuzluk yaratmak ve istediğinin olması arasında pozitif bir ilişki kurmasına ve bu davranışını farklı zamanlarda tekrarlamasına neden olur. İfadelerde net ve kararlı olunmalıdır. Yapılan her davranışın belli bir zamanı olduğu, bu zamana ve kurallara herkes tarafından uyulması gerektiği çocuğa sakin bir dille anlatılmalıdır. Örneğin sanat aktivitesi saati geldiğinde katılmak istemeyen, daha zamanı gelmemiş bir aktiviteye katılmak için inat eden bir çocuğa öncelikle isteklerinin ne olduğunun anlaşıldığının hissettirilmesi önemlidir. Anlaşıldığını hisseden çocuk olaylara daha ılımlı yaklaşır.

Yetişkinlere Karşı Saygısız Tavırlar İçinde Olması: Çocuğun saygısızca davranmasına neden olan öfkenin sebebi iyi anlaşılmalıdır. Çocuğun göstermiş olduğu öfkeye yetişkin tarafından aynı şekilde karşılık verilmesi çözüm değildir. Yaptığı saygısızca davranışlara gösterdiği bahaneler kabul edilmemelidir. Davranışlarının sebep olduğu durumlar ben dili kullanılarak açık ve net bir şekilde anlatılmalıdır.

Arkadaşlarına Kaba Davranması, Zorbalık Yapması: Her çocuk zorbalığa maruz kalabilir ancak fiziksel olarak farklılıkları bulunan çocuklar öncelikli hedef hâline gelebilir. Küçük çocuklar birbirlerinin fiziksel özelliklerinden çok etkilenir. Örneğin boyu arkadaşlarından daha kısa olan bir çocuğa yaşının küçük olmasıyla ilgili alaylarda bulunabilirler. Birbirlerine isim takabilirler.

Görsel 2.14: Arkadaşıyla kavga eden çocuk

Ortama yeni katılan, kullanılan dili çok iyi anlamayan göçmen, turist, çok başarılı, gözlüklü, fazla kilolu, zayıf, kızıl saçlı, engelli, çok uzun boylu ya da herhangi bir kazadan dolayı kalıcı yaraları olan çocuklar bu özelliklerinden dolayı hedef seçilebilirler. Çocuklarla bu konuda konuşulmalı, başkalarının fiziksel özellikleri ile alay edilemeyeceği, bu durumun onları derinden yaralayabileceği hakkında çocuklar uyarılmalıdır. Bu konuda çocuklara hikâye okunabilir, film veya çizgi film izletilebilir. Çocukların empati kurmalarını sağlayabilecek konuşmalar ve etkinlikler yapılabilir.

Aktivitelere Katılmak İstememesi: Aktivitelere katılmak istememesinin altında yatan sebeplerin analiz edilmesi gerekir. Bu sebepler fiziksel veya psikolojik olabilir. İçine kapanık çocuklar da etkinliklere katılmakta çekimser olabilirler. Sebep öğrenildiğinde bu duruma etkin bir çözüm bulunması gerekir ya da sadece etkinliklere ilgisiz kalındığı için katılmak istenmiyor olabilir. Bu durumlarda çocukların her birinin etkinliğe olan ilgisi canlı tutulmalıdır.

SIRA SİZDE

İletişim Engeli Oluşturma Oyunu

Grupların aralarında boşluk bırakarak paralel olarak üç grup yan yana durur. Öğretmen 1. gruba 2 ve 3. grubun duymayacağı şekilde uzun cümleler söyler. 1. grubun 3. gruba karşıdan anlatması istenir. 1. grup 3. gruba verilen cümleyi anlatmaya başladığında ortada duran 2. grup yüksek sesle şarkı söylemeye, bağırılmaya, ellerini havaya kaldırarak anlaşılmayı zorlaştıran hareketler yapmaya başlamalıdır. Böylece 3. grubun daha dikkatli dinlemesi, anlamaya çalışması gerekir. Söylenen cümle anlaşılınca gruplar yer değiştirir.

2.1 UYGULAMA

Çocuklara Öğretilmesi Gereken Saygı Unsurları İle İlgili Pano Hazırlama

SÜRE: 1 hafta

Derste edindiğiniz bilgiler doğrultusunda “Çocuklara Öğretilmesi Gereken Saygı Unsurları İle İlgili Pano Hazırlama” faaliyetini hazırlarken aşağıda verilen işlem basamaklarını göz önünde bulundurunuz.

İŞLEM BASAMAKLARI

- Çocuklara inanca, çevreye ve doğaya saygı, hak ve özgürlüklere saygı, düşünceye saygı, farklılıklara saygı, insan haklarına saygı, bayrağa saygı, İstiklâl Marşı'na saygı, anne babaya saygı, büyüklere saygı, öğretmenlere saygı, şehide saygı konuları hakkında seçeceğiniz üç konu üzerinde internet ve yazılı kaynaklardan bilgi ve resim araştırınız.
- Panoda yazı, resim, tablo gibi en az iki farklı materyali estetik kurallara uygun şekilde kullanınız.
- Panonun başlığını ve düzenini dikkat çekici ve özgün bir şekilde hazırlayınız.
- Panoda Türkçenin doğru kullanımına ve yazım kurallarına dikkat ediniz.
- Panoda çocukların fiziksel ihtiyaçları ile ilgili özet bilgilere yer veriniz.
- Panoda açıklamalarınızı dikkat çekici materyallerle destekleyiniz.
- Panoyu öğretmeninizin belirlediği tarihte teslim ediniz.
- Panoyu teslim tarihinden sonraki ilk ders öncesinde arkadaşlarınızın görebileceği şekilde sınıfta uygun bir yere asarak sergileyiniz.

Hazırladığınız bu uygulama faaliyetinin değerlendirilmesi, aşağıdaki uygulama değerlendirme ölçeğinde yer alan ölçütlere göre yapılacaktır.

“ÇOCUKLARA ÖĞRETİLMESİ GEREKEN SAYGI UNSURLARI İLE İLGİLİ PANO HAZIRLAMA” UYGULAMASI DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ				
YÖNERGE: “Çocuklara Öğretilmesi Gereken Saygı Unsurları İle İlgili Pano” uygulama faaliyeti tamamlandığında aşağıda listelenen ölçütlere göre ne kadar başarıya ulaşıldığını değerlendirmek üzere aşağıdaki dereceleri göz önünde bulundurarak puanlayınız.				
Geliştirilmeli: 1		Orta: 2	İyi: 3	Çok iyi: 4
Öğrencinin Adı-Soyadı:			Tarih:	
Sınıfı:	No.:	Genel Değerlendirme Puanı:		
ÖLÇÜTLER				DERECELER
A) UYGULAMAYA HAZIRLIK				1 2 3 4
1. Çocuklara Öğretilmesi Gereken Saygı Unsurları arasından seçtiği üç konu ile ilgili internet ve yazılı kaynaklardan bilgi ve resim araştırdı.				
2. Panoda yazı, resim, tablo gibi en az iki farklı materyali estetik kurallara uygun şekilde kullandı.				
B) UYGULAMA				
3. Panonun başlığını, düzenini dikkat çekici ve özgün bir şekilde hazırladı.				
4. Panoyu hazırlarken Türkçenin doğru kullanımına ve yazım kurallarına dikkat etti.				
5. Panoda yetersizliği olan bireylerin ailelerinin geçirdiği evreler ile ilgili özet bilgilere yer verdi.				
C) UYGULAMANIN SONLANDIRILMASI				
6. Panoda açıklamaları dikkat çekici materyallerle destekledi.				
7. Panoyu teslim tarihinden sonraki ilk ders öncesinde arkadaşlarının görebileceği şekilde sınıfın uygun bir yerine asarak sergiledi.				
8. Panoyu verilen süre içerisinde teslim etti.				
SÜTUN TOPLAMLARI				
ÖLÇEK PUANI				
ÖLÇEK PUANINI 100'LÜK SİSTEME DÖNÜŞTÜRME İŞLEMİ: Her bir ölçüt için belirlenen en yüksek puanın 4 olduğu bu ölçme aracında toplam 8 ölçüt vardır. Bu nedenle bu ölçme aracından alınabilecek en yüksek puan $8 \times 4 = 32$ 'dir.				
PUAN: [(Öğrencinin ölçek puanı x 100) / 32]				
DEĞERLENDİRME:				
UYGULAMA İLE İLGİLİ NOTLAR:				

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

Çocuklarla iletişimde ödül mü, disiplin mi daha etkili dönütler verir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

2.2. ÇOCUKLA İLETİŞİMDE KULLANILAN YAKLAŞIMLARA GÖRE DİSİPLİN, ÖDÜL VE UYARI SİSTEMLERİ

2.2.1. Disiplin

Kişilerin içinde yaşadıkları topluluğun genel düşünce ve davranışlara uymalarını sağlamak amacıyla alınan önlemlerin bütününe **disiplin** dedir.

Disiplinde amaç, kişinin öz denetimini sağlayabilmek yani kendi kendini denetleyebilme yeteneğini geliştirmektir. Aynı zamanda disiplinden anlaşılması gereken, çocuğun toplum tarafından kabul gören bir ahlâk anlayışı sergilemesi ve sağlıklı tutumlar geliştirmesidir. Olumlu disiplin; çocuğa uyumlu, sorumlu ve saygılı davranış yollarını öğretip çocuğun kendi ve başkalarının haklarını gözetip vicdanlı olmasını sağlar.

Disiplinde uyulması gereken kuralları oluşturulurken dikkat edilmesi gereken özellikler şunlardır:

- Olumlu disiplinin temel ilkeleri kararlılık ve tutarlılıktır.
- Çocuklardan yapılması istenilen davranışların bir amacı olmalıdır. Önceden düşünülmüş, planlanmış ve amacı olan kurallar olmalıdır. Bu kurallar her zaman aynı ve geçerlidir. Süreklilik göstermeyen kuralların kalıcı olması mümkün değildir.
- Yetişkinlerin keyif ve duygusal durumuna göre değişen, bazen önemli, bazen önemsiz olmayan kurallar yetişkinle çocuk arasında anlaşmazlıklara neden olabilir.
- Kurallar çocuklarla beraber oluşturulduğunda, çocuklar tarafından çok daha fazla ciddiye alınıp uygulanır. Bu sayede çocuk kendini kurallara daha iyi dâhil ederek kuralları benimser.
- Çocuk için konulan kurallar mutlaka yaşına uygun, gerçekçi, anlaşılır, başarılabılır türde ve başarısızlık durumlarında esnetilebilir nitelikte olmalıdır.
- İdeal bir disiplin kuralı yasaklara, yapılmaması gerekenlere sürekli odaklanan değil; nelerin yapılması gerektiğine odaklanan bir yaklaşımdır.

Disiplin, gaye ile başarıyı bağlayan köprüdür.

Jim Rohn
(Cim Ron)

- Kurallara uyma konusunda yetişkinler çocuklara rol model olmalıdır.
- Kurallar koyulurken çocukların ihtiyaçları gözetilmelidir.
- Kullanılan disiplin kuralları, çocuğun kendisine saygısını korumalıdır. Çocuk, topluluk içinde azarlanmamalı; küçük düşürülmemelidir.
- Koyulan kurallar “davranış” üzerine olmalıdır. Çocuğun kişiliğine eleştiri veya uyarıda bulunulmamalıdır.
- Çocuklardan “Hayır.” yanıtını almak zaman zaman bir sorun hâline gelebilir. Disiplin kurallarını ve yöntemlerini, beklentiyi belirledikten sonra çocuğa seçme şansı verecek şekilde kuralları uygulamak her zaman daha çok işe yarar. Örneğin aktivitelere katılmak istemeyen bir çocuktan; “Bizimle aktiviteye gelmelisin.” denildiğinde, “Hayır, istemiyorum.” yanıtı alınması çok olasıdır. Bunun yerine, “Müzik aktivitesine mi katılmak istersin, yoksa oyun aktivitesine mi?” diye çocuğa sorulduğunda bir seçim şansı tanınmış olur. Çoğunlukla çocuklar kendilerine sunulmuş seçeneklerden birini seçme yoluna giderler.
- Yapılması istenenler pozitif cümlelerle ifade edildiğinde çocuklar daha ılımlı bir yaklaşım sergiler. Örneğin “Ayakkabılarını çıkar!” yerine “Terliklerini giyer misin?” denilebilir.
- Amaç; korku, utanç veya suçluluk duygusu yerine olumlu benlik algısı geliştirmektir. Etkili disiplin ancak sevgi, saygı dolu ve destekleyici bir ortamda gerçekleşir.

Disiplin, bir ceza yöntemi olarak görülmemelidir (Tablo 2.2).

Tablo 2.2: Disiplin ve Cezalandırma Arasındaki Farklar

DİSİPLİN	CEZALANDIRMA
Çocuğun bir sonraki başarısını oluşturur.	Başarısızlığa odaklanmaya neden olur.
Düşünce ürünüdür.	Öfke ürünüdür.
Yapılacak olan işin sonuçlarını önceden gösterir.	Sonuca odaklıdır.
Yapılanların doğrusunu ve yanlışını öğrenir.	Sadece yapılan yanlışların sonuçlarına katlanmayı içerir.
“Daha iyisini yapabilirsin.” mesajını verir.	“Yanlış yaptın, kötü bir çocuksun.” mesajını verir.
Sağduyu, hoşgörü, anlayış, sevgi ve saygı temellerine dayanır.	Hor görme, küçük düşürme, öz güveni zedeleme ve fiziksel incinmeleri içerebilir.
Bireysel ve gelişimsel farklılıklara göre esneyebilir.	Herkese, her yaşa göre aynı ve katıdır.

Disiplinin İlkeleri

Disiplin, yalnızca cezadan ibaret olmayan etkili bir eğitim sürecini içerir. Disiplin, çocuk eğitiminde belirli ilkelerle verilmelidir. Değişen zaman ve yeni yaklaşımlara uygun olarak disiplin yöntemleri uygulanmalıdır. Uygulanan disiplin yöntemlerinde en çok dikkat edilmesi gereken ilkeler; tutarlılık, kararlılık, kesinlik, süreklilik, sakinlik ve gerektiğinde ödül tekniklerinden faydalanılmasıdır (Şema 2.5).

Şema 2.5: Disiplin yöntemlerinde dikkat edilmesi gereken ilkeler

Tutarlı davranışlar uygulanırken katı kurallar bazen çocuğu boğabilir, hoşnutsuz kılabilir. Çocuk, ailesinin esnek davranmasını isteyebilir. Bu gibi durumlarda ebeveynlerin esnek olması gerekebilir. Disiplin kuralları uygulanırken sevgi ve güven ilişkisini geliştirmek, çocuğu olduğu gibi kabul etmek, aile içindeki denge ve düzenin oluşturulması oldukça önemlidir.

2.2.2. Ödül

Çocuklara doğru davranışları öğretmek için en etkili yöntemlerden biri çocuğu pozitif ödüllendirmedir. Ödüllendirilen doğru davranış, tekrarlanır ve kalıcı hâle gelir. Yetişkinlerin çocuktan beklediği doğru davranışların maddi ve manevi olarak desteklenmesi durumudur. Ödül denildiğinde akla sadece maddi ödüller (şeker, çikolata, oyuncak vb.) gelmemelidir. Takdir etmek, teşekkür etmek, yaptığı işi övmek, yaptığı doğru davranışı onaylayan jestlerde bulunmak (alkışlamak) gibi tepkiler çoğu zaman çocuğu ödüllendirmede yeterlidir. Emek karşılığında verilen para ya da eşya ödül değildir.

Olumlu davranışları kalıcı hâle getirmek için ödüllendirme kullanıldığı gibi olumsuz davranışları ortadan kaldırmak için de ödüllendirme kullanılabilir. Çocuktan yapılması istenilmeyen bir davranışın olumluya çevrilmesinde, ona ödül verilmesi olumlu davranışın pekiştirilmesini sağlar. Ödüllendirme yaparken zaman zaman istenmeyen şekilde olumsuz davranışlar da pekiştirilebilir. Örneğin istediği olması için ağlayan, etrafına saldırgan davranış gösteren bir çocuğa, sadece sakinleşmesi için istediği verildiğinde isteğini yerine getirmek için yaptığı ağlama davranışları pekiştirilmiş olunur. Bunun yerine çocuk, ağlamayı bırakıp sakinleştikten sonra istediği yapırsa gösterdiği sabrın sonunda ödüllendirildiğini görür. Böylece olumsuz davranışları değil, sabrı ödüllendirilip pekiştirilmiş olur. Bir çocuk; sorumluluğunda olan görevi, davranışı isteyerek (iç motivasyonla) yapıyorsa ve bunun sonucunda ona ödül verilirse görev ve davranıştan bir süre sonra soğur çünkü ödül, çocuğun davranışlarını kontrol eden bir iç mekanizmadır. Ödülle iş yapan çocuk, kendini kontrol edilmiş hisseder. Ödül, kontrol mekanizmasını tetikler ve çocuk yerine getirmesi gereken sorumluluğunu ödül için yaptığında, bilişsel olarak iç dünyasında çelişki yaşar. “Bu görev ödül karşılığı yapılırca güzel oluyor.” diye çıkarım yapar ve o göreve olan ilgisi azalır.

Ödüllendirmenin başarılı olabilmesi için dikkat edilmesi gereken kurallar şunlardır:

- Çocukların başarısı ödüllendirilmelidir. Verilecek ödül maddi olmamalıdır. “Aferin sana, başardın!” vb. sözlü ifadeler, topluluk önünde alkışlama gibi ödüller tercih edilmelidir.
- Verilen ödüllerde gerçekçi olunmalıdır ve çok geçmeden yerine getirilmelidir. Örneğin olumlu bir davranıştan sonra vakit geçirmeden “Aferin!” denilmelidir. Gelişim açısından doğru ve uygun ödüllendirmelerin kullanılmasında fayda vardır.
- Üst üste maddi ödüller kullanılmamalıdır. Bir süre sonra çocuk bu duruma alışır ve yapması gereken, sorumluluğunda olan görevlerini ödül karşılığında yapmak ister.
- Çocuk neden ödüllendirildiğini bilmelidir.
- Aynı çocuğa devamlı olarak aynı doğru davranıştan dolayı ödül verilmemelidir. Bu durum bir süre sonra çocuğun davranışa olan ilgisini kaybetmesine yol açabilir. Bunun yerine, ödül ilk defa verildikten sonra seyrekleşmeli; davranışın kalıcı olduğu gözlemlendiğinde ise kesilmelidir.
- Maddi ödülün büyüklüğü, yapılan doğru davranışın üstüne çıkarsa çocukta istenen etkiyi yaratmaz. Dengeli ve ölçülü olunmalıdır.
- Durduk yere hak edilmeyen ödüller verilmemelidir. Bu durum, çocuğun ödülleri ciddiye almamasına sebep olabilir.

Ödüllendirme Teknikleri

Çocuklarda istenilen olumlu davranışı pekiştirmek amacı ile ödüllendirme tekniklerinden yararlanır.

Sözel Ödüller

Teşekkür etmek, takdir etmek, övgü sözcükleri kullanmak sözlü ödüllerdendir. Yapılan olumlu davranışı pekiştirmek için kullanılır. Çocuklarla olan iletişimde çok sık kullanılan bir ödül türüdür. “Resmim güzel olmuş mu?”, “Şarkıyı güzel söyledim mi?” gibi onaylama isteyen sorular, sözel ödül alabilmek için çocuklar tarafından yetişkinlere sık sık yöneltilir.

Sözel ödüller, yapılan davranışın sonucuna göre değil; sürecine göre verilmelidir. Her çocuğun gelişimi farklı olduğu için sonuçlar da farklı olabilir. Örneğin bir spor aktivitesinde üç yaşındaki bir çocuk ile yedi yaşındaki bir çocuğun becerileri farklılık gösterebilir. Yedi yaşındaki çocuk, üç yaşındaki çocuğa göre koşma, yakalama, atma, zıplama gibi becerilerde daha başarılı olabilir. Bu durum yedi yaşındaki çocuğun sözel ödülleri daha fazla hak ettiği anlamına gelmez. Önemli olan çocukların aktiviteye olan ilgisi ve çabasıdır. İlgi ve enerjisini belirtilen hedefi gerçekleştirmek için harcayan, başarmak için çabalayan her çocuk, sonuç ne olursa olsun sözel ödülü hak eder.

“Aferin!”, “Gösterdiğin çabadan dolayı seni tebrik ediyorum.”, “Bu etkinliği bitirmeye gösterdiğin gayret için seninle gurur duyuyorum.”, “Yaptığın etkinlik harika görünüyor.” gibi sözel ödüller, çocukların yapabileceklerinden daha iyisini yapabilmesi için onları cesaretlendirir (Görsel 2.15).

Görsel 2.15: Etkinliğini zamanında bitiren çocuğun eğitimcisi tarafından sözel olarak ödüllendirilmesi

Maddi Ödüller

Maddi ödül, akla gelen ilk yöntemdir. Çikolata, şeker, oyuncak, kitap gibi ödüller aşırıya kaçmamak şartıyla özellikle 0-6 yaş arası çocukları motive eden ödüllerdir. Kurumlar arası düzenlenen yarışmalarda (resim vb.) maddi ödül tercih edilir. Özel gereksinimi olan çocukların eğitiminde de kullanılır.

Maddi ödül verilirken dikkat edilmesi gereken özellikler şunlardır:

- Ödüllerde ölçülü olmak, aşırıya kaçmamak çok önemlidir. Çocuklara her olumlu davranışı için büyük hediyeler, giyecek ve pahalı oyuncaklar alınırsa çocuk her defasında daha fazlasını istemeye başlar. Ölçülü olunmadığında çocuk, pekiştirilen davranışı sadece ödül kazanmak için yapabilir. Bu durum yetişkinle çıkar ilişkisine dönebilir. Bunun sonucunda doyumsuz, küçük şeylerle mutlu olamayan çocuklar ortaya çıkar.
- Özel gereksinimli çocuklarda istenilen davranış çocuk tarafından gerçekleştirildiğinde verilen maddi ödül zamanla azaltılmalı, davranışın kalıcı olduğu gözlemlendiğinde verilmemelidir.
- Maddi ödülün niteliği, çocukların yaş ve ilgisine göre değişebilir. Dört yaşında bir çocuğa verilen şeker ödülü, on iki yaşındaki bir çocuk için motive edici olmayabilir (Görsel 2.16).

Görsel 2.16: Aktivite sonrası balon veren palyaço

- Maddi ödüller, istedik davranışların ortaya çıkmasını ilk başta hızlandırır ancak davranışın kalıcı olması istendiğinde manevi ödüllerle devam edilmelidir. Manevi ödüllerle devam edilmediği durumlarda çocuk, "Davranışımın karşılığını almalıyım." gibi bir düşünceye kapılabilir.

Özel Aktivite Ödülleri

Beklenen davranışın ortaya çıkmasıyla beraber, çocuğun yetişkinle beraber geçireceği zaman veya beraber yapabilecekleri bir etkinlik, parka gitme, farklı bir aktiviteye katılma gibi ödüllerdir (Görsel 2.17).

Görsel 2.17: Özel aktivite baloncuk çıkarma oyunu

Joker Ödüller

Biriktiginde daha büyük bir ödüle dönüşebilecek puan, yapıştırma, kart, madalya gibi ödüllerdir. Bu tarz ödüller, çocukları davranışın devamını getirmeleri adına motive eder (Görsel 2.18).

Görsel 2.18: Başarı madalyası örnekleri

Belgeler

Çocuk kulübü, oyun grupları gibi kurumlarda aktivitelere katılan çocuklara verilen başarı belgesidir. Çocukların aktivitelere katıldığına ve aktiviteyi başarıyla sonlandırdığına dair belgelerdir. Çocukların, yaptıkları aktivitelerin sonucunda katılım ve başarı belgeleri alması onlar için gurur vericidir. Bu belgeler, bir işi başardıklarını ve buldukları ortama ait olduklarını hissettirerek motive eden maddi ödüllerdir.

Belgeler matbu şekilde, çocuğun ismi ve kurumun imzası bulundurulmuş olarak hazırlanır. Matbu belgeler dışında, çocuklara aktiviteler sonucunda farklı eşyalar da verilebilir. Üzerinde kurumun amblemi olan veya isminin yazılı olduğu bir rozetin olması, tişört, şapka, çanta, madalya gibi ödüller çocukların ilgisini çeker.

2.2.3. Uyarı ve Yaptırımlar

Çocuklarla beraber belirlenen kurallar, istedik davranışların sonucunda verilen ödüller her zaman yeterli olmayabilir. Ceza vermek gibi eylemler, öfkeli bir çocuğun öfkesini daha da artırabilir. Bu nedenle yetişkinin de kızgınlığını yatıştırma aracı olarak kullanılmamalıdır. Bu gibi kriz durumlarında sözel uyarılar ve yaptırımlar devreye girer. Yapılan uyarılar sonucunda çocuk, yaptığı davranışın sonuçlarını kavramalı; çevresiyle empati kurmalıdır.

Uyarı ve yaptırım yapılırken dikkat edilmesi gerekenler şunlardır:

- Uyarı ve yaptırım gerektirecek davranışın sıklığı, yapılma biçimi, neden yapıldığı önceden gözlemlenmelidir. Uyarılardan önce çocuğun ihtiyacı varsa giderilmelidir.
- Uyarılar ve yaptırımlar çocuğu rencide etmemeli, küçük düşürmemelidir.
- Çocuğun hangi davranış sonucunda uyarı aldığı ve neden uyarıldığı açıkça belirtilmelidir. Örneğin arkadaşına kötü davranan bir çocuğa, yaptığı davranışın arkadaşında uyandırdığı hisler açıklanmalı ve çocuğun empati kurması sağlanmalıdır. Bu davranışı düzeltmek adına neler yapılabileceği çocukla beraber tartışılmalıdır.
- İstenmeyen bir davranışın sonucunda çocuğa aslı olmayan abartı tehditlerde (Seni animasyon dansına almam, çocuk kulübüne gelemezsin. vb.) bulunulmamalıdır.
- Yapılan hatadan daha büyük ve şiddetli yaptırımlar (dayak atmak vb.) uygulamak, çocuğun daha çok öfkelenmesine yol açabilir. Uygulanacak yaptırımlar bu sebepten dolayı ölçülü olmalı, çok fazla ya da az olmamalıdır.

Görsel 2.19: Jest, hareket ve mimik kullanılarak yapılan uyarı

- Uyarı ve yaptırımlar ile davranış arasında zaman farkı olmamalıdır. Yaptığı davranıştan uzun bir süre sonra uyarı alan çocuk bunun nedenini anlayamaz ve uyarıyı ciddiye almaz.
- Bağırarak, öfkelenerek veya jest, hareket ve mimik kullanılarak yapılan uyarılar çocukta istenilen etkiyi yaratmayabilir. Çocukta yetişkine karşı öfke ve kızgınlığın daha çok olmasına neden olabilir (Görsel 2.19).
- Uyarı ve yaptırımlar; olabildiğince sakin bir ortamda, sadece yetişkin ve çocuğun duyabileceği yerlerde yapılmalıdır.
- Çocuklara problemin kendilerinden değil, yapılan davranışta olduğu özellikle belirtilmelidir. Yapılan uyarı ve yaptırımlar şahsi olmamalıdır.
- İstenmeyen davranışları yasaklamak yerine, alternatif seçenekler sunulmalıdır. “Burada oynamayacaksın!” demek yerine, “Burada oynaman senin için tehlike oluşturabilir. Sana göstereceğim yerde oynarsan daha güvenli bir şekilde oynayabilirsin.” diyerek çocuğa seçme şansı tanıdığı anda çatışmaların da önüne geçilmiş olur.
- Çocukların istedik davranışlar gösterebilmeleri ve uyarı almalarının önüne geçebilmek için bulunulan ortamda düzenleme yapılması gerekir. Çok küçük ve dar ortamlarda karışıklık çıkması çok olağandır. Ortamda çok fazla uyarıcı bulunması, çocukları tehlikeye atabilecek araç gerecin onların ulaşabileceği yerlerde olması ortamın düzenlenmesini gerektiren durumlardır.
- Çocuklara uyarıda bulunurken sürekli emir kipiyle konuşulmamalıdır. “Yapma!”, “Gitme!” gibi söylemlerde çok bulunulduğunda bir süre sonra çocuk bunları ciddiye almayacaktır. Örneğin “Gitme!” yerine, “Buraya gelebilir misin?” demek, çocuklarda daha ılımlı bir yaklaşım oluşturacaktır.

2.2.4. Otel ve Eğlence Merkezlerinde Aile ile İletişim

Çocuklarla çalışılan ortamlarda ailelerle olan iletişim önemlidir. Çocuklarla olan iletişimde olduğu gibi aile ile iletişimde de aynı kuralların geçerli olduğu unutulmamalıdır. Çocuklarla ilgili yaşanan disiplin ve davranış problemleri, sağlıkla ilgili problemler mutlaka aile ile paylaşılmalıdır. Bu problemler paylaşılırken aile ile kurulan iletişim olumlu yönde olmalı; çocuğu şikâyet etmek, şahsi olarak eleştirmek, suçlamak gibi eylemlerde bulunulmamalıdır. Ailelerin de bu gibi durumlara çocukları için hassas yaklaşacakları unutulmamalıdır. Mutlu, birbirleri ile etkili iletişim kuran bir çevrede büyüyen çocuklar kendisi ile barışık, insan ilişkileri olumlu ve kuvvetli bağları olan, saygılı bireyler olarak yetişirler (Görsel 2.20).

Görsel 2.20: Mutlu çevrede bulunan çocuklar

Aile ile iletişimde dikkat edilmesi gereken özellikler şunlardır:

- Çocuğun çevresindeki kişiler tarafından çocuğa suçlayıcı bir tepki verildiğinde aileler de duruma tepkili bir şekilde yaklaşabilir, bu durumu çocuklarına karşı şahsi bir saldırı olarak algılayabilirler.
- Ailelerden çocuğa ceza veya yaptırım uygulanmasını talep etmek, çocuğu yaptığı davranış sonucunda uyardıklarını istemek de yanlış bir iletişim şeklidir. Burada önemli olan aile ile iş birliği içinde olup çocuğun problemlerini çözmek olmalıdır.
- Çocuğun davranışları, neden ve sonucu ile birlikte yapıcı bir şekilde aktarılmalı; çözüm yolları birlikte bulunmalıdır. Aksi durumlarda karşılıklı iletişim sorunları ile karşılaşılabilir.
- Kurum içinde çocukların aktivitelerde yaptığı iyi davranışlar, başarılar, günü nasıl geçirdiği ile ilgili bilgiler aile ile mutlaka paylaşılmalıdır. Aileler çocukları ile ilgili olumlu durumları öğrenmeyi talep edebilirler.
- Aileyi dinlerken ona soru sorulması gerekebilir fakat soru sorarken amaç sorguya çekmek, soruşturma yapmak değil; onu daha iyi anlamak olmalıdır. Bu nedenle “Neden?”, “Niçin?” gibi sorulardan uzak kalınmalıdır.
- Aktivitelere katılmak istemeyen çocukların bilgisi ailelerine verilmeli, aile desteği alınmalıdır.

SIRA SİZDE

İnternet ve yazılı kaynak üzerinden çocukla iletişimi artıracak etkinlikleri araştırarak sunum hazırlayınız. Hazırladığınız sunumu arkadaşlarınızla paylaşınız.

2.2 UYGULAMA

Çocukla İletişimin Önemi Anlatan Afiş Hazırlama

SÜRE: 1 hafta

Derste edindiğiniz bilgiler doğrultusunda “Çocukla İletişimin Önemi Anlatan Afiş Hazırlama” faaliyetini hazırlarken aşağıda verilen işlem basamaklarını göz önünde bulundurunuz.

İŞLEM BASAMAKLARI

- İnternet ve yazılı kaynaklardan “Çocukla İletişimin Önemi”ni araştırarak bilgi ve görsel toplayınız.
- Afişte yazı, görsel gibi en az iki farklı materyali estetik kurallara uygun şekilde kullanınız.
- Afişin başlığını ve içeriğini dikkat çekici ve özgün bir şekilde hazırlayınız.
- Afişte Türkçenin doğru kullanımına ve yazım kurallarına dikkat ediniz.
- Afişte artık malzeme ve mukavva kullanarak afişinizi iki boyutlu hazırlayınız.
- Afişi dikkat çekici ve özgün bir şekilde hazırlayınız.
- Afişi öğretmeninizin belirlediği tarihte teslim ediniz.
- Afişi teslim tarihinden sonraki ilk ders öncesinde arkadaşlarınızın görebileceği şekilde sınıfın uygun bir yere asarak sergileyiniz.

Hazırladığınız bu uygulama faaliyetinin değerlendirilmesi, aşağıdaki uygulama değerlendirme ölçeğinde yer alan ölçütlere göre yapılacaktır.

ÇOCUKLA İLETİŞİMİN ÖNEMİNİ ANLATAN AFİŞ HAZIRLAMA UYGULAMASI DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ						
YÖNERGE: “Çocukla İletişimin Önemi Anlatan Afiş” uygulama faaliyeti tamamlandığında aşağıda listelenen ölçütlere göre ne kadar başarıya ulaşıldığını değerlendirmek üzere aşağıdaki dereceleri göz önünde bulundurarak puanlayınız.						
Geliştirilmeli: 1		Orta: 2	İyi: 3	Çok iyi: 4		
Öğrencinin Adı-Soyadı:			Tarih:			
Sınıfı:	No.:	Genel Değerlendirme Puanı:				
ÖLÇÜTLER			DERECELER			
A) UYGULAMAYA HAZIRLIK			1	2	3	4
1. İnternet ve yazılı kaynaklardan Çocukla İletişimin önemini araştırarak bilgi ve görsel topladı.						
B) UYGULAMA						
2. Afişte yazı, resim gibi en az iki farklı materyali estetik kurallara uygun şekilde kullandı.						
3. Afişin başlığını ve içeriğini dikkat çekici ve özgün bir şekilde hazırladı.						
4. Afişte Türkçenin doğru kullanımına ve yazım kurallarına dikkat etti.						
5. Artık malzeme ve mukavva kullanarak afişi 2 boyutlu hazırladı.						
C) UYGULAMANIN SONLANDIRILMASI						
6. Afişi, dikkat çekici ve özgün bir şekilde hazırladı.						
7. Afişi teslim tarihinden sonraki ilk ders öncesinde arkadaşlarının görebileceği şekilde sınıfta uygun bir yere asarak sergiledi.						
8. Afişi verilen süre içerisinde teslim etti.						
SÜTUN TOPLAMLARI						
ÖLÇEK PUANI						
ÖLÇEK PUANINI 100'LÜK SİSTEME DÖNÜŞTÜRME İŞLEMİ: Her bir ölçüt için belirlenen en yüksek puanın 4 olduğu bu ölçme aracında toplam 8 ölçüt vardır. Bu nedenle bu ölçme aracından alınabilecek en yüksek puan $8 \times 4 = 32$ 'dir.						
PUAN: [(Öğrencinin ölçek puanı x 100) / 32]						
DEĞERLENDİRME:						
UYGULAMA İLE İLGİLİ NOTLAR:						

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

İnsanların yaşadığı sorunlar, problemler hayatını nasıl etkiler?
Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

2.3. YAŞ GRUBU VE İLETİŞİM TEKNİKLERİNE UYGUN OLARAK ÇOCUKLARIN SORUNUNU ÇÖZME

2.3.1. Problem Çözme Aşamaları

Giderilmek istenen güç bir durum karşısında düşünebilmeye, neyin, nasıl yapılacağına karar vermeye, eldeki imkânları en iyi şekilde kullanmaya ve bu yolla çözüme ulaşmaya **problem** denir.

Bireyler, yaşamları süresince birçok problemle karşılaşır. Karşılaştıkları problemi çözmeye çalışır ve çözdükçe mutlu olur. Böylece kişilerin kendilerine olan güveni artar. Çocukların davranışlarını anlamak ve neler olduğunu kavramak, çoğu zaman soruna çözüm bulmanın ilk adımınıdır.

Çocukların sorunları, karşılaştıkları ve çözemedikleri problemlere dayanır. Çocuğun yaptığı davranışın tehlikeli bir durum olduğunu düşünmek veya o davranışı bir tehdit unsuru olarak görmek, problemin çözümünün bulunmasını zorlaştırabilir. Çocuğun kendini ve davranışını kabul etmek, yetişkinin ilgi ve yardımına ihtiyaç duyduğunu kabul ederek bu duruma uygun çözüm yolu bulmak ise her zaman ön koşul olmalıdır.

Empati, duygudaşıklıkır. Davranış problemlerinin altında yatan sebebi bulmanın diğer bir yoludur. Yetişkinin, kendini çocuğun yerine koyup onun gibi düşünmeye çalışmasıdır. Farklı yaş gruplarında gerçekleşen problemleri önceden tahmin etmek, sorunların hangi durum ve sebeplerden kaynaklandığını bulmak, çocukların kişisel özelliklerini gözlemlemek sorun yaşanmasının önüne geçmede etkilidir.

Problemlerin çözümünde kullanılan herhangi bir yöntem ya da belirli bir kural yoktur ancak belirli bir süreç vardır (Şema 2.6).

Şema 2.6: Problem çözme aşamaları

Problem çözümünün sürecini oluşturan özellikler şunlardır:

Sorunu Belirleme: Problemin farkına varılması, en önemli aşamadır. Bir problemin olmadığı düşünülürse çözüm yolu da aranmamış olur.

Bilgileri Toplama Çözüm Üretme: Problemin sınırlandırılması çözüm için önemlidir çünkü sınırları belirlenmemiş bir problem için çözüm yollarını bulmak ve geliştirmek güçtür. Problem, açık, anlaşılır ve net bir şekilde ifade edilmelidir.

En İyi Olan Çözümü Seçme: Problemin çözümüne yönelik, mümkün olduğu kadar fazla çözüm yolunun oluşturulduğu aşamadır. Problemin çözümü ile ilgili yapılacakların sınırları çizilmelidir. Öneri ve problemin çözümüne yardımcı olan seçenek ve çözümler geliştirilmelidir. Önerilen seçenek ve çözümlerin uygulandığında ne gibi sonuçlar oluşturacağı tahmin edilmeli ve buna göre uygulama yapılmalıdır. Problemin çözümü için gözlem, görüşme, internet taraması gibi bilgi toplama yollarından da faydalanılmalıdır.

Başınızdан geçenler hep hoş şeyler olursa cesur bir insan olamazsınız.

Mary Tyler Moore
(Meri Taylır Muur)

Çözümü Uygulama: Çözüm yollarıyla ilgili araştırmaların yapıldığı ve kanıtların toplandığı aşamadır. Toplanmış olan bilgiler doğrultusunda bulunan çözümlerle ilgili karşılaştırmalar yapılır ve problemin çözümüne yönelik en uygun çözüm yolu seçilip uygulanır.

Sonuçları İnceleme Değerlendirme: En etkili olduğu düşünülüp uygulanan çözüm yolu "Problemi ne ölçüde çözmüştür?" sorusuna cevap aramaktır. Problemin çözüme ulaşip ulaşmadığı bu aşamada tespit edilir. Problem çözülmediğinde en iyi ikinci çözüm yolu seçilmeli ve problem çözüme ile ilgili uygulamaya geçilmelidir.

Problem çözüme aşamalarında dikkat edilecekler şunlardır:

Problemlerin Öncelik Sırasını Belirlemek: Yetişkinin bulunduğu ortamda çocuklarla ilgili birden fazla sorun var ise sorunlarla ilgili bir liste yapılmalıdır. Liste yapılması hâlinde sorunlarla başa çıkmak daha kolay olur. Bazen aynı anda bütün sorunları hemen çözüme kavuşturmak mümkün olmayabilir. Yetişkin, aynı anda birden fazla sorun üzerine yoğunlaştığında sorunlar daha da fazla artabilir. Bu nedenle tüm problemlerin birer birer ele alınması yetişkin ve çocuklar için kolaylık sağlar.

Suçlayıcı İfadelerden Uzak Durmak: Ebeveyn veya yetişkinler tarafından çocuğa yönelik suçlayıcı tavırların sergilenmesi; istenmeyen davranışın kötüleşmesine, çocuğun öfkelenmesine, kendini suçlu hissetmesine ve istenmeyen davranışı tekrarlamasına yol açar. Uyarı, çocuğun kişiliğine değil; davranışına yapılmalıdır. Örneğin "Arkadaşına kötü söz söylediğin için hatalısın." yerine "Kötü söz söylemek doğru bir davranış değildir." denilmelidir. Bu durum çocuğun kendini suçlaması yerine, yaptığı davranışın doğruluğunun sorgulanmasını sağlar.

İstenmeyen Davranışları Çözüme Kavuşturamamayı Kabullenmek: Çocukların yaptıkları davranışlar her zaman anlaşılabilir. Çocuklar tarafından bazen nedensizce davranışlar sergilenebilir ve oluşan sorunlara çözüm bulunmayabilir. Bütün çözüm yolları denenip bir sonuca

ulaşamadığında istenmedik davranışı sergileyen çocuğun ve bu davranıştan etkilenen kişilerin probleminden en az şekilde etkilenmesi, ortamın buna göre düzenlenmesini sağlar.

Olumlu Yönleri Fark Edebilmek: İstenmeyen davranışların çözümü üzerine çalışılırken çocuğun zamanla bu davranışı azalttığı gözlemlenebilir. Böyle durumlarda çocuk desteklenip cesaretlendirmeli ve yeri geldiğinde ödüllendirilmelidir.

Kural ve Sınırları Önceden Belirlemek: Kuralları ve sınırlarını bilen çocuklar, istenmedik davranışlar sergilemekten kaçınabilir. Davranışlarının sonuçlarını önceden tahmin edilir ve oluşabilecek sorunların önüne geçilmiş olur.

Çocuk ile İş Birliği İçine Girmek: Çocuk, yetişkinle iş birliğine girmek istemediği durumlarda yetişkinin çocuğa sinirlenmesi veya bağırması herhangi bir sonuç vermez. Yetişkin, bu durumda kendi otokontrolünü sağlamalıdır. Herhangi bir kriz anında çocuğun dikkati farklı bir aktiviteye çekilebilir. Kural tanımayan çocuklara kurallar ve sınırlar tekrar hatırlatılmalı, bunlara uyulmaması hâlinde oluşabilecek durumlar çocuklarla önceden konuşulmalıdır. Yetişkin ve eğitimcinin çocuklardan beklentilerinin neler olduğu, net bir biçimde belirtilmelidir. Ortamda bir gerginlik oluştuğunda aktivitelere mola vermek, çocukların ilgisini çeken parmak oyunları veya küçük oyunlar oynamak, şarkılar söylemek sakinleşmeye yardımcı olur. Ayrıca çocuklara problemin kendisinde olmadığı, yaptığı davranışla ilgili olduğu ve reddedilmediği mesajı açık bir şekilde verilmelidir.

Net ve Açık Olmak: Yetişkinler, beklentilerini çocuklara açık, yalın ve nazik bir dille söylemelidir. Kararsızlık durumlarında çocuklar, bu beklentileri ciddiye almayabilir ve anlamayabilir. Bu nedenle çocuktan istenen talepler, olumlu ve gerçekçi olmalıdır. Çocuğa emir cümlesi duruma göre kullanılabilir.

Doğru Davranışları Öğretebilmek: Davranış ve disiplinle ilgili problemi olan çocuklarda yanlış davranışa değil, doğru davranışlara odaklanmak gerekir. Çocuk, doğru bir davranış sergilediğinde tebrik edilmeli ve onaylandığını hissetmelidir. Bu yöntem, ceza vermekten daha etkilidir.

Sorunları Çözmek: Var olan soruna sakin, sabırlı ve kararlı bir şekilde yaklaşmak gerekir. Yeri geldiğinde yetişkinlerin veya ebeveynlerin fikri alınmalı ve sorun çözülmelidir. İşe yarayabilecek yardımlar, çözüm sürecine dâhil edilmelidir.

Davranış problemlerini anlayabilmek için sorulması gereken sorular şunlardır:

- Problem nedir?
- Problemin ortaya çıkmasındaki sebepler nelerdir?
- Problem kimden kaynaklanmaktadır?
- Problem kimleri etkilemektedir?

Sorular ile davranış problemlerinin sebepleri, detaylı bir şekilde analiz edilebilir; olası problemleri çözmek için ipuçları verebilir. Problemin temelinde yatan sebepleri bulmak önemlidir. Bu gibi sorular titizlikle sorulduğu hâlde soruna bir çözüm yolu bulunamıyorsa başkalarından yardım alınabilir.

ÇOCUKLA İLETİŞİM

Çocuk kaynaklı problemlerde sorulması gereken sorular şunlardır:

- Yapılan davranış, takvim yaşının gelişim aşamalarına göre normal midir?
- Bu problemi yaşayan sadece çocuğun kendisi mi? Aynı davranışı gösteren başka çocuklar var mı?
- İstenmeyen davranış ne zaman görülüyor?
- Çocuk, istenmeyen davranışı kimlerin yanında gösteriyor?
- Çocuğun istenmeyen davranışı gösterdiği anda herhangi bir ihtiyacı oluyor mu?
- İstenmedik davranış ortaya çıktığında hangi durumlar, bu davranışı kötüleştiriyor veya davranışın iyiye gitmesine yardım ediyor?
- Öğrenme güçlüğü veya başka bir zihinsel rahatsızlığı bulunuyor mu?
- İstenmedik davranış sonucunda bir çözüm alınamadığında ebeveynlerin müdahalesi gerekli mi? Aileden nasıl yardım alınabilir?

Problemler, nasıl başa çıkacağınızı bilerseniz, iyiye kullanabileceğiniz fırsatlardır.

Henry J. Kaiser
(Henri j. Kaiser)

Çocukların istendik davranış sergilemedikleri durumlarda sorulması gereken sorular şunlardır:

- İstenmedik davranış ne zaman görülmektedir?
- İstenmedik davranışın bitmesinde etkili olan kim? Nasıl bir farklılık oluşturdu?
- İstenmedik davranışın beklenildiği ancak gerçekleşmediği durumlarda farklılık görüldü mü (Görsel 2.21)?

Görsel 2.21: Sorulan sorulara cevap arayan çocuk

2.3.2. Çocuğun Problemine Çözüm Bulmada Kullanılan Teknikler

Çocukların davranışlarını anlamak ve kavramak çözüm bulmanın ilk adımıdır. Çocuğun davranışını tehlikeli bir durum olarak görmek, probleme çözüm bulmayı zorlaştırır. Çocuğun, yetişkinin ilgisi ve yardımına ihtiyaç duyduğunu kabullenmek, probleme çözüm bulmak için her zaman ön koşul olmalıdır.

Empati, duygudaşıklıktr. Davranış problemlerinin altında yatan sebebi bulmanın diğer bir yoludur. Yetişkinin, empati ile kendini çocuğun yerine koyup onun gibi düşünmeye çalışmasıdır. Farklı yaş gruplarında gerçekleşen problemleri önceden tahmin etmek, sorunların kaynağını bulmak, çocukların kişisel özelliklerini gözlemek problem yaşanmasının önüne geçmede oldukça etkilidir.

Bilmemeyi Kabullenmek: Çocukların davranışları her zaman anlaşılabilir. Bu nedenle onlara belirli konularda ısrarcı davranılmamalıdır. Problem durumlarının yaşanmasında birçok etmenin önemi vardır. Hiçbiri tek başına bir neden değildir. Çocukların olumsuz davranışlar sergilemesinin nedeni bilinmese de işe yarayan bazı yöntemler bulunabilir ve problem, çözüme ulaşılabilir. Sorulara cevap bulduktan hemen sonra mevcut olan problemlere çözümler bulunabilir.

Sorunları Çözmek: Sorun karşısında çözüm bazen çok nettir. Okulda yaptığı kaba davranışları sona erdirilebilir veya öğrenme güçlüğü için ekstra yardım alınabilir. Olumsuz his ve düşüncelerden arınmak için birkaç dakika sakin bir şekilde nefes alıp vermek ve yardım almak gerekir.

Sorunların Öncelik Sırasını Belirlemek: Sorunlar fazlaysa ve çözüme nereden başlanacağı bilinmiyorsa önem sırasına göre liste yapılmalıdır. Listeleme, düşüncelerin açıklığa kavuşmasına yardımcı olur. Tüm sorunları tek seferde çözüme ulaştırmak mümkün değildir. Bir ya da iki sorun üzerine odaklanmak ve sorunların önem sırasına göre diğer sorunları belirlemek gerekir. Ayrıca çocuklarda veya ebeveynde var olan bir özür durumu, kaçılmayacak bir sorun olduğundan bu durumla ilgili mutlaka konuşulmalıdır.

Çözüm Bulmak: Sorunlara odaklanılmasına ve detaylarla uğraşılmasına rağmen mantıklı yaklaşımlar gösterilemeyebilir ve gerçekler görülemeyebilir. Sorunların çözümlenmesinde dikkat edilmesi gerekenler şunlardır:

- Sorun karşısında bütün çözüm yolları denenmeli, çözüm yolu bulunana kadar pes edilmemelidir.
- Çocuğun istenmedik davranışları asla göz ardı edilmemeli, istedik davranışları ise mutlaka ödüllendirilmelidir.
- Kararlılık, tutarlılık ve övgüler her zaman dengeli olmalıdır. Saldırgan bir tutumun çocuğa fayda sağlamayacağı bilinmelidir.
- Çocukların sorularına net cevaplar verilmeli, çocuğun davranışları karşısında olumlu tavır sergilenmelidir.
- Çocuğu daha yakından tanımak için anne babanın görüşlerine önem verilmelidir.

ÇOCUKLA İLETİŞİM

Olumlu Yönleri Görmek: Ebeveynler bazen olumlu davranışları gözden kaçırabilir veya bu davranışların farkına varsalar da oluşan değişimin başkaları tarafından sağlandığını düşünür ancak çocuklar, genellikle ebeveynleri kendisine zaman ayırdığında, kendisiyle daha nitelikli iletişim kurduğunda, sınırları açıkça belli olduğunda ve ebeveyn davranışları tutarlı olduğunda olumlu davranış sergilemektedir.

Suçlamadan Kaçınmak: Çocuğa karşı yapılan suçlama ve eleştiri çoğu zaman olumsuz durum ve üzüntülere yol açabilir. Bu durumdan kaçınmanın yolu çocuğu değil, davranışı yargılamaktır. Örneğin “Sen yaramaz bir çocuksun!” yerine “Birisine oyuncak atmak ona zarar verir!” demek daha yapıcı olur.

Davranış Sorunlarıyla Başa Çıkmak: Seçilmiş olan doğru yöntemler sorunları engellemekte, onları kontrol altına almakta, olumlu davranış ve ilişkileri geliştirmektedir. Ebeveyn ve çocukla ilgilenen yetişkinlerin, çocuklarda sorunu ortaya çıkaran bir rahatsızlık durumu olsa da önce kendi davranışlarını değiştirmesi, çocukların kendilerine olan öz saygılarını kazanmasında, olumlu davranış kazanmalarında ve öz denetim kazanmalarında oldukça etkilidir. Bu uygulamaya ne kadar erken başlanırsa erken çocukluk ve ergenlik döneminde o kadar daha olumlu sonuçlar elde edilir. Uygulanan davranışlar başlangıç aşamasında olumlu sonuç vermese de yeni bir yaklaşımdan önce en az iki hafta denenmelidir. Ebeveynler ihtiyaç duyduğunda uzmanlardan gerekli yardımı isteyebilir.

Uygulamaya Geçmek: Ebeveyn ve çocukla ilgilenen yetişkinlerin karşılaşılan problemi çözmek için seçtikleri yöntemlerden birini uygulaması ve bu yöntemi tutarlı bir şekilde uygulamaya geçirmesi problemin çözülmesi için etkilidir.

Pozitif İlişki Kurmak: Olumsuz eleştirinin, olumsuz tavır ve azarlamanın çocuk için hiçbir faydası yoktur ancak oyun oynamanın, çocuğun gelişimi üzerinde olumlu yönde önemli bir rolü vardır. Yaşça daha büyük çocuklar ile haftada birkaç kez geçirilen nitelikli ve etkili zamanın faydası çok olur. Onların ilgi, istek ve ihtiyaçları doğrultusunda dileklerini karşılamak amaç olmalıdır. Çocukların öz saygılarının ve kişiliğinin olumlu yönde gelişmesi için onları bol bol övmek gerekir.

Çocuklar, övülme nedenini bilmelidir. Memnuniyet hem sözel hem fiziki olarak gösterilmelidir. Bazen çocuğa sarılmak, onun saçlarını okşamak ya da sırtını hafifçe sevgiyle sıvazlamak daha etkili olabilir. Ebeveynler, genellikle çocuğu kucaklamanın ve öpmenin sadece küçük çocuklar için yapılan davranışlar olduğunu düşünür ancak yaşça diğer çocuktan büyük olan çocukların istenildiklerini ve sevildiklerini hissetmeye de ihtiyaçları vardır (Görsel 2.22).

Görsel 2.22: Yetişkin ile pozitif ilişki kuran çocuk

İyi Davranışları Öğretmek: Davranış sorunları olan çocuklarda olumsuz davranışlar değil, gösterilen olumlu davranışlar fark edilmeli ve olumlu davranışlar hakkında yorum yapılmalıdır. Olumlu davranışı uygulama konusunda göstermiş olduğu beceriyi desteklemek ve memnuniyeti göstermek önemlidir.

Sınırları Belirlemek: Çocukların, yetişkinler ve eğitimciler tarafından belirlenen sınırları bilmesi ve bu sınırların içerisinde yaşamayı öğrenmesi gerekir. Belirlenen sınırlar çocukların farkındalığını ve doğru bakış açısı kazanmasını sağlayarak çocuklara olgunluk kazandırır. Koruyucu sınırlar, çocukların ve ergenlerin sınırlarını belirler ve onların sınırlarını ihlal etmeden öz benlik gelişimine de saygı duyularak belirlenir. Çocuklara küçük yaşlardan itibaren doğru ile yanlış ayırt etme becerisi oyun yolu ile öğretilmeli ve davranışların sonuçlarının neler olacağı belirtilmelidir.

Açık Olmak: Çocuklardan beklenen davranışlar, kısa ve net bir dille ifade edilmelidir. Onlara bağırarak yerine ricada bulunmak daha etkili bir yöntemdir. Yetişkinlerin çocuklara karşı talebi, gerçekçi ve olumlu olmalıdır ancak çocukların talebe cevap verebilmesi için hazır olmaları gerekir.

Çocuğa zaman zaman uyarı emirleri verilebilir. Örneğin “Bilgisayarı kapatmak için son 10 dakikan.” gibi bir ifadenin kullanılması çocuk üzerinde etkili olabilir. Çocuklarla iş birliği yapılmadığında onlara sinirlenmek çözüm değildir. Çocuk, bulunduğu ortamda güvende ise yapılan olumsuz davranış görmezden gelinebilir. Küçük çocukların dikkati, ilgisini çekebilecek yapıcı bir etkinlik ile başka yöne çekilebilir.

Önceden belirlenmiş kurallar ve sonuçları üzerinde çocuk ve ebeveyn anlaşmalıdır. Kurallar ihlal edildiğinde öfkelenmeden çocuğun sahip olduğu bazı ayrıcalıklara son verilebilir. Çocuklara karşı boş ve anlamsız tehditler kullanılmamalı, onlara tutarlı davranılmalı ve onlardan beklenen açık ve net bir şekilde onlara iletilmelidir. Ortam fazla gerginleşirse mola verilerek herkesin sakinleşmesi sağlanmalıdır.

2.3.3. Çocuklarda Problem Çözme Stratejileri

Çocuğun kendine güvenerek ve başarıyla çözebilmesi için problem çözmede beş önemli aşama bulunmaktadır:

1. Konuşma: Çocuklar, yaşadıkları çoğu problemi başkalarına hissettirmez ya da farklı biçimlerde dışa vurarak sorunu belli ederler. Küçük kardeşine isteyerek zarar vermek, uyumayı reddetmek ya da başkalarının eşyalarına zarar vermek bu tür durumlara örnek verilebilir. Bu durumlarda atılacak ilk adım, onlarda endişe durumu oluşturan ya da üzen; olay, durum ve konuyu, çok güvendikleri biri ile konuşabilmelerini sağlamaktır. Çoğunlukla bu kişi ebeveynleridir ancak problem, ebeveyn ile ilgili ise problemini bir başkası ile konuşması için çocuk teşvik edilmelidir (Görsel 2.23).

Görsel 2.23: Yetişkinle konuşan çocuk

ÇOCUKLA İLETİŞİM

2. Düşünme: Çocuğa, herhangi bir önlem almadan önce problemin tüm ayrıntılarıyla düşünülmesi gerektiği anlatılır. Düşüncelerin eleştirilmesi ve yeni fikirlerin üretilmesi için önerilen yöntemler şunlardır:

- Resim yapmak
- İyi ve kötü şeylerin listesini hazırlamak
- Sorun hakkında farklı biçimde biten öyküler yazmak
- Fikir jimnastiği yapmak

3. Harekete Geçme: Çocuktan uygulamaya yönelik bir eylem planının yapılması istendiği, kısa ve uzun süreli hedef belirlenmesine rehberlik edildiği yöntemdir.

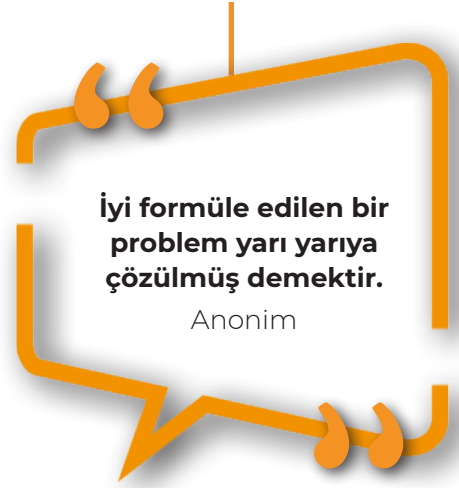
4. Denetleme: Çocuğa gereğinden fazla karışma, sonuç üzerinde istenmeyen etkiler meydana getirebilir. Bu nedenle çocuğa gözden geçirmenin yararları anlatılmalı, çocukla ne tür bir kontrol mekanizmasının daha yararlı olacağı konuşulmalıdır. Denetlemede arkadaş, öğretmen, anne veya baba gibi bir başkasının yardımı isteniyorsa eylem planının bir parçası olarak bu kişiyle sürekli iletişim hâlinde olunmalıdır.

5. Ödüllendirme: Problemini çözebildiği için çocuğun ödüllendirildiği aşamadır ancak bundan daha önemli olan durum, çocuk problem çözme aşamasında yavaş ilerleme gösterirse veya başarısız olursa çocuğun gösterdiği çaba takdir edilerek çocuk ödüllendirilmelidir.

Problemi olan çocuklarla iletişim kurarken dikkat edilmesi gerekenler şunlardır:

- Problemi konuşmak için sessiz ve rahatsız edilmeyecek bir ortam seçilmelidir.
- Çocuk, yaşadığı problem karşısında anında dinlenmeli ve ihtiyaçları, istekleri anlaşılmalı çalışmalıdır.
- Çocuğa onu anladığımız söylenmeli, onun düşünceleri özetlenerek onu doğru anladığımız ona gösterilmelidir.
- Problem hakkında, çocuk isterse ebeveynler düşüncelerini belirtmelidir.
- Çocukla beraber beyin fırtınası yaparak, onunla konuşarak çözümler bulmaya çalışılmalıdır.
- Üretilen tüm fikirler not edilmelidir.
- Çocukla birlikte notlar alınmalı, bu fikirler gözden geçirilmeli ve en uygun çözüm yolu seçilmelidir.

Problem çözmeye bir sonuca ulaşmak için çocukla iş birliği yapılmasının gerektiği unutulmamalıdır. Problem çözme, ebeveynlerin esnek olmaya hazır ve çocuğunun sunduğu önerilere açık olduğu zaman işe yarar.

2.3.4. Çocuklarda Problem Çözme Becerisinin Geliştirilmesi

Çocuğun bilişsel gelişimi okul öncesi dönemde hızla gelişir. Çocuğun çevreye uyum sağlaması, kavramları geliştirmesi ve sorunları çözme becerisi bilişsel gelişiminin en önemli belirtisidir. Çocukların okul öncesi dönemde problem çözme yeteneğinin gelişmesi ve beceri kazanması, onların sosyal hayata uyum sağlamalarını kolaylaştırır. Ayrıca olumlu problemlerle karşılaşmak, çocuklara yeni kazandıkları yaşam becerilerini kullanarak kendi yeteneklerini keşfetme olanağını kazandırır. Yeni kazanılan davranışlar ile edinilen deneyimler arasında bir denge kurulur.

Çocukları çözüme teşvik etmek için bir problemin sahip olması gereken özellikleri şunlardır:

- Problem, çocukların ilgisini çekmeli ve anlamlı olmalıdır.
- Problem, çocukların kolay anlayabileceği şekilde olmalıdır.
- Çocuklar, problem karşısında karar verme gereksinimi duymalıdır.
- Problem, çocukların çözebileceği seviyede olmalıdır.
- Problem çözümede somut faaliyetler kullanılabilir olmalıdır.
- Problemin sonucu gözlemlenebilir olmalıdır.
- Problemin çözümünü değerlendirebilmelidir.
- Problemin çözümünde iş birliği yapılabilir olmalıdır.

Çocuklarda problem çözme becerisini geliştirmek için acele edilmemelidir. Çocuğun yardıma ihtiyacı varsa ona rehberlik edilmeli ve çocuk, problemi kendi başına çözmeye teşvik edilmelidir. Kendi başına çözümler bulmanın çocuğun bağımsız yaşam becerilerini güçlendireceği unutulmamalıdır.

Davranışsal sorunlarla karşılaşıldığında çocuğa, problem çözme anlayışı ile yaklaşılmalıdır. Bazen çocuk, yanlış davranışlarının sonucuna katlanmalıdır. Bu durumda ona yetişkinlerin niyetinin iyi olduğu belirtilmelidir. Bir sonraki sefere daha iyisini yapacağı belirtilmelidir.

Anne baba tutumlarının, çocuğun kişilik gelişimi üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri oldukça fazladır. Ebeveyn ilişkisi de çocuğun gelişimini etkiler.

Problem çözme konusunda ebeveynler çocuklara iyi bir model olmalıdır ancak bazı durumlarda bu, tek başına yeterli olmayabilir. Kişiler arası problem çözme becerisi, ilk yıllardan itibaren desteklenmesi gereken ve tüm yaşam boyu süren becerilerden biridir. Ebeveyn tutumlarının, çocukların problem çözme becerileri üzerinde oldukça etkili olduğu bilinmektedir. Bu nedenle çocuk, problem çözme becerisini uygularken yetişkinler tarafından övülmeli ve takdir etmelidir.

BİLİYOR MUSUNUZ ?

Yapılan araştırmalar; aşırı koruyucu, aşırı baskıcı ve disiplinli ebeveyn tutumlarının çocuklarda problem çözme becerilerinin gelişmesini olumsuz etkilediği, demokratik ebeveyn tutumlarının ise çocuklarda problem çözme becerilerini olumlu yönde geliştirdiğini göstermektedir.

2.3 UYGULAMA

Probleme Çözüm Bulmada Kullanılan Teknikler İle İlgili Rapor Hazırlama

SÜRE: 1 hafta

Derste edindiğiniz bilgiler doğrultusunda “**Probleme Çözüm Bulmada Kullanılan Teknikler İle İlgili Rapor Hazırlama**” faaliyetini hazırlarken aşağıda verilen işlem basamaklarını göz önünde bulundurunuz.

İŞLEM BASAMAKLARI

- Probleme çözüm bulmada kullanılan teknikler ile ilgili kitabınız dışında internet ve basılı yazım araçlarını kullanarak araştırma yapınız.
- Raporunuzda yazı, tablo, grafik, şekil vb. en az üç farklı materyale yer veriniz.
- Raporunuzda Türkçenin doğru kullanımına, yazım kurallarına dikkat ediniz.
- Raporunuzu A3 boyutunda bir kâğıt üzerine hazırlayınız.
- Raporunuzu dikkat çekici ve özgün bir şekilde hazırlayınız.
- Raporunuzu öğretmeninizin belirlediği tarihte teslim ediniz.
- Hazırladığınız raporu teslim tarihinden sonraki ilk ders öncesinde arkadaşlarınızla paylaşınız.

Hazırladığınız bu uygulama faaliyetinin değerlendirilmesi, aşağıdaki uygulama değerlendirme ölçeğinde yer alan ölçütlere göre yapılacaktır.

PROBLEME ÇÖZÜM BULMADA KULLANILAN TEKNİKLER İLE İLGİLİ RAPOR HAZIRLAMA UYGULAMASI DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ						
<p>YÖNERGE: “Probleme Çözüm Bulmada Kullanılan Teknikler İle İlgili Rapor Hazırlama” uygulama faaliyeti tamamlandığında aşağıda listelenen ölçütlere göre ne kadar başarıya ulaşıldığını değerlendirmek üzere aşağıdaki dereceleri göz önünde bulundurarak puanlayınız.</p> <p>Geliştirilmeli: 1 Orta: 2 İyi: 3 Çok iyi: 4</p>						
Öğrencinin Adı-Soyadı:			Tarih:			
Sınıfı:	No.:		Genel Değerlendirme Puanı:			
ÖLÇÜTLER			DERECELER			
A) UYGULAMAYA HAZIRLIK			1	2	3	4
1. Probleme çözüm bulmada kullanılan teknikler ile ilgili internet ve basılı yazım araçlarını kullanarak araştırma yaptı.						
2. Rapordaki bilgileri tablo, grafik, şekil, yazı vb. farklı materyaller ile destekledi.						
3. Raporu dikkat çekici ve özgün bir şekilde hazırladı.						
B) UYGULAMA						
4. Raporda Türkçeyi doğru kullandı, yazım ve imla kurallarına dikkat etti.						
5. Raporu A3 boyutundaki kâğıtlara hazırladı.						
C) UYGULAMANIN SONLANDIRILMASI						
6. Hazırladığı raporu teslim tarihinden sonraki ilk ders öncesinde arkadaşları ile paylaştı.						
7. Raporu verilen süre içerisinde tamamlandı.						
SÜTUN TOPLAMLARI						
ÖLÇEK PUANI						
<p>ÖLÇEK PUANINI 100'LÜK SİSTEME DÖNÜŞTÜRME İŞLEMİ: Her bir ölçüt için belirlenen en yüksek puanın 4 olduğu bu ölçme aracında toplam 7 ölçüt vardır. Bu nedenle bu ölçme aracından alınabilecek en yüksek puan $7 \times 4 = 28$'dir.</p> <p>PUAN: $[(\text{Öğrencinin ölçek puanı} \times 100) / 28]$</p> <p>DEĞERLENDİRME:</p>						
UYGULAMA İLE İLGİLİ NOTLAR:						

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A Aşağıda verilen cümlelerin başındaki boşluğa cümlede yer alan ifade doğru ise “D” yanlış ise “Y” yazınız.

1. (.....) Problem çözme konusunda çocuklara iyi bir model olmak ilk ve en önemli aşamadır.
2. (.....) Aşırı koruyucu, baskıcı ve disiplinli ebeveyn tutumları, çocuklarda problem çözme becerilerinin gelişmesini engeller.
3. (.....) Problem çözme; belli bir durum düşünebilme, neyin nasıl yapılacağına karar verme, var olan imkânları kullanma ve çözüme ulaşabilmektir.
4. (.....) Aile içinde tutarsız iletişim varsa çocuklarda problem çözme becerisi daha çabuk kazanılır.
5. (.....) Problem çözme basamaklarının en önemlisi çözümü hemen uygulamaktır.
6. (.....) Tümüyle sorunsuz geçen çocukluk, ileride çocuğun daha başarılı olmasını sağlar.
7. (.....) Beden dilinin kullanımı, küçük yaşlarda az; büyük yaşlarda fazladır.
8. (.....) Çocukla iletişim kurarken amaç anne babanın kendi fikirlerini çocuğa kabul ettirmesi veya istediklerini yaptırmasıdır.
9. (.....) Disiplin, çocuğun kendi yeteneklerinin farkına varmasını sağlar.

B Aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları uygun ifadelerle doldurunuz.

10. Çocukları daha iyi anlayabilmek, onların sorunlarına çözüm bulmalarına yardımcı olabilmek iyi ve etkili bir ..... ile mümkündür.
11. Çocuklarda problem çözme başarısı yaşandığında ..... gelişimleri desteklenir.
12. Problem çözmenin bir ..... yoktur ancak bir süreci vardır.
13. Çocukların ilk hatası, çok büyük sonuç doğurmayacak şekildeyse ebeveyn ..... ile cezalandırılmalıdır.
14. Aileler, çocuğun olumlu davranışlarını desteklemeli ve beğendiklerini ..... ifade etmelidir.
15. İletişim becerilerinde ..... ve kendini uygun biçimde ifade etmek önemlidir.

C Aşağıdaki soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

- 16. Aşağıdakilerden hangisi sağlıklı iletişime engel olan bir etkidir?**
- A) Empati B) Ön yargı C) Saydamlık
D) Saygı E) Somutluk
- 17. Aşağıdakilerden hangisinde çocuğu dinlemenin önemi anlatılmamaktadır?**
- A) Dinlemek, çocuğun kendini değerli hissetmesini sağlar.
B) Dinlenen çocuk, öz güvenli olur.
C) Dinlenen çocuk, karşılaştığı problemleri çözebilme becerisini kazanır.
D) Çocukla anne ve baba arasında sağlıklı bir iletişim gerçekleşir.
E) Dinlenen çocuk, anne ve babasına bağımlı olur.
- 18. Aşağıdakilerden hangisi “ben dilinin” özelliklerinden biri değildir?**
- A) Kişinin kendi duygu ve düşüncelerini içerir.
B) Sorumluluk duygusunu geliştirir.
C) Kişiliğe yöneliktir.
D) Olumsuz duygu uyandırmaz.
E) İletişimi olumsuz yönde etkilemez.
- 19. Aşağıdakilerden hangisi çocuğun disiplininin temel amaçlarından biridir?**
- A) Çocuğun kendi kendine yönetme yeteneği, öz denetim kazanması
B) Çocuğun sevildiğinin ona hissettirilmesi
C) Çocuğun yetişkin bir birey gibi davranmasının sağlanması
D) Çocuğun kişiliğinin denetim altına alınması
E) Çocuğun tamamen toplumun beklentileri doğrultusunda eğitilmesi
- 20. “Bir insanı yargılamadan önce, gün doğumundan batımına değin onun ayakkağılarıyla dolaşın” atasözü sağlıklı iletişimin temel koşullarından hangisini ifade etmektedir?**
- A) Empati
B) Saydamlık
C) Saygı
D) Sempatı
E) Somutluk
- 21. Aşağıdakilerden hangisi sözsüz iletişimde kullanılan ifadelerden biri değildir?**
- A) Göz iletişimi
B) Beden dili
C) Beden duruşu
D) Yüz ifadeleri
E) Dil
- 22. Aşağıdakilerden hangisi “sen dilinin” özelliklerinden biri değildir?**
- A) Kişinin kendi duygu ve düşüncelerini içerir.
B) Kişiliğe yöneliktir.
C) İletişimi zedeler.
D) Çekingen ya da saldırgan insanlar yaratır.
E) Sorumluluk duygusunu geliştirmez.

- AKANDERE, M. (2004). *Eğitici Okul Oyunları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- ATABEK, E. (1994). *Çocuklar Büyükler ve Tavşanlar*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- AYDIN, M. Z. (2012). *Empati*. Ankara: Nobel Yayın.
- BALTAŞ, A. (1997). *Eğitim Başarısını Yükseltmede, Sağlıklı ve Mutlu İnsanlar Yetiştirmede Ailenin Rolü, Ana-Baba Okulu*. (6. Baskı), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- CÜCELOĞLU, D. (1993). *İçimizdeki Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- CÜCELOĞLU, D. (1997). *Yeniden İnsan İnsana*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- CÜCELOĞLU, D. (1997). *İletişim Donanımları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- DÖKMEN, Ü. (1996). *Küçük Şeyler*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- DÖKMEN, Ü. (1996). *İletişim Çatışmaları ve Empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- İZGÖREN, A. Ş. (1998). *Dikkat Vücudunuz Konuşuyor*. Ankara: Elma Yayınevi.
- ERGÜN, E. (2019). *Çocuklar Ne İster Biz Ne Anlarız?*. Ankara: Kripto Basım Yayın.
- GÜN, N. (2009). *Küçük Mavi Empati Kitabı*. İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.
- HUMPHERYS, T. (1998). *Çocuk Eğitiminin Anahtarı Özgüven*. (1. Baskı), Ankara: Epsilon Yayıncılık.
- KAĞNICI, Y., KOYDEMİR, S., ÇAKIR, S. (2021). *Grupla Psikolojik Danışma*. Ankara: Pegem Akademi.
- KIRKINCIOĞLU, M. (2003). *Çocuk Beslenmesi*. İstanbul: Yapa Yayınları.
- KOTULAK, D., CONNAUGHTON, D. (2003). *Amerikan Tıp Birliği Çocuk Sağlığı Rehberi*. İstanbul: Epsilon Yayın.
- NAVARO, L. (1993). *Gerçekten Beni Duyuyor musun?*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- MORALIGİL, S. (2019). *Çocuğum Ne İster?*. İzmir: Çağlayan Basım Yayın.
- SALK, L. (1993). *Çocuğun Duygusal Sorunları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- SAN, P., BAYHAN, A. İ., *Çocuk Gelişimi ve Eğitim*. Ankara: Morpa Yayıncılık.
- SIEGEL, D. J., Bryson, T. P., (2021). *Bütün Beyinli Çocuk*. İstanbul: Diyojen Yayıncılık.
- OKTAY, Prof. Dr. A. (1999). *Yaşamın Sihirli Yılları Okul Öncesi Dönem*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- ÖNDER, A., PARLAK, R. A., KARATEPE, B. (2018). *Yaşamın İlk Yıllarında Sosyal Beceriler*. Ankara: Eğiten Kitap.
- ÖZGÜ, B., Yılmaz, M. (2017). *Anne-Baba ve Öğretmenler İçin Davranış Problemleri ve Çözüm Yolları*. Ankara: Eğiten Kitap.
- ÖZGÜVEN, İ. (1992). *Görüşme İlke ve Teknikleri*. Ankara: Odak Ofset Matbaacılık.
- TANAYDI, Z., DEMİRAL, Ö. (1990). *Çocukları Tanıma Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Günef Yayınları.
- VAROL, N. (2006). *Beceri Öğretimi ve Öz Bakım Becerilerinin Kazandırılması*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- YAVUZER, H. (1993). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- YAVUZER, H. (1994). *Ana Baba ve Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- YAVUZER, H. (2019). *Çocuk Eğitimi El Kitabı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- YÖRÜKOĞLU, A. (1991). *Çocuk Ruh Sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- YÖRÜKOĞLU, A. (2016). *Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunları*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- YÖRÜKOĞLU, A. (2002). *Çocuk Ruh Sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayınları.

GENEL AÇ KAYNAKÇASI

- <https://sozluk.gov.tr/>
- <https://www.unibaby.com.tr/faydali-bilgiler/cocugunuza-ozguven-kazandirmak-icin-neler-yapabilirsiniz/> Erişim Tarihi: 14.07.2021 Erişim Saati: 14.12
- https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/saglikli-beslenme-hareketli-hayat-db/Turkiye_Beslenme_Rehberi_TUBER_18_04_2019.pdf Erişim Tarihi: 23.07.2021 Erişim Saati: 21.17
- <https://www.hayatadestek.org/wp-content/uploads/2021/03/hdd-psikososyal-destek-uygulama-rehberi-1-giris.pdf> Erişim Tarihi: 30.07.2021 Erişim Saati: 17.56
- <http://acikerisimarsiv.selcuk.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/8424/190587.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Erişim Tarihi: 02.08.2021 Erişim Saati: 20.36

- <https://sorhocam.com/konu.asp?sid=3400&el-yikamanin-onemini-anlatan-ekmek-deneyi.html> Erişim Tarihi: 10.08.2021 Erişim Saati: 21.06
- <https://www.psikolojibilimi.gen.tr/cocuklari-tanimada-kullanilan-yontem-ve-teknikler-nelerdir/> Erişim Tarihi: 12.08.2021 Erişim Saati: 13.36
- https://cdnacikogretim.istanbul.edu.tr/auzefcontent/20_21_Guz/oyun_ve_oyun_materyalleri/10/index.html Erişim Tarihi: 14.09.2021 Erişim Saati: 22.45
- https://www.phdernegi.org/wp-content/uploads/2016/03/veri_toplama_yontemleri.pdf Erişim Tarihi: 14.09.2021 Erişim Saati: 23.15
- <http://www.doktoramcam.com/Makale/Detay/sorunlu-davranislarin-cozumleri/58> Erişim Tarihi: 14.09.2021 Erişim Saati: 23.15
- <https://w3.bilkent.edu.tr/www/saglik-merkezi/psikolojik-danisma-ve-gelisim-merkezi/koruyucu-onleyici-calismal> Erişim Tarihi: 26.12.2021 Erişim Saati: 11.28
- https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/153086/mod_resource/content/1/1.Hafta-%20C4%B0leti%C5%9Fim%20ve%20S%C3%BCreci.pdf#:~:text=%C4%B0leti%C5%9Fim%20s%C3%BCrecinin%20be%C5%9F%20temel%20unsuru,g%C3%BCr%C3%BClt%C3%BC%20unsurlar%C4%B1%20da%20yer%20almaktad%C4%B1r.ar/brosurler-yayinlar/kisilerarasi-iletisim/ Erişim Tarihi: 26.12.2021 Erişim Saati: 15.47
- <https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/tum-yonleriyle-empati-empati-nedinden-gereklidir-gelistirilebilir-mi> Erişim Tarihi: 27.12.2021 Erişim Saati: 10.30
- https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/153086/mod_resource/content/1/1.Hafta-%20C4%B0leti%C5%9Fim%20Tan%C4%B1m%C4%B1%20ve%20S%C3%BCreci.pdf#:~:text=%C4%B0leti%C5%9Fim%20s%C3%BCrecinin%20be%C5%9F%20temel%20unsuru,g%C3%BCr%C3%BClt%C3%BC%20unsurlar%C4%B1%20da%20yer%20almaktad%C4%B1r Erişim Tarihi: 27.12.2021 Erişim Saati: 14.20
- https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/132586/mod_resource/content/1/2.Etkili%20Mesleki%20 %C4%B0leti%C5%9Fim%20ve%20Kariyer%20Planlamas%C4%B1.pdf Erişim Tarihi: 27.12.2021 Erişim Saati: 20.35
- https://cdn-acikogretim.istanbul.edu.tr/auzefcontent/21_22_Guz/cocukla-iletisim/9/index.html Erişim Tarihi: 27.12.2021 Erişim Saati: 22.52
- https://cdn-acikogretim.istanbul.edu.tr/auzefcontent/20_21_Guz/anne_baba_egitimi/6/index.html Erişim Tarihi: 28.12.2021 Erişim Saati: 13.05
- https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/83505/mod_resource/content/0/Toplum%20C4%B0li%C5%9Fkileri%201d%20-%20Kopya.pdf Erişim Tarihi: 28.12.2021 Erişim Saati: 14.26
- <http://docs.neu.edu.tr/staff/aysegU> Erişim Tarihi: 28.12.2021 Erişim Saati: 15.35
- http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/cocukgelisimiue/cocukgeluyg.pdf.1.akcam/tur102-dersnotu5_14.pdf Erişim Tarihi: 28.12.2021 Erişim Saati: 19.13
- https://www.unicef.org/turkey/media/2561/file/TURmedia_Cocuklarla%20iletisim.pdf.pdf Erişim Tarihi: 21.07.2021 Erişim Saati: 01.57
- https://cdn-acikogretim.istanbul.edu.tr/auzefcontent/21_22_Guz/cocukla-iletisim/9/index.html Erişim Tarihi: 29.12.2021 Erişim Saati: 11.27
- <https://www.memorial.com.tr/saglik-rehberi/cocugum-daha-kucuk-ama-ofkesi-buyuk-diyorsanız> Erişim Tarihi: 29.12.2021 Erişim Saati: 15.42
- <https://www.trtcocuk.net.tr/ebeveyn-akademisi/cocuk-gelisimi/cocuklarda-akran-zorbaligi-ve-maruz-kalma> Erişim Tarihi: 29.12.2021 Erişim Saati: 18.54

GÖRSEL KAYNAKÇA

Görsel Kaynakçasına aşağıdaki karekod ile ulaşabilirsiniz.

1. ÖĞRENME BİRİMİ
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME
CEVAP ANAHTARI

A

1. D
2. Y
3. D
4. D
5. Y
6. Y
7. D
8. D
9. Y

B

10. ait olma
11. 6
12. kemik erimesi
13. organik
14. 14-15
15. kilo alımı
16. koşullu sevgi

C

17. C
18. D
19. A
20. D
21. D
22. E
23. C
24. C
25. E
26. A

2. ÖĞRENME BİRİMİ
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME
CEVAP ANAHTARI

A

1. D
2. D
3. D
4. Y
5. Y
6. Y
7. Y
8. Y
9. D

B

10. iletişim
11. öz güven
12. kuralı
13. uyarı
14. ödüllendirerek
15. etkin dinleme

C

16. B
17. E
18. C
19. A
20. A
21. E
22. A